

Det bor bare kvinner i Kongo

En kvantitativ innholdsanalyse av norsk kongopolitikk i perioden 2005-09

Christine Øverli Eriksen

Masteroppgave ved Institutt for Statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

November 2010

Det bor bare kvinner i Kongo

*En kvantitativ innholdsanalyse av norsk
kongopolitikk i perioden 2005-09*

© Forfatter

År: 2010

Tittel: Det bor bare kvinner i Kongo. *En kvantitativ innholdsanalyse av norsk kongopolitikk i perioden 2005-09.*

Forfatter: Christine Øverli Eriksen

<http://www.duo.uio.no/>

Sammendrag

I denne oppgaven har jeg undersøkt hvordan kongolesiske kvinner og menn ble fremstilt i norsk utenrikspolitikk i regjeringsperioden 2005-2009. Teorigrunnlaget har vært rammeteori, korrespondanseteorien og sannhet og generell teori om utenrikspolitikk. Ved hjelp av teorien har jeg utviklet en modell som beskriver sammenhengen mellom Norges internasjonale og nasjonale handlingsrom. Og sammenhengen mellom fremstillinger i utenrikspolitikken og virkeligheten. Formålet med modellen er å forklare avvik mellom fremstillingen av kvinner og menn i Kongo i norske utenrikspolitikk, og virkeligheten. Metoden som er anvendt er kvantitativ innholdsanalyse.

Resultatene fra den kvantitative innholdsanalysen av fremstillingene av menn og kvinner i Kongo viste at det er avvik mellom fremstillingen og virkeligheten. Kvinner ble hovedsakelig fremstilt som ofre for seksualisert vold og som omsorgspersoner for barn. Menn var ikke en del av fremstillingen av Kongo. Kvinner utgjorde en stor andel av teksten, mens menn ikke var tatt med. Teorimodellens faktorer internasjonalt mulighetsrom og nasjonalt mulighetsrom (interesser, verdier og kunnskap) blir anvendt for å forklare avvikene mellom fremstillingen og virkeligheten.

Forord

Arbeidet med masteroppgaven har gitt meg mulighet til å fordype meg i norsk utenrikspolitikk. Dette har vært en gøy og utfordrende prosess. Jeg vil rette en stor takk til veilederen min Morten Bøås for konstruktive tilbakemeldinger helt fra idéfasen til sluttproduktet. Takk til Ylva Torilsdotter Tyssing, Maren Dahle Lauten og Thea Schjødt som har lest igjennom, gitt tilbakemeldinger på utkast og gitt meg hyggelige sosiale avbrekk i skrivingen. Takk til Trine for utallige telefonsamtaler om alt utenom masteroppgaven, det har også hjulpet. Tiden med oppgaveskrivingen hadde ikke blitt den samme uten familien min, takk for at dere alltid har hatt tro på meg og vært støttende hele veien. En ekstra takk til mamma for korrekturlesning av oppgaven. Videre vil jeg takke arbeidsgiveren min, Lisbeth Myhre, i Helsedirektoratet for forståelse og fleksibilitet.

Til sist vil jeg takke Martin som har vært lyspunktet i en ellers grå oppgavehverdag, og vartet meg opp med utallige middager og brødsiver.

Oslo, 14.11.2010

Christine Øverli Eriksen

Antall ord: 28 026 (med vedlegg 41 003)

Innholdsfortegnelse

Figurliste.....	XII
1. Innledning.....	1
1.2. Relevans for vitenskapelige diskusjoner	6
1.3. Mitt bidrag til fagfeltet	8
1.4. Leserveiledning	9
2. Metode og teori	10
2.1. Undersøkellesdesign	10
2.2. Teori.....	12
2.3. Metode	19
2.4. Fremgangsmåte.....	20
2.5. Oppsummering	26
3. Bakgrunn	28
3.1. Norsk kongopolitikk	28
3.2. Oppsummering	33
4. Empiri.....	35
4.1. Fremstillingen av kvinner og menn i Kongo i norsk utenrikspolitikk mellom 2005-2009	35
4.2. Kvinner og menn i norsk kongopolitikk.....	38
4.3. Andre sannhetskandidater.....	48
4.4. Er dette en sann fremstilling?	52
4.5. Oppsummering	54
5. Analyse.....	56
5.1. Teorimodellens forklaringskraft	57
5.2. Oppsummering	67
5.3. Funnenes betydning for den vitenskapelige diskusjonen	69

5.4. Teorimodellens forklaringskraft	74
5.5. Funnenes implikasjoner for politikkutviklingen.....	75
5.6. Oppsummering	76
6. Konklusjon	80
Litteraturliste	82
I) Vedlegg : Analysegrunnlag	90
(1) St.prp.nr. 1 2005-2006. Utenriksdepartementet	90
(2) Utdrag fra St.prp. nr. 1 (2006–2007) Utenriksdepartementet.....	91
(3) Utdrag fra St.prp. nr. 1 (2007–2008) Utenriksdepartementet.....	94
(4) Utdrag fra St.prp. nr. 1 (2008–2009) Utenriksdepartementet.....	96
(5) St.meld. nr. 9 (2007–2008). Norsk politikk for forebygging av humanitære katastrofer.....	100
(6) Utdrag fra St.meld. nr. 11 (2007–2008) På like vilkår: Kvinnens rettigheter og likestilling i utviklingspolitikken	101
(7) Utdrag fra St.meld. nr. 13 (2008–2009) Klima, konflikt og kapital. Norsk utviklingspolitikk i et endret handlingsrom	102
(8) Utdrag fra St.meld. nr. 15 (2008–2009) Interesser, ansvar og muligheterHovedlinjer i norsk utenrikspolitikk.....	105
(9) St.meld. nr. 40 (2008-2009) 2009) Norsk humanitær politikk.....	108
(10) Er det håp for Kongo? Tale/artikkel, 07.12.2008. Av: Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim.....	110
(11) Voldtekt som krigstaktikk må bekjempes. Dagbladet - 06.08.2009 – Forfatter: Jonas Gahr Støre Utenriksminister.....	112
II) Vedlegg : Ordliste	115
III) Vedlegg : Kontekstanalyse og systematisering i forståelsesrammer	117

Figurliste

Figur 2. Undersøkellesdesignet som grafisk figur.	11
Figur 3. Teorimodell.	14
Figur 4. Artikler i rikssavisene i stortingsperioden 2005-09 etter søkeord.	29
Figur 5. Tema i fagproposisjonene fra UD for årene 2005-2008, oppgitt i totalt antall ganger nevnt for tidsperioden.....	31
Figur 6. Tema i fagproposisjonene fra UD for årene 2005-2008, oppgitt i antall ganger nevnt per år.....	32
Tabell 1. Forståelsesrammer for Kongo i analysegrunnlaget, oppgitt i andel av tekst per dokument, frekvens for nøkkelord totalt og gjennomsnitt per dokumenttype.	37
Tabell 2. Andel av tekst for kategoriene kvinner og menn, fordelt på dokumenter i analysegrunnlaget. Differansen er oppgitt som kvinner i forhold til menn	39
Figur 7. Andel av analysert tekst i analysematerialet for stortingsperioden 2005-09, oppgitt for kategoriene kvinner, menn	40
Figur 8. Andel av analysert tekst i stortingsmeldinger. Fordelt på kategoriene kvinner og menn.	41
Tabell 4. Kontekstanalyse av ordlistens kategorier kvinner, menn og kjønn. Oppgitt i frekvens for analysegrunnlaget fordelt på forståelsrammene seksualisert vold, likestilling/deltakelse, flyktinger/sivile, overgrepere og sammen med barn.....	46
Tabell 5. Seksualisert vold i Øst-Kongo, fordelt på kvinner og menn. Utdrag fra tabell 1 i (Johnson, et al., 2010, s. 557).....	50
Tabell 6. Antall benevnelser for kvinner og Kongo i analysert tekst i St.prp.nr. nr.1 2005-2009.....	52

1. Innledning

Norges utenrikspolitikk handler ikke bare om hva en vil endre, men også i stor grad om å bevare det eksisterende og hva som er mulig å få til. Dette vil si at Norges utenrikspolitikk formes i rommet mellom det som er innenrikspolitisk ønskelig og det som er utenrikspolitisk mulig.

Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim skriver i en kronikk i VG 18. januar 2008 at Norge er ett av landene som har kommet lengst i likestillingsarbeidet. Norge liker å se på seg selv som et land som fremmer likestilling, også som en del av utenrikspolitikken. Likestilling kom på dagsorden etter at flere kvinner kom inn i arbeidslivet og feministbevegelsen presset på. Likestilling har fra starten av vært knyttet til kvinners rettigheter og muligheter.

I 1986 ledet Jens Stoltenberg det første mannsrolleutvalget, med oppgave å se mannsrollen i et likestillingsperspektiv. Jens Stoltenbergs andre regjering satte ned Mannspanelet og ga ut verdens første stortingsmelding om mannsrollen (Barne- og likestillingsdepartementet, 2008). Likestillingspolitikken i Norge er i endring fra et kvinneperspektiv, til at begge kjønn er en del av likestillingen. Denne endringen er også synlig i utenrikspolitikken:

Ny norsk politikk må mobilisere gutter og menn. I de fleste land dominerer gutter og menn de områdene der kvinner diskrimineres. Det innebærer at vår politikk må bidra til at menn løsner grepet og gir kvinner anledning til å delta fullt ut i økonomiske, politiske og sosiale prosesser. På den annen side skal vi ikke betrakte menn utelukkende som bremseklosser og hindre for kvinners utvikling. Menn kan spille en viktig rolle i arbeidet for kvinners rettigheter. Gutter og menn må mobiliseres som forbundsfeller. Det gjøres best ved å vise at også menn tjener på et mer likestilt samfunn. Kvinner er motorer for utvikling – en utvikling også menn nyter godt av. Når fastlåste kjønnsrollemønstre løsner, får også menn større frihet til å ta individuelle valg.

(Utenriksdepartementet, St.meld. nr. 11 (2007–2008). På like vilkår: Kvinners rettigheter og likestilling i utviklingspolitikken, 2007, s. 8)

En av de konfliktene der situasjonen for kvinner har vært satt på dagsorden er i Kongo.

(...)Marthe Gerhardsen i nødhjelpsorganisasjonen Care sier at det nå er farligere å være kvinne enn soldat i Øst-Kongo. Jeg er redd hun har rett. Før konflikten ble trappet opp i august, kan så mange som 200.000 kvinner ha blitt voldtatt. Det er nesten like mange kvinner som det bor i Oslo. Barn og kvinner i alle aldre blir ødelagt av den meningsløse brutaliteten.

Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim i en kronikk i VG, (2008)

I løpet av 2008 var det en opptrapping av voldsnivået i ulike deler av Kongo. Tall begynte å komme på hvor mange som var rammet. Sitatet av Erik Solheim over kan være et eksempel på hvordan overgrep mot kvinner ble fremstilt i norske media. Når vi vet at det bor rundt 60 millioner mennesker i Kongo, et område som tilsvarer Vest-Europa i areal og der folk flest dør av enkle sykdommer; fikk det meg til å undres over hva det var som gjorde at denne saken fikk så mye oppmerksomhet i Norge. Det var en del som skurret i den fremstillingen som ble gitt av Kongo. Det bildet som ble tegnet av kvinner var som ofre, og mennene var nærmest ikke menneskelig i sine overgrep. Det som skurret var blant annet at helt vanlige menn manglet i beskrivelsen av Kongo. Fraværet av sivile menn i fremstillingen av Kongo, fikk meg til å undres på om det var et samsvar mellom den politiske fremstillingen av kvinner og menn i Kongo, og virkeligheten i Kongo.

For å få en forståelse av denne problemstillingen ønsker jeg i denne oppgaven å se på fremstillingen av kvinner og menn i norsk kongopolitikk ved hjelp av en kvantitativ innholdsanalyse av utenrikspolitiske dokumenter. Verktøyet for å se på årsaker til avvik mellom fremstillingen og virkeligheten er en teorimodell som bygger på rammeteori og korrespondanseteorien om sannhet. Korrespondanseteorien om sannhet tilsier at det er mulig å skille mellom fremstillingen av virkeligheten, og virkeligheten som faktum. Teorien har røtter tilbake til Aristoteles¹. Rammeteori er ofte brukt innenfor medievitenskap for å forstå valg av fremstillinger i media. Av dette følger problemstillingen for oppgaven:

Hvordan fremstilles kvinner og menn i Kongo i norsk utenrikspolitikk mellom 2005-2009 og hvordan kan avvik mellom fremstilling og virkelighet forklares ved hjelp av teorimodellen?

¹ Jmf hans Metaphysica 10

1.1.1. Sentrale begreper

For å kunne besvare problemstillingen trenger de sentrale begrepene i problemstillingen en operasjonalisering, og under følger en gjennomgang av de sentrale begrepene i problemstillingen.

Den teoretiske definisjonen for utenrikspolitikk som benyttes i oppgaven omfatter både beslutningsprosessen og statlige representanters målsettinger, verdier og midler om saker utenfor Norges grenser. Dette overensstemmer med slik Kegley og Wittkopf beskriver det:

Når vi snakker om utenrikspolitikk og beslutningsprosessene der utenrikspolitikken skapes [“politics”], mener vi de målsettinger statlige representanter søker å oppnå utenfor landets grenser, de verdier som til grunn for målene, og de midler/instrumenter som benyttes for å nå dem [“policy”] (Kegley og Wittkopf 1997:40 i (Fermann, 2003, s. 193)).

Norsk kongopolitikk handler med denne definisjonen om beslutningsprosessen, målsettinger eller det jeg har valgt å kalle interesser, verdier og midler/handlinger som benyttes av Norge mot Kongo. Interesser og verdier vil avhenge av type og mengde kunnskap om Kongo for å endre seg eller bli ved. Kunnskap er derfor tatt med som en faktor i beslutningsprosessen i norsk kongopolitikk. Norsk kongopolitikk er caset for oppgaven. Norsk kongopolitikk er derfor beslutningsprosessen, interesser, verdier og kunnskap, fremstillinger og handlinger som omhandler Norges forhold til Kongo. Kongo blir i oppgaven forstått som det geografiske området som utgjør staten Den demokratiske republikken Kongo (DRC) per. 2010

Kvinner og menn blir i oppgaven operasjonalisert med ordene “menn” og “kvinner” i tekstene. Jeg antar at menn og kvinner i teksten er knyttet til det biologiske kjønn. Det er også biologisk kjønn som brukes i statistikken om Kongo. Jeg anerkjenner at kjønn også har et sosialt uttrykk som vil avhenge av historisk periode og kultur, og slik være foranderlig. Fremstillingen av menn og kvinner og de kontekstene som kjønn oftest nevnes i vil kunne si noe om sosiale oppfatninger av kjønn.

Fremstillingen av kvinner og menn i Kongo er en del av norsk utenrikspolitikk og forstås i denne oppgaven som det som er skriftliggjort i dokumenter. Fremstillingen av Kongo kan avvike eller korrespondere med virkeligheten i Kongo. En fremstilling beskriver nødvendigvis ikke hele virkeligheten. Det blir gjort noen utvalg eller det jeg kaller

innramming (“Framing”). Innramming er noe noen gjør for å trekke oppmerksomheten til et tema, og i tillegg bestemme hvordan temaet skal oppfattes (Bøås & McNeill, 2004, s. 1).

Virkelighet i oppgaven tar utgangspunkt i korrespondanseteorien om sannhet. Denne teorien tilsier at virkeligheten finnes uavhengig av våre oppfatninger om den. Hva som er en sann oppfatning eller fremstilling vil aldri kunne fastslås helt sikkert, men en kan rangere fremstillingene etter grunnene en har til å tro at det er sant. Ved å vurdere belegget er det mulig å rangere ulike fremstillinger som mer eller mindre troverdige fremstillinger av virkeligheten. Fremstillinger som det er god grunn til å tro er sann, er det som Malnes (2008) kaller gode sannhetskandidater. En god *sannhetskandidat* er en oppfatning som er dannet på en måte som gir god utsikt til å unngå misforståelser og feil (Malnes, 2008, s. 62).

Avviket mellom fremstilling og virkelighet vil vurderes ved å se på belegget for fremstillingen sammenlignet med andre fremstillinger som det er god grunn til å tro er gode sannhetskandidater.

Forklaring slik det er brukt i denne oppgaven viser til årsaksforklaringer. Van Evera (1997, s. 15) beskriver en god forklaring som den som “(...) forteller oss hvilke spesifikke årsaker som førte til et spesifikt fenomen, og identifiserer det generelle fenomenet som dette spesifikke tilfellet er et eksempel på”. Det som skal forklares er eventuelle avvik mellom fremstilling av kvinner og menn i Kongo i norsk utenrikspolitikk mellom 2005-2009 og virkeligheten i Kongo. Forklaringene vil være mulige årsaker til avvikene, disse vil rangeres så langt det er mulig.

Tidsperioden problemstillingen omhandler er regjeringsperioden 2005-2009. Ved å se på en avgrenset tidsperiode kan både aktører og litteratur lettere naturlig avgrenses. En analyse av denne regjeringsperioden vil også kunne være relevant i forhold til regjeringsperioden etter da den samme regjeringskonstellasjonen fortsatte etter valget i 2009.

1.1.1. Arbeidsspørsmål

Problemstillingen vil besvares gjennom en rekke arbeidsspørsmål, som vil besvares i de kommende kapitlene. Arbeidsspørsmålene for oppgaven er:

1. Hvilke interesser og verdier har Norge tidligere hatt i Kongo og hvilke finnes for tidsperioden 2005-09?
2. På hvilken måte dannes kunnskapen om Kongo som norsk utenrikspolitikk bygger på?
3. Hvordan fremstilles kvinner og menn i Kongo i norsk utenrikspolitikk mellom 2005-2009?
4. Hva sier andre sannhetskandidater som kan belyse funnene?
5. Er dette en sann fremstilling?
6. Hvordan kan avvik mellom fremstilling og virkelighet forklares ved hjelp av teorimodellen?
7. Hva betyr dette for den vitenskapelige diskusjonen?

Arbeidsspørsmålene for kapitlene vil bli presentert i begynnelsen av hvert kapittel. Kapittel 2 Teori og metode er ikke knyttet til arbeidsspørsmålene.

1.1.2. Avgrensninger

Caset er norsk utenrikspolitikk mot Kongo og oppgaven vil derfor ikke beskrive Kongos politikk og historie. Dette er det andre som har gjort tidligere. Jeg viser til for eksempel René Lemarchand (2009), Kevin C. Dunn (2003) og Morten Bøås (2010).

Selv om oppgaven beskriver kvinner og menn, har jeg avgrenset meg fra å bruke generelle teorier om kjønn som hovedteori. Dette er gjort fordi hensikten er å se på hvilke fremstillinger som finnes i norsk utenrikspolitikk, påvise avvik eller korrespondanse med virkeligheten og bruke teori til å forklare eventuelle avvik. De teoriene som ble valgt ut har som hensikt å kunne forklare andre fremstillinger også, ikke bare angående kvinner og menn. En teorimodell som ikke er basert på kjønnsteori muliggjør at denne kan brukes om andre fremstillinger innenfor ulike politikkområder.

Konsekvensene av konklusjonen ligger utenfor problemstillingen og undersøkelsesdesignet, og dette blir derfor ikke behandlet i dybden, bare kommentert mot slutten av kapittel 5.

1.2. Relevans for vitenskapelige diskusjoner

Problemstillingen min er relevant for flere fagfelt. Først og fremst for forskning om Kongo, kjønn og krig, men det er også relevant for debatten om menn som sivile og studiet av norsk utenrikspolitikk.

Det finnes mye litteratur om kjønn og krig, som er relevant for Kongo. Både om menn i krig (Solhjell, 2008) (Bøås & Dunn, 2007) (Baaz & Stern, 2008) (Baaz & Stern, 2010), om kvinner i krig (Coulter, Persson, & Utas, 2008) og om konsekvensene av konflikten i Kongo for menn og kvinner (Ormhaug, Meier, & Hernes, 2009) (Human Security Report Project, 2009) (Vinck, Pham, Baldo, & Shigekane, 2008) (Johnson, et al., 2010).

Den litteraturen som er skrevet om menn og konflikten i Kongo dreier seg hovedsakelig om å forklare hvorfor soldatene fra både regjeringsstyrkene og opprørsgrupper har brukt seksualisert vold som en del av krigføringen. Solhjell (2008) søker i sin masteroppgave å forstå motivene for å begå inhumane gjerninger. På individplanet forklarer hun dette med at de væpnede gruppene både materielt og menneskelig er i en vanskelig situasjon.² Dette stemmer overens med konklusjonene fra Baaz og Stern (2008) og Bøås og Dunn (2007).³ Baaz og Stern (2010, s. 12) viser til at et ensidig fokus på seksualisert vold reproducerer koloniale bilder av soldater og militser som barbarer. Mye fokus på seksualisert vold kan også føre til at andre kjønnede voldsformer som rammer gutter og menn forsvinner (Baaz & Stern, 2010, s. 14). Denne usynligheten hevder de kan bidra til en fortsettelse av voldsutøvelsen.

Vinck et al. (2008) har gjennomført en befolkningsbasert survey om holdninger til fred, retts- og sosial oppbygning i det østlige Kongo. De fant at kvinner og menn i like stor grad rapporterte å være utsatt for seksualisert vold⁴ (Vinck, Pham, Baldo, & Shigekane, 2008, s. 34). Dette stemmer også med en artikkel av Johnson et.al (2010) som hevder at seksualisert vold har både kvinner og menn som ofre og overgripere.

² Solhjell har senere publisert flere artikler om samme tema. Se for eksempel Solhjell, Randi (2009). *Seksualisert vold i Kongo*, i Sosiologi i dag, årgang 39, nr. 2. s. 5-22.

³ Bøås og Dunn skriver om afrikanske geriljaer, og ikke spesielt om Kongo.

⁴ 23 % hadde sett seksualisert vold, 16 % har blitt utsatt for seksualisert vold og 12 % hadde vært utsatt for dette flere ganger. Tallene inneholder også menn som blitt tvunget til å se på at døtre og ektefeller ble utsatt for seksualisert vold.

Coulter, Persson og Utas (2008, s. 40) skriver om kvinner som soldater, der hovedfokuset er på hvordan kvinner primært blir sett på som ofre i konflikten og at kvinnelige soldater er anomalier. De kan være både ofre og overgripere, og forfatterne vil derfor utfordre politikkutvikling som tar utgangspunkt i at unge kvinner er ofre. Seksualisert vold har blitt satt inn i en sikkerhetspolitisk ramme gjennom FNs Sikkerhetsråds resolusjoner 1820 og 1888. Resolusjonen 1820 ser på voldtekt og seksualisert vold som en trussel mot fred og sikkerhet (Security Council United Nations, 2008).

Det har foregått en debatt om antallet døde i konflikten i Kongo som har sin opprinnelse i en rekke studier av den amerikanske organisasjonen International Rescue Committee (IRC), publisert blant annet i *The Lancet*⁵ (Coghlan, et al., 2006). Studiene anslo at antall døde i Øst-Kongo var 3,9 millioner fra 1998-2004, og senere 5,4 millioner mellom 1998-2007.

Resultatene av undersøkelsene ble raskt brukt i media, og førte til økt oppmerksomhet rundt situasjonen i Kongo. I ettertid har flere kritisert metoden som er brukt i undersøkelsen. The Human Security Report Project (HSRP) (2009) mener det ikke var et representativt utvalg for befolkningen i de to første studiene, samt at baseline for beregning av dødstallene var for lav (Human Security Report Project, s. 2). Dette er en pågående debatt når denne oppgaven skrives. Ormhaug, Meier og Hernes (2009) har undersøkt dødeligheten fordelt på kjønn i væpnet konflikt basert på eksisterende data. De kommenterer at IRCs rapport tilsier at det dør flere menn enn kvinner både av indirekte og direkte konsekvenser av krig i Kongo, noe som er motstridende med andre studier de har gjennomgått (Ormhaug, Meier, & Hernes, 2009, s. 11). De finner at menn dør oftere enn kvinner i direkte væpnet konflikt, mens kvinner dør oftere enn menn i postkonflikter av de indirekte konsekvensene av krig. Likevel konkluderer de med at vi generelt vet lite om konfliktrelatert dødelighet for både menn og kvinner, noe som vanskeliggjør militær og humanitær assistanse (Ormhaug, Meier, & Hernes, 2009, s. 23).

Charli R. Carpenter (2006) beskriver hvordan oppfattelsen av uskyldige sivile er knyttet til en kjønnsessensialisme som gjør at kvinner og barn, men ikke voksne menn, blir oppfattet som sivile. Carpenter viser til at en slik subnorm om kjønn underminerer normen om beskyttelse ved at kjønn og alder for sivile kan avgjøre om de

⁵ Et britisk medisinsk tidsskrift.

overlever i konflikt (2006, s. 3). Carpenter hevder at forestillingen om kvinner og barn som sårbare grupper blir reproduisert gjennom internasjonale menneskerettighetsnettverk og at dette støtter opp om essensialistiske kjønnsoppfatninger. Et eksempel som hun viser til er hvordan oppfattelsen av kjønn, sammen med sårbare grupper, påvirket evakueringen av Srebrenica i 1993. Resultatet ble at menn endte opp som et mål for væpnede styrker, mens kvinner og barn ble evakuert (Carpenter R. C., 2002). Berit von der Lippe viser hvordan retorikken om kvinner i Afghanistan var en sentral del av argumentasjonen for invasjonen i 2001 (Lippe, kommende 2012). Hun kaller dette stillhetens retorikk, fordi det ble talt på vegne av kvinnene. Denne teorien kan være relevant for både kvinner og menn i Kongo.

1.3. Mitt bidrag til fagfeltet

Mitt bidrag til fagfeltet er gjennom teoriutvikling, metodebruk og funnenes implikasjoner for videre forskning.

Ved å kombinere teori om utenrikspolitikk, rammeteori og korrespondanseteorien om sannhet har jeg satt sammen en teorimodell. Norsk kongopolitikk vil brukes som en teoriutviklende enkeltstudie, for å se om denne teorimodellen er egnet for studiet av utenrikspolitikk.

Kombinasjonen av teorien er ikke tidligere brukt, og gir en mulighet til å vurdere hvorfor utenrikspolitiske fremstillinger kan avvike fra virkeligheten som de beskriver. Dette er en modell som kan brukes i studiet av norsk utenrikspolitikk generelt.

Kvantitativ innholdsanalyse ved hjelp av et dataprogram er mest brukt innenfor mediastudier, dette gjelder også for rammeteori. Jeg bidrar til studiet av politikk ved å anvende denne metoden og teorien i forhold til politikkutvikling.

Funnene mine har implikasjoner for forskning om utenrikspolitikk, Kongo og kjønn. Som vist overfor er det gjennomført en del forskning på både kvinner og menn i Kongo. De fleste dreier seg om studier gjennomført i Kongo, og de fleste om soldater. Det er få som har sett på

sivile menn i Kongo-konflikten, og ingen som har undersøkt hvilke fremstillinger av kvinner og menn i Kongo som finnes i norsk utenrikspolitikk.

1.4. Leserveiledning

I kapittel 1 presenteres og operasjonaliseres problemstillingen, sentrale begrep gjøres rede for og det vises til hvordan problemstillingen er relevant og kan bidra i forhold til andre vitenskapelige diskusjoner. Kapittelet stiller opp noen arbeidsspørsmål som til sammen vil besvare problemstillingen. I kapittel 2 redegjør jeg for valg av metode og teori, og viser hvorfor dette er relevante valg og hvordan undersøkelsen konkret er utført. Hovedteoriene er korrespondanseteorien om sannhet og rammeteori, disse er benyttet til å sammenstille en teorimodell. Metoden som benyttes i oppgaven er kvantitativ innholdsanalyse og casestudie. Kapittel 3 handler om bakgrunnen for norsk kongopolitikk oppdelt i interesser og verdier Norge har hatt og kunnskap om Kongo. Kapittel 4 er et empirikapittel. Her presenteres resultatene fra analysen av fremstillinger av kvinner og menn i norsk kongopolitikk, og det vurderes om denne avviker eller korresponderer med andre fremstillinger av Kongo. I kapittel 5 anvendes teorimodellen på funnene i empirien med mål om å forklare eventuelle avvik. Deretter drøftes funnenes betydning for den vitenskapelige diskusjonen og anvendt forskning, og avslutningsvis for politikktutviklingen. I kapittel 6 blir konklusjonen på problemstillingen presentert.

Kapitlene starter med en innledning som sier hva formålet med kapittelet er og hvilke arbeidsspørsmål som vil besvares. I noen kapitler er det en kort oppsummering av relevante poenger fra foregående kapitler, slik at det blir lett å se sammenhenger. Alle figurer og tabeller har overskrifter og er nummerert, en liste over figurene og tabellene finnes etter innholdsfortegnelsen. Jeg bruker “jeg” for å referere til meg selv i oppgaven. Dette er gjort for å få klart frem hva det er som er mine tolkninger.

2. Metode og teori

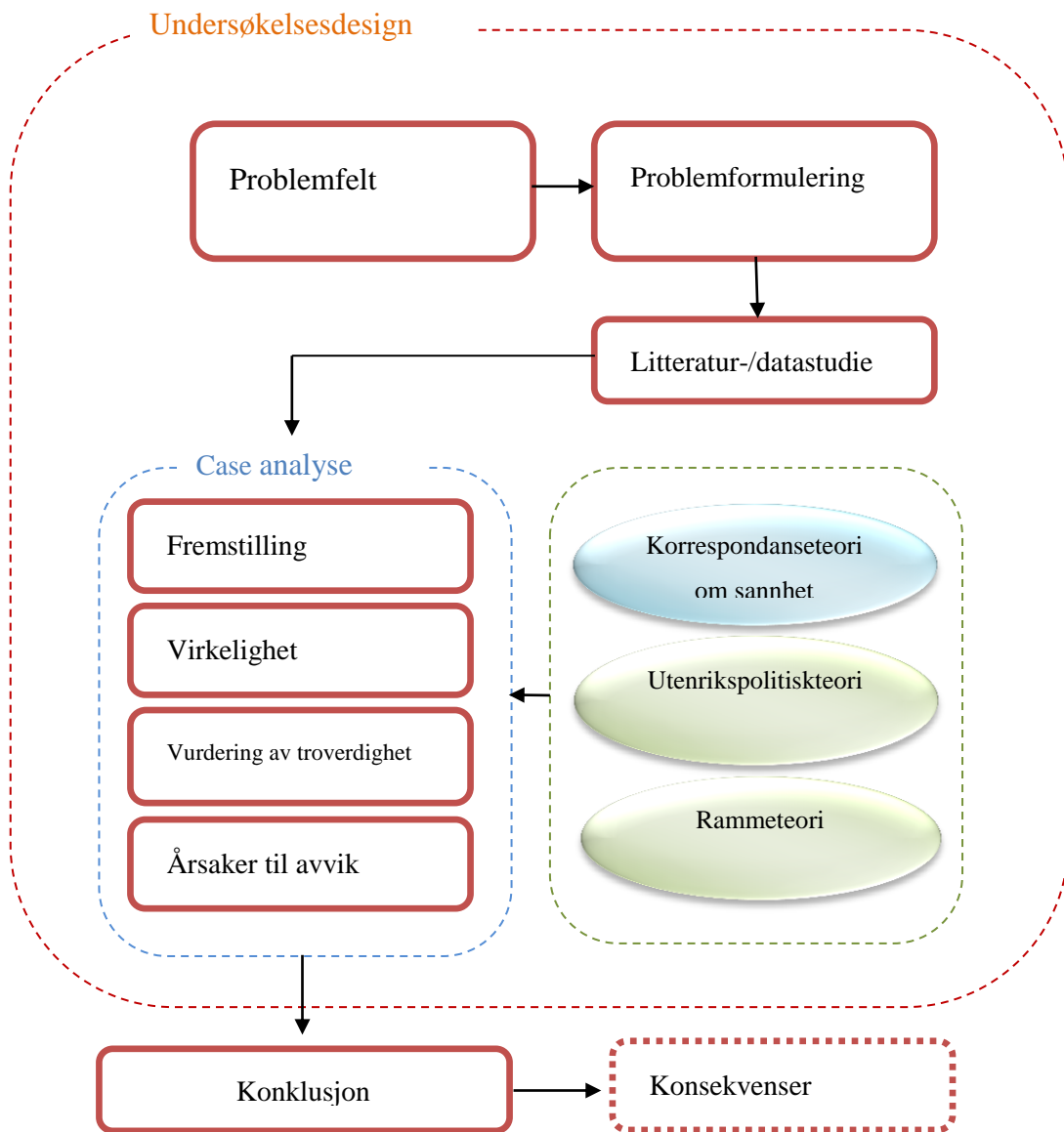
Formålet med kapittelet er å gjøre rede for den metode og teori som skal brukes for å besvare problemstillingen.

Kapittelet starter med en oversikt over undersøkelsesdesignet. Deretter presenteres de to hovedteoriene *rammeteori* og *korrespondanseteorien om sannhet*, før det gjøres rede for teorimodellen som bygger på disse. I metodedelen av kapittelet forklarer jeg hvorfor kvantitativ innholdsanalyse og casestudie er gode metoder for å besvare problemstillingen. Deretter presenterer jeg hvordan den løpende arbeidsprosessen med oppgaven har resultert i denne metoden. Underveis redegjøres det også for hvordan disse valgene har påvirket reliabiliteten og validiteten.

2.1. Undersøkelsesdesign

Utviklingen av undersøkelsesdesignet har vært en prosess fra et bredt tema basert på min interesse for sivile i konflikter og en undring over manglende beskrivelser av menn som sivile. Utfordringen var innsnevringen av problemfeltet til et spørsmål som kunne svares på i løpet av en masteroppgave. Ved å lese i et bredt litteraturfelt ble mange mulige vinklinger utprøvd, fra det juridiske til ren kjønnsanalyse. Det endelige valget om å studere beskrivelser av menn, eventuelt mangelen på disse, i norsk utenrikspolitikk ble gjort på grunn av tilgjengeligheten av data og regjeringen Stoltenberg IIs prioritering av kvinner og likestilling i utviklingspolitikken.

Figur 1. Undersøkellesdesignet som grafisk figur.

Figur 1 viser hvordan jeg beveget meg fra et generelt problemfelt til problemformulering, gjorde en litteratur-/datastudie, bestemte meg for case studie av norsk utenrikspolitikk og utviklet en teorimodell for årsaksforklaringer. Konklusjonen er et resultat av undersøkelsesdesignet. Konklusjonen kan ha konsekvenser for forskning og politikkutvikling. Dette er ikke en del av problemstillingen og er derfor utenfor selve undersøkelsesdesignet. Dette vil bare kort bli kommentert mot slutten av oppgaven.

2.2. Teori

Teoriavsnittet vil først ta for seg hovedteoriene for oppgaven som er korrespondanseteorien og sannhet og rammeteori, deretter vil teorimodellen og dens faktorer introduseres.

2.2.1. Korrespondanseteorien om sannhet

Korrespondanseteorien om sannhet skiller mellom fremstillingen av et fenomen, og fenomenet selv. Teorien tilsier at fremstillingen er sann om den overensstemmer med virkeligheten.

Fremstillingen er sann hvis og bare hvis den overensstemmer med virkeligheten. Sannhet avhenger altså av to faktorer: hva et utsagn sier, og hvordan verden er. De som tror på et sant utsagn, har en sann oppfatning, og de som tror på noe som er usant, har en usann oppfatning. (Malnes, 2008, s. 61)

Slik Malnes beskriver det så finnes det både sanne og usanne oppfatninger av virkeligheten. For å vite om noe er sant må en vurdere hva utsagnet sier, og sammenligne det med hvordan verden virkelig er. For å vurdere om det er troverdig at en fremstilling er sann, må belegget som den er basert på vurderes. Anvendelsen av teorien vil presenteres i de kommende avsnittene, se blant annet avsnitt 2.2.3 og 2.4.2. Virkelighetsoppfatningen som korrespondanseteorien om sannhet har påvirket det vitenskapsteoretiske utgangspunktet for oppgaven. Virkeligheten finnes uavhengig av hva mennesker tror om den. En kan likevel ikke vite absolutt sikkert om de forestillinger vi har er sanne oppfatninger av virkeligheten. Det er likevel mulig å si om noen fremstillinger er mer eller mindre sann ved å bruke metoder og vurdere belegget til de ulike fremstillingene. Ontologisk er en slik oppfattelse en del av realisme og epistemologisk er dette et empiristisk vitenskapssyn.

2.2.2. Rammeteori

Når noe i virkeligheten skal gjengis vil det være en utvelgelsesprosess, enten bevisst eller ubevisst. Valgene består i hvilke tema som skal fremstilles, i hvor stor grad og hvordan temaet blir fremstilt. Entman (1993, s. 52) beskriver det slik:

"To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation."

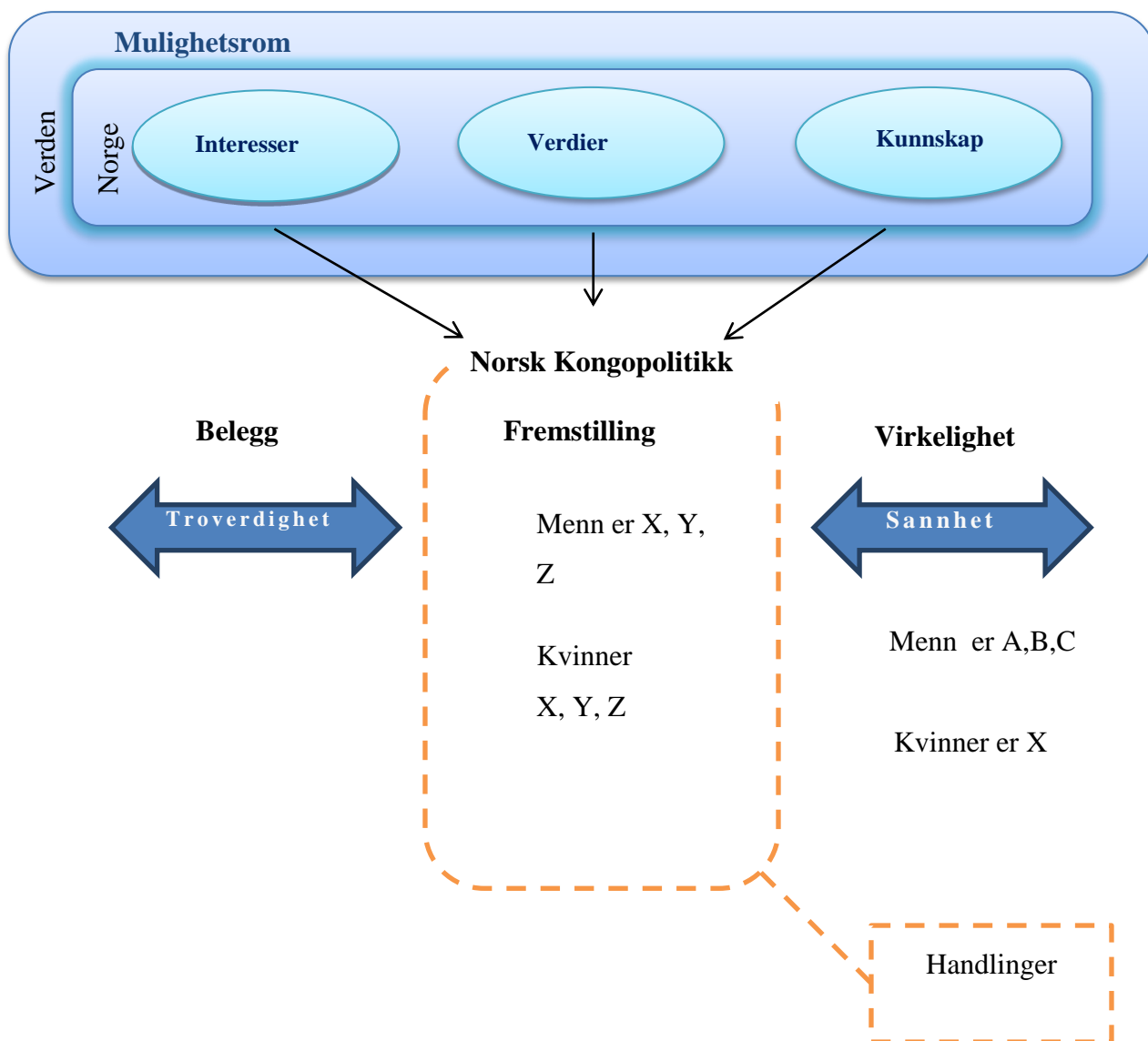
En suksessfull utøvelse av innramming (framing) vil få både de som har noe de skulle sagt til å se temaet og sikre at de oppfatter det på en spesifikk måte. En effektiv ramme får noen ideer til å høres ut som selvfølgeligheter, mens andre ideer kan fremstå som utenkbare (Bøås & McNeill, 2004, s. 2). Avsnitt 2.4.1 viser hvordan rammeteori vil brukes for å lokalisere de fremstillinger som finnes av menn og kvinner i DR Kongo i norsk utenrikspolitikk.

2.2.3. Teorimodell

Modellen tar utgangspunkt i korrespondanseteorien om sannhet, og stiller opp noen faktorer og bakgrunnsfaktorer som påvirker utformingen av Norges utenrikspolitikk. Avsnittet redegjør for hovedantakelsene i modellen om norsk utenrikspolitikk.

Målsetningen med modellen er å se om rammeteori, teori om utenrikspolitikk og korrespondanseteorien om sannhet sammen kan være fruktbar for å forklare både hva norsk kongopolitikk sier om kvinner og menn, og om dette kan forklares ut fra faktorene i modellen. Bruk av disse teoriene sammen er uvanlig i studiet av utenrikspolitikk. Grafisk ser modellen slik ut:

Figur 2. Teorimodell.

Utenrikspolitisk mulighetsrom og aktører

I modellen er norsk kongopolitikk forstått som både *politics* (beslutnings- og beslutningsstrukturprosessen) og *policy* (strategier og virkemiddelbruk). Kegley og Wittkopfs definisjon under er dekkende for oppgavens forståelse av utenrikspolitikk.

Når vi snakker om utenrikspolitikk og beslutningsprosessene der utenrikspolitikken skapes ["politics"], mener vi de målsettinger statlige representanter søker å oppnå utenfor landets grenser, de verdier som til grunn for målene, og de midler/instrumenter som benyttes for å nå dem ["policy"] Kegley og Wittkopf 1997:40 i (Fermann, 2003, s. 193)

Norges mulighetsrom i verden bygger på en anerkjennelse av at Norge er en liten stat, og det antas derfor her at forholdet mellom det indre og det ytre påtrykket er asymmetrisk (Knudsen, 1997, s. 71). Norge har sine muligheter for politikkutvikling i en verden av stater, organisasjoner og hendelser som Norge i liten grad kontrollerer eller påvirker. Strukturen rundt bestemmer mer enn aktøren Norge.

Modellen sier lite om aktører i norsk Kongopolitikk. Oppgaven ser i hovedsak på den politikken som regjeringen har skriftliggjort. Formelt sett er det Stortinget som bestemmer Norges utenrikspolitikk. I regjeringsperioden 2005-2009 utgjorde Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet flertallet i Stortinget, og dannet sammen regjering. Det er derfor gode grunner til å anta at regjeringens politikk i perioden i stor grad reflekterer Norges utenrikspolitikk. Utenriksdepartementet er ansvarlig for koordinering av departementenes internasjonale arbeid, og er derfor hovedaktøren i forvaltningen. Andre aktører som påvirker norsk utenrikspolitikk er akademien, interesseorganisasjoner og media. Denne antakelsen bygger på Stein Rokkans skille mellom de numeriske og korporative kanalene for påvirkning av politikk. Det er hovedsakelig regjeringens politikk denne oppgaven tar utgangspunkt i, og de andre aktørene tas bare med der det er relevant.

Interesser og verdier

Norges utenrikspolitikk har tidligere blitt sett på som en pendel mellom idealisme og realisme. Et eksempel på et slikt skille er forståelsen av interesser og verdier i en stats utenrikspolitikk som skiller realisten Hans Morgenthau (1985) og konstruktivisten Alexander Wendt (1992). Morgenthau mener at nasjonale interesser ikke inneholder verdier. De er objektive og utledes ved å analysere ressurser, geografi og andre kjennetegn ved stater. Wendt mener derimot at det ikke er mulig å skille mellom interesser og verdier fordi interessene kommer fra verdier.⁶ Flere tar til ordet for at skillet mellom verdier og interesser ikke nødvendigvis er meningsfullt (Thune & Ulriksen, 2002), (Leira, 2005). Grunnlagsrapporten til refleksprosjektet til Utenriksdepartementet angir at norsk “interesseorientert” utenrikspolitikk er “en politikk som systematisk søker å fremme det norske samfunnets velferd, sikkerhet og de politiske verdiene som ligger til grunn for samfunnet” (Thune, Lunde, Fleischer, Grünfeld, & Sending, 2008, s. 17). Forståelsen som ligger til grunn for denne definisjonen er at verdier

⁶ Dette skillet gir ikke en fullstendig oversikt over alle teoriretninger i forståelsen av verdier og interesser i studiet av utenrikspolitikk. For en utfyllende oversikt se eksempelvis (Carlsnaes, 2007).

er en del av interessene. Denne oppgaven bygger på en oppfattelse om at interesser og verdier samtidig kan forme utenrikspolitikken, og derfor vil begge analyseres. I tillegg til politiske ønsker, holdninger/verdier vil kunnskapsgrunnlaget og produksjonen om saksfeltet inkluderes i modellen. Dette gjøres fordi det er grunn til å tro at kunnskap om Kongo eller mangel på sådan, kan påvirke fremstillingen av Kongo i norsk utenrikspolitikk.

Kunnskap

Politisk styring krever kunnskap. For å kunne gjennomføre politikk rettet mot Kongo trenger Norge både kunnskap om situasjonen i landet, hva som virker og hva andre land og FN har tenkt å gjøre (Fonn & Sending, 2006, ss. 171-72). Denne oppfattelsen av forholdet mellom forskning og norsk kongopolitikk er instrumentell og ser på forskningen som problemløser. Forskning kan også bli gjennomført fordi det er symbolsk viktig, og en del av utenrikspolitikken. Forskningsprosjekter kan også være en viktig symbolsk kapital for land, og gi viktige bidrag til pågående diskusjoner om internasjonale forhold (Fonn & Sending, 2006, s. 174). Dette perspektivet ser på kunnskap som en del av politikken. Det finnes mange eksempler på at forskningsinstitusjoner har vært tilretteleggere og kontaktskapere i internasjonalt samarbeid.

Tamnes (1997, s. 453) nevner blant de nye utviklingslinjene i norsk utenrikspolitisk prosess etter 1965 et nærmere samspill mellom anvendt forskning og utenrikspolitikk. Påvirkningen av samfunnsvitenskapene på norsk utenrikspolitisk tenkning kan merkes fra 60-tallet. Norske forskningsmiljøer vokste frem, også inspirert av amerikanske tenketanker, det skjedde en forsiktig endring der utenriksdepartementet begynte å bruke forskningsinstituttene. I Norge utgjør offentlige forskningsmidler 44 prosent av all FoU-aktivitet, det er et viktig prinsipp at hvert enkelt departement har et overordnet ansvar for forskning på og for sin sektor/sine ansvarsområder (Utenriksdepartement, 2009, s. 66 og 68). Beslutninger dreier seg om å ta stilling til informasjon ved å samle informasjon, systematisere den, analyserer og tolker, før det velges mellom ulike alternativer (Jacobsen & Thorsvik, 1997, s. 279).

Utenriksdepartementets beslutninger for hvilken forskning som trengs, vil avhenge av hvordan forskning oppfattes som virkemiddel i politikkutvikling.

Når samtidig stadig mer av premissene for utenrikspolitikken legges utenfor Utenriksdepartementet, kan ikke utenriktjenesten se sin kompetanse isolert, men i nært samspill med andre fagmiljøer i og utenfor sentralforvaltningen, og også utenfor Norges grenser. Departementet må ha evne til å snakke med, trekke på og samarbeide med ulike fagmiljøer som har utenrikspolitisk relevant kompetanse som det ikke er hensiktsmessig å utvikle i Utenriksdepartementet. Samarbeid med forsknings- og kompetansemiljøer utenfor forvaltningen bidrar til å heve kompetansen i utenrikspolitiske spørsmål i samfunnet, og bidra til at innenriks- og utenrikspolitiske spørsmål ses i sammenheng.

(Utenriksdepartementet, St.meld. nr. 15 (2008–2009) Interesser, ansvar og muligheter. Hovedlinjer i norsk utenrikspolitikk, 2009, s. 169)

Sitatet fra St.meld. nr. 15 (2008–2009) ovenfor viser at Utenriksdepartementet ser på hvordan samarbeid med andre nasjonale og internasjonale aktører benyttes for å øke UD's kompetanse. Kunnskap og informasjon kan komme fra egne ansatte, forskningsinstitusjoner, media og mellomstatlige og ikke-statlige organisasjoner.

Hva som menes med kunnskap er avhengig av hva en tror det er mulig å ha erkjennelse om, noe det råder uenighet om spesielt i samfunnsfagene. Denne oppgaven tar utgangspunkt i korrespondanseteorien om sannhet. Dette er bare en av mange teorier om sannhet som får konsekvenser for definisjonen av kunnskap.⁷

I følge Malnes (Malnes, 2008, s. 63) er kunnskap *“oppfatninger som utgjør sterke sannhetskandidater”*. For å oppnå en god sannhetskandidat *“er det nok å danne seg en oppfatning på en måte som gir god utsikt til å unngå misforståelser og feil”* (Malnes, 2008, s. 62). Grunnen til at Malnes bruker betegnelsen sannhetskandidat er at en ikke kan vite absolutt sikkert om noe er sant eller ikke, en kan bare vurdere belegget for påstanden og si i hvilken grad den er troverdig. Dette gjør også at kunnskap er foranderlig, det er det vi på et tidspunkt har god grunn til å anse som sant. Med nye metoder kan for eksempel dette endre seg og det beste man kan håpe på er å finne sterke sannhetskandidater. Kravet om at oppfattelsene skal dannes på en måte som unngår misforståelser og feil, betyr at det stilles krav til metoden som brukes for å bedømme belegget for en påstand. For å kunne bedømme belegget for at fremstillingen av kvinner og menn i Kongo i norsk utenrikspolitikk er en god sannhetskandidat, er det nødvendig å se på kunnskapen som ligger til grunn for denne.

⁷ Andre teorier om sannhet er relativisme, pragmatisme, koherensteorien og minimalisme. For en nærmere beskrivelse av de sannhetsteoriene som ikke brukes i oppgaven se Malnes (2008).

Kunnskap som er kommet fore med en vitenskapelig metode, det en til dagligdags kaller forskning, er det som oppfyller kravene som stilles ovenfor. Det er god grunn til å tro at aktører i norsk utenrikspolitikk i tillegg til kunnskap fra forskning også bruker annen informasjon i utformingen av politikken. Noe av kunnskapsproduksjonen vil være i egen organisasjon, men informasjon kan også komme fra media og interesseorganisasjoner nasjonalt og internasjonalt. I vurderingen av belegget til fremstillingene vil forskning, kunnskapsproduksjon i UD, informasjon fra media og interesseorganisasjoner være en del av det som blir vurdert.

Fremstilling og handlinger

Norsk kongopolitikk på policynivå er både fremstillingen av Kongo og politiske handlinger (støtte av prosjekter, bilateralt samarbeid, bidrag med styrker etc.) mot Kongo. Vedtak om hvilke handlinger eller tiltak Norge bør satse på gjøres på bakgrunn av fremstillingen av Kongo. Handlingene selv skjer i virkeligheten. Handlingene kan derfor også påvirke virkeligheten, ved å endre noen av de andre faktorene i modellen. Et vedtak om å sette i gang et forskningsprosjekt vil for eksempel kunne føre til en endring av kunnskapen om Kongo, som deretter påvirker fremstillingen. Dette er det jeg kaller et feedback-system. Endringer i faktorene vil kunne endre fremstillingen. En reproduisering av fremstillingen krever derfor stor grad av konsensus om alle faktorene i modellen. Grad av feedback og mulighet for endring, vil avhenge av grad av involvering, viktigheten av landet politisk for Norge og geografi. Et eksempel kan være forskjellen på norsk politikk mot Kongo og Tyskland. Hvis det blir gjort vedtak om politiske handlinger på bakgrunn av en usann fremstilling av Tyskland vil dette få store konsekvenser, og være relativt lett å oppdage både på grunn av geografisk nærhet og at den tyske staten, tysk media og handelspartnere ville sagt i fra. I Kongo er det få norske aktører og et beskjedent engasjement. En feilaktig fremstilling vil derfor ikke få like store konsekvenser, og heller ikke få like mye feedback for å rette opp feilene. Ut fra dette resonnementet og eksempelet vil reproduksjonen av eventuelle usanne fremstillinger skje i større grad ovenfor land som Norge ikke har noen sterke interesser i, er geografisk fjernt og mangler aktører som kan si i fra (blant annet media og en sterk stat).

Virkelighet og troverdighet

Virkeligheten eksisterer på tross av våre oppfatninger om den. I denne modellen om Kongo er virkeligheten at det bor mennesker på det geografiske området vi i dag kaller Kongo.

Menneskene bor der uavhengig av våre tanker og fremstillinger av dem. Hva som er en sann fremstilling av virkeligheten vil avhenge av hvor troverdig den er. Troverdighet kan vurderes gjennom belegget til fremstillingen. Dette er nærmere beskrevet i avsnitt 2.4.2.

2.3. Metode

Metoden som er valgt består av caseanalyse og ulike former for tekstanalyse og er valgt ut fra at det vil egne seg for å besvare problemstillingen og er realistisk å gjennomføre innenfor rammen av en masteroppgave.

2.3.1. Kvantitativ innholdsanalyse

Kvantitativ innholdsanalyse går ut på å telle og måle trekk i tekster. I denne oppgaven blir det anvendt både manuell og databasert kvantitativ analyse. Formålet med metoden er å besvare hvilke fremstillinger som finnes av kvinner og menn i Kongo i norsk utenrikspolitikk.

Enhetene som analyseres er utenrikspolitiske dokumenter utgitt av Utenriksdepartementet for regjeringsperioden 2005-2009. Utvalget av tekst er gjort med bakgrunn i tidsperioden, og inkluderer statsbudsjettsproposisjoner fra UD, Stortingsmeldinger og kronikker fra ministrene i UD. Variabelen som er av hovedinteresse for problemstillingene er kjønn, med verdiene mann og kvinne. Jeg har utviklet en ordliste, som brukes i analysen over andelen tekst om kvinner og menn i Kongo, og hvilke kontekster disse blir beskrevet sammen med.

Fremgangsmåten blir nærmere beskrevet i avsnitt 2.4.1.

2.3.2. Valg av case

Et case er i følge John Gerring “et intensivt studie av en enkelt enhet med det formål å forstå en større gruppe (lignende) enheter” (Gerring, 2004, s. 342). I følge dette må et case alltid

være et “case” av en større gruppe. Caset i denne oppgaven er *norsk politikk mot DR Kongo* i stortingsperioden 2005-09 og hensikten er å prøve ut teorimodellen. *Norsk politikk mot DR Kongo* er et case som hører til den større gruppen “land som Norge beskriver i sin utenrikspolitikk”. Norges politikk mot andre land er forskjellige fra den mot Kongo, men modellen bygger på generell teori, og om denne fungerer for Kongo kan den også fungere for andre land. Modellen kombinerer teori på en ny måte og caset er derfor både det Andersen kaller en teoretisk fortolkende studie og en teoriutviklende enkeltstudie (Andersen S. S., 2005).

2.4. Fremgangsmåte

I det kommende avsnittet vil jeg redegjøre for gjennomførelsen av analysen som ledet fremt til besvarelsen av problemstillingen. Målsetningen er å gi lesere av oppgaven en forståelse av de valg som ble gjort i forhold til metode, og hvordan utfordringer som oppstod underveis var med på å forme det endelige resultatet. Avsnittet er strukturert etter problemstillingens oppbygning og tar først for seg fremgangsmåten for lokaliseringen av fremstillinger av kvinner og menn i norsk utenrikspolitikk. Deretter hvordan jeg vil gå frem for å påpeke avvik mellom fremstilling og virkelighet. Avsnitt 2.2.3 beskriver hvordan teorimodellen blir anvendt, så dette er ikke en del av dette avsnittet. Avslutningsvis vil jeg gi en oppsummering på hvorfor dette er en egnet fremgangsmåte for å besvare problemstillingen.

2.4.1. Lokalisering av fremstillinger av kvinner og menn i norsk utenrikspolitikk

Fremgangsmåten for å besvare den første delen av problemstillingen er å lokalisere de fremstillinger som finnes av menn og kvinner i DR Kongo i norske utenrikspolitiske dokumenter fra perioden 2005-2009. Rammeteori og metoder for å analysere rammer har vært brukt innen studiet av medier og kommunikasjon og jeg har tatt utgangspunkt i denne litteraturen når jeg bruker rammeteori for å besvare den første delen av problemstillingen min. Rammer kan bli gjenkjent ved å se på tilstedeværelsen eller fraværet av bestemte

nøkkelord/tema eller stereotyper (Entman, 1993, s. 52). Nøkkelordene sier noe om hvilket perspektiv ulike tema eller hendelser blir diskutert og fortolket gjennom, men er ikke i seg selv rammene (Miller & Riechert, 2001, s. 114).

Forstudie og utvikling av forståelsesrammer

Strategien for å kartlegge forståelsesrammene i kildegrunnlaget har vært å kartlegge de dokumenter som kunne beskrive hva norsk utenrikspolitikk i perioden var. Dette inkluderte en bred gjennomlesning av statsbudsjettsproposisjonene for Utenriksdepartementet, Stortingsmeldinger utgitt av Utenriksdepartementet, utenrikskomiteens innstilling til stortingsmeldingene, utenriks- og utviklingspolitiske redegjørelser fra utenriks- og utviklingsministeren, kronikker fra ministrene i Utenriksdepartementet og debatten i Stortinget etter redegjørelsene. Samtidig med dette undersøkte jeg også hvilke diskusjoner som hadde vært i media om Kongo, og også antallet artikler som publisert i riksavisene i stortingsperioden, se figur side **Feil! Bokmerke er ikke definert..**

Etter å ha fått en oversikt over kildegrunnlaget brukte jeg kvantitativ innholdsanalyse av Utenriksdepartementets statsbudsjettsproposisjoner for årene 2005-2008 for kartlegge forståelsesrammene. Utvalget av tekst som analyseres ble gjort ved å lese gjennom tekstene, og finne de delene som nevnte Kongo.

I utgangspunktet ville jeg bruke kvalitativ innholdsanalyse etter at de utdragene som omhandlet Kongo var funnet. Da utvalget var ferdig viste det seg at dette ble for store mengder med tekst å analysere med kvalitativ tekstanalyse. Jeg grupperte teksten i de enkelte avsnittene etter tema. Dette resulterte i at det ble til sammen fem forståelsesrammer for Kongo i norsk utenrikspolitikk. Gjennomlesningen av datagrunnlaget viste at materialet burde utvides for å bedre kunne besvare problemstillingen. Jeg utvidet datagrunnlaget til også å inneholde stortingsmeldinger utgitt av Utenriksdepartementet i tidsperioden. En utvidelse av datagrunnlaget gjorde en kvalitativ analyse vanskelig fordi tekstmengdene ble for store. I utgangspunktet var metoden tenkt som en kombinasjon av manuell kvantitativ innholdsanalyse og deretter en diskursanalyse med utgangspunkt i Norman Faircloughs (2001) kritiske diskursanalyse, på et mindre utvalg tekst.

Utfordringen ved å gjennomføre en kvalitativ analyse var at jeg ikke fant noen måte å gjøre et utvalg av kildene som sikret validiteten på en god måte. Iver B. Neumann (2001) beskriver hvordan dette kan gjøres ved å velge ut kjernetekster i diskursen, såkalte monumentale tekster (Andersen N. Å., 1994). Tekster som er monumentale er de som bærer diskursen, og ved en avgrensning av materialet kan en gjøre utvalg ved å inkludere monumentale tekster. Jeg kunne ikke se at det var noen av tekstene som hadde denne funksjonen. Teksten om Kongo er spredt på mange dokumenter, og det finnes ikke noen dokumenter som alene presenterer Norges Kongopolitikk. En annen avgrensning som Neumann foreslår er å se etter bråk/uro i diskursen og la dette være med å bestemme utvalget. Tekstene inneholdt i liten grad noen tegn på at det var uro eller konflikter i diskursen. Da et rimelig utvalg av tekstene var vanskelig å gjøre fant jeg det best å skifte metode for å besvare problemstillingen. Det som virket som den mest fruktbare undersøkelsesmetoden ut fra forutsetningene var kvantitativ innholdsanalyse av tekst ved hjelp av et dataprogram.

Hovedanalyse av forståelsesrammer

Innholdsanalyse har som formål å kvantifisere, det vil si regne på forekomsten av eller måle trekk i tekster (Bergström & Boréus, 2005, s. 43). Innholdsanalyse ved bruk av dataprogram er egnet for å finne mønster i et større materiale. Dataprogrammet som er brukt heter Yoshikoder⁸. Metoden har sine røtter i et empirisistisk vitenskapssyn, og skiller seg slik fra diskursanalysen som oftest bunner i et konstruktivistisk vitenskapssyn. Et skifte av metode fikk derfor også påvirkning på oppgavens vitenskapsteoretiske utgangspunkt.

Datagrunnlaget for analysen er Utenriksdepartementets statsbudsjettsproposisjoner for årene 2005-2009, to kronikker fra ministrene i UD og fire stortingsmeldinger om utviklings- og utenrikspolitikk⁹, som har blitt utgitt i regjeringsperioden 2005-09. Det er bare de delene av tekstene som omhandler Kongo som inngår i analysen, bortsett fra kronikkene som er

⁸ Dataprogrammet Yoshikoder er et program for å gjennomføre innholdsanalyse. Det er gratis og utviklet av Harvards [Weatherhead Center for International Affairs](#), som en del av deres [Identity Project](#).

⁹ St.meld. nr. 11 (2007–2008). På like vilkår: Kvinners rettigheter og likestilling i utviklingspolitikken, St.meld. nr. 13 (2008–2009) Klima, konflikt og kapital. Norsk utviklingspolitikk i et endret handlingsrom, St.meld. nr. 15 (2008–2009) Interesser, ansvar og muligheter. Hovedlinjer i norsk utenrikspolitikk og St.meld. nr. 40 (2008-2009) Norsk humanitær politikk politikk.

analysert i sin helhet. Datagrunnlaget er dokumenter som representerer regjeringens politikk og er produsert av Utenriksdepartementet. Andre aktuelle departementer å velge data fra kunne vært Forsvarsdepartementet, som også kan ha omtalt Kongo. Jeg avgrenset meg fra dette siden det ikke var norske soldater i Kongo i denne tidsperioden.

Norsk utenrikspolitikk er enheten for undersøkelsen. Variablene er de fem forståelsesrammene sivilbefolkning, konflikt, politikk, økonomisk bistand, ressurser og miljø. Disse variablene ble utviklet i forstudien og er beskrevet i forrige avsnitt. I databasert kvantitativ innholdsanalyse brukes det en ordliste som bestemmer hvilke nøkkelord i tekstene som skal kvantifiseres og måles. Ordlistens gyldighet i forhold til det en ønsker å måle er helt sentralt i å oppnå god validitet. Fordelen med å bruke databasert analyse fremfor en manuelt utført analyse er at en unngår subjektive oppfattelser og ulik koding slik det kan bli om flere personer deltar i kodearbeidet. Dette gjør også at ordlisten ikke trenger en like eksakt beskrivelse av variablene. Ulempen med databasert analyse er at feil i ordlisten, for eksempel at kategoriene ikke er gjensidig utelukkende, kan gi uklare resultater. Det viktigste arbeidet i en innholdsanalyse ved hjelp av dataprogram, er derfor å utvikle ordlisten. Undersøkelsen har høy grad av reliabilitet, fordi andre kan gjennomføre samme analyse med den samme ordlisten og komme frem til den samme konklusjonen.

Ordlisten i hovedanalysen var en videreutvikling av ordlisten i forstudien.

Forståelsesrammene ble gjenkjent ved å se på tilstedeværelsen eller fraværet av bestemte nøkkelord (Entman, 1993, s. 52). Nøkkelordene som utgjør ordlisten var ord som karakteriserte innholdet i de avsnittene som handlet om Kongo i statsbudsjettsproposisjonene for tidsrommet 2005-2009. Utvalget av søkeordene er til en viss grad subjektiv, fordi det er en oppsummering av innholdet gjort av meg selv. Som nevnt ovenfor er ordlisten sentral i å oppnå god validitet. Å utelate noen ord eller gi for mange søkeord til noen kategorier kan ha mye å si for hvor godt en klarer å undersøke problemstillingen. Programmet jeg brukte tillater at en lager kategorier (tilsvarende det jeg kaller rammer) av søkeordene som programmet søker etter. Dette krevde at jeg la til flere søkeord under de forståelsesrammene jeg hadde fra forstudien. Ordlisten er vedlegg til oppgaven og alle ord som er søkt på finnes der. Jeg la også til en ordliste for ord som betegner menn og kvinner, og for Kongo, slik at det var mulig å se hvor ofte disse ble nevnt. Dataprogrammet gir mulighet for å undersøke antall, andel av tekst og konteksten for de ulike forståelsesrammene og søkeordene. Jeg har gjort analyser av andel tekst og konteksten til forståelsesrammene for å besvare spørsmålet om hvilke fremstillinger

som finnes av menn og kvinner i DR Kongo i norske utenrikspolitiske dokumenter. Analysen av andel tekst som omfatter de ulike forståelsesrammene er bedre å bruke, enn antall ord, der flere tekster skal sammenlignes. På denne måten vil tekstens lengde ha innvirkning.

Kontekstanalysen er en analyse av ordene foran og bak søkeordene. Dette betyr at det er mulig å se hvilke ord som står i umiddelbar nærhet til søkeordene, men ikke hele setninger. Analysen av konteksten for kvinner og menn ble gjort ved at konteksten for alle søkeordene for kategoriene kvinner og menn for hvert enkelt dokument ble slått sammen etter tema. For å se hvordan dette ble tematisert, se vedlegg : *Kontekstanalyse og systematisering i forståelsesrammer* side 117.

2.4.2. Bestemme avvik mellom fremstilling og virkelighet

For å kunne besvare spørsmålet om i hvilken grad fremstillingen av menn og kvinner i Kongo i norske utenrikspolitiske dokumenter var i samsvar med virkeligheten trengte jeg andre troverdige beskrivelser av virkeligheten. Dette gjorde jeg gjennom å vurdere statistikk som forelå om menn og kvinner i Kongo. Sammenstillingen av statistikken ble gjort etter analysen av fremstillingen, valget av variabler ble bestemt av de funnene som analysen av dokumentene kom frem til. I utgangspunktet søkte jeg i databaser som inneholdt statistikk om krigsområder. The Uppsala Conflict Data Base (UCDP), Center for the Study of Civil War at PRIO og the Human Security Report var databaser/grunnlag som ble vurdert, men det viste seg at kjønnsdelt data ikke var tilgjengelig i disse. Helsestatistikk inneholder som regel kjønnsdelt statistikk¹⁰ og jeg sammenligner derfor statistikk fra en studie fra dette feltet (Johnson, et al., 2010) og en befolkningsstudie som deler på kjønn (Vinck, Pham, Baldo, & Shigekane, 2008). Jeg sammenligner også befolkningstall fra ulike kilder. En kan si at sammenstillingen av statistikk også er en fremstilling av virkeligheten, som trenger å vurderes opp mot det virkelige faktumet "Kongo". Jeg har vurdert troverdigheten til statistikken som er utvalgt og det som er utvalgt er enten publisert i tidsskrifter eller kommer fra troverdige aktører. Det er begrensinger i gyldighetsområdet for studiene fra Vinck et.al (2008) og Johnson et al. (2010). Begge disse gjelder bare for Øst-Kongo, og dette setter begrensinger for mulighet til å generalisere for hele Kongo. Når det gjelder befolkningstallene for Kongo er disse for de fleste kildene et estimat, ettersom det ikke finnes tilsvarende folkeregister som i

¹⁰Dette stemmer også overens med funnene i (Ormhaug, Meier, & Hernes, 2009)

de fleste vestlige land. Ut fra disse vurderingene og begrensningene velger jeg å bruke nevnte statistikk som relevant som sammenligningsgrunnlag og som gode sannhetskandidater. Når det i oppgaven henvises til virkeligheten, menes det forholdet til andre sannhetskandidater. Altså det en har god grunn til å tro er sanne oppfatninger om virkeligheten i Kongo.

Vurderingen av troverdigheten består i å vurdere belegget til fremstillingen. Etter å ha formulert hvilke fremstillinger som finnes av menn og kvinner i Kongo i norske utenrikspolitiske dokumenter fra perioden 2005-2009, må det vurderes hvor troverdig denne fremstillingen er. Er fremstillingen troverdig har det god utsikt til å være sant og da stemmer det sannsynligvis med virkeligheten (Malnes, 2008, s. 72). Empiriske begrunnelser er oppfatninger som kommer fra erfaring, og kan kalles ulike observasjoner (Malnes, 2008, s. 71). Slike observasjoner kan en ha gjort selv eller de kan være lånt. I dette tilfellet er det snakk om to slags observasjoner. Analysen av fremstillingen av kvinner og menn i Kongo i norske utenrikspolitiske dokumenter fra perioden 2005-2009 er en observasjon. Dette sammenlignes med andre statistiske observasjoner. Vurderingen av belegget for den førstnevnte, gjøres ved å sammenligne med de sistnevnte.

2.4.3. Begrunnelse for valg av fremgangsmåte

Kvantitativ innholdsanalyse som metode er valgt som en pragmatisk tilnærming for å studere problemet ut fra eksisterende materiale. Kongo brukes som case for et land som Norge beskriver i sin utenrikspolitikk. Ved hjelp av caset vil jeg undersøke om eksisterende teori, satt sammen i en ny modell, kan bidra med forklaringer for forskjeller mellom en utenrikspolitisk fremstilling og virkelighet. Modellen vil kunne brukes på lignende case og med metodikken kvantitativ innholdsanalyse er det potensiale for andre å teste både ordliste og teorimodell i en større sammenlignende studie.

Som jeg har argumentert for ovenfor var diskursanalyse ikke egnet uten å gjøre et større utvalg av kilder. Kvantitativ innholdsanalyse er egnet for å studere et stort materiale. Det er også bedre å sammenligne kvantitative data fra en innholdsanalyse med annen statistikk.

Innholdsanalyse med et dataprogram og dokumentert ordliste gjør analysen reproducerbar, og det er derfor mulig for andre å teste mine konklusjoner. Dette kan både gjøres som en reproducerende studie, eller ved å anvende ordlisten på andre land som Norge beskriver i sin utenrikspolitikk. Jeg har derfor valgt å legge ved alle tekstene som er analysert¹¹ slik at det klart fremgår hvordan utvalget er gjort og mulig å skille mellom feil i utvalg og gjennomføring av analysen. Validiteten for resultatene fra analysen vil avhenge av at ordlisten er presis og at kategoriene ikke overlapper. Det er først og fremst teorimodellen som er målet for generalisering. Dette betyr at dette caset er teoriutviklende. Målet er å utvikle en teorimodell som kan brukes for å forklare hvordan utenrikspolitiske fremstillinger blir til, og hvordan avvik mellom fremstillingene og virkeligheten kan forklares. Det er derfor ikke et mål å generalisere funnene som metoden genererer. En generalisering ved bruk av teorimodellen krever flere analyser av andre cases. Dette er ikke et mål for denne oppgaven ettersom det er hensiktsmessig å prøve ut teorimodellen først. Korrespondanseteorien om sannhet kan illustrere et skille mellom virkelighet og fremstilling som gir en forståelse om at ikke alle fremstillinger er like sanne. Dette er en kontrast til en konstruktivistisk vitenskapsteoretisk forståelse som ofte er utgangspunktet for studiet av språk og diskurs. Et skille mellom virkeligheten og fremstillingen kan gi en forståelse av forklaringer for avvik mellom disse, som ikke er mulig å illustrere om disse to er det samme. Denne teorien gir også mulighet for å drøfte konsekvenser av avvik. Rammeteori gir verktøy for å forstå hvordan fremstillingen kan være en strategisk handling, og grunnlag for å drøfte årsaker til at fremstillingen ble valgt. Forståelsen av norsk utenrikspolitikk som ligger til grunn for modellen er helhetlig og omfatter både nasjonalt og internasjonalt nivå.

2.5. Oppsummering

Formålet med kapittelet har vært å gi en oversikt over teori og metode som er relevant for å besvare problemstillingen. Undersøkellesdesignet for oppgaven har blitt presentert, og gir en oversikt både over rekkefølgen for utviklingen av oppgaven slik den foreligger, og sammenhengen mellom casestudien og teorien. Hovedteoriene som benyttes er korrespondanseteorien om sannhet og rammeteori. Ved hjelp av disse teoriene, samt

¹¹ Dette medfører at masteroppgaven som helhet overstiger det maksimale antallet ord på 35 000. Vurderingen er gjort for å sikre reproducerbarhet.

utfyllende teori om utenrikspolitikk har jeg utformet en teorimodell. Denne skal benyttes for å vurdere årsaker til en korrespondanse eller avvik mellom den norske fremstillingen av kvinner og menn i Kongo, og andre fremstillinger som vurderes å ha god sannhetsverdi. Rammeteori benyttes også for å lokalisere fremstillingen av kvinner og menn i norsk Kongopolitikk. Metoden som er benyttet er kvantitativ innholdsanalyse og casestudie. Kvantitativ innholdsanalyse blir anvendt som et verktøy for å angi fremstillingene av kvinner og menn i caset som er norsk kongopolitikk. Kapittelet har redegjort for den løpende arbeidsprosessen og de valgene som har blitt tatt underveis.

3. Bakgrunn

Formålet med dette kapitlet er å beskrive Norges forhold til Kongo, så langt det er relevant for analysen og diskusjonen av analysefunnene. Kapitlet er bygd opp rundt teorimodellen som er beskrevet i kapittel 2, og beskriver hvilken kunnskap, interesser og verdier som er sentrale i fremstillingen av Kongo i Norges utenrikspolitikk. Dette vil bli gjort gjennom å svare på følgende arbeidsspørsmål:

1. Hvilke interesser og verdier har Norge tidligere hatt i Kongo og hvilke finnes for tidsperioden 2005-09?
2. På hvilken måte dannes kunnskapen om Kongo som norsk utenrikspolitikk bygger på?

3.1. Norsk kongopolitikk

Norsk kongopolitikk er beslutningsprosessen, interesser, verdier og kunnskap, fremstillinger og handlinger som omhandler Norges forhold til Kongo. I de følgende avsnittene vil det blitt bli gjort rede for Norges forhold til Kongo opp gjennom tidene, interesser og verdier som Norge har hatt i stortingsperioden og hvordan kunnskap om Kongo i norsk utenrikspolitikk dannes.

3.1.1. Norges historiske forhold til Kongo

Kongo har vært en del av norsk bevissthet fra begynnelsen av 1800-tallet. Christen Smith, professor i botanikk og statsøkonomi, var i 1816 den første nordmannen som reiste til Kongo der han døde på en ekspedisjon til Kongo-elven (Godøy, 2010, s. 21). Senere har nordmenn deltatt i kolonihandelen, som militære og som misjonærer (Godøy, 2010).¹² Fra 1960 til 1964 deltok over tusen nordmenn i FN styrken i landet (Bøås, 2010, s. 57). Gjennom misjonærene, soldatene, handelsmennene og eventyrerne har det blitt formidlet oppfatninger av Kongo som et eksotisk og korrupt land. Som Morten Bøås beskriver det “hvis det er et land som perfekt innkapsler en serie av norske Afrika-myter, så er det nettopp Kongo” (Bøås, 2010, s. 58). Siden boken *Mørkets hjerte* ble utgitt av Joseph Conrad i 1902 har begrepet “mørkets hjerte” festet seg, dette landet som er farlig, usivilisert og spennende.

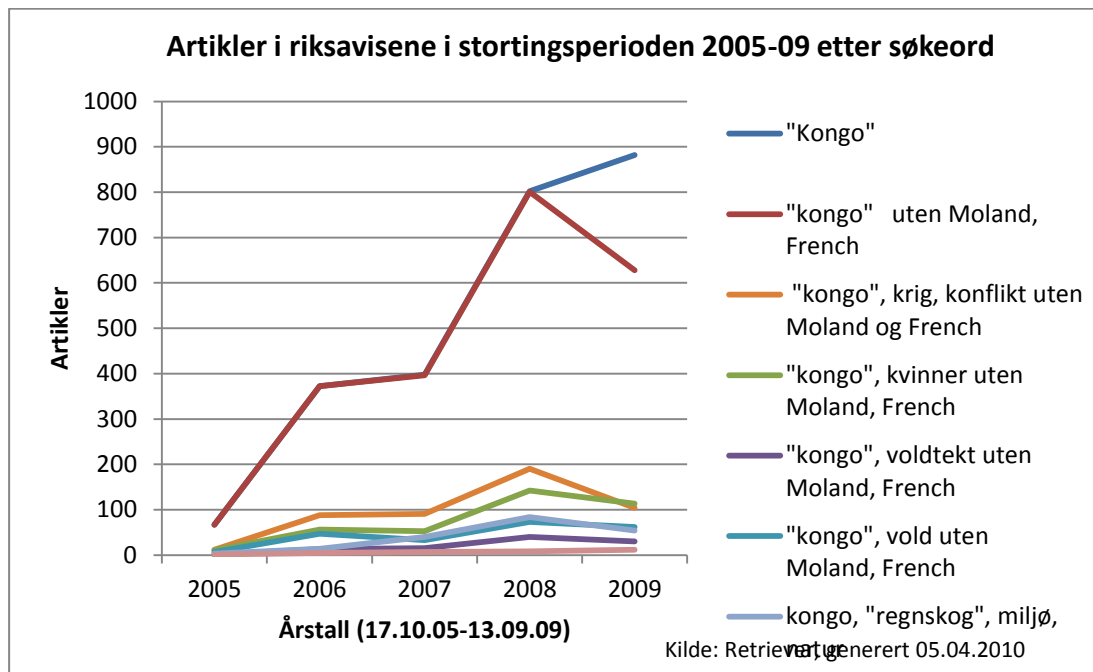
¹² Senere har misjonsbevegelsene i Norge hatt tilknytning til Kongo, der flere av disse fortsatt er av de aktive norske organisasjonene som mottar statsstøtte for arbeid i Kongo.

3.1.2. Interesser, verdier og kunnskap om Kongo i stortingsperioden 2005-09

Norge har aldri hatt ambassade i Kongo, og Kongo har heller ikke vært et av de tidligere hovedsamarbeidslandene i utviklingspolitikken. Som det er beskrevet ovenfor har det historisk alltid¹³ vært en bevissthet om Kongo i Norge.

Ragni Falkum Enerhaug (2009) hevder i sin masteroppgave at konflikten i Kongo er den glemte konflikten i norske media. Tidsperioden hun har undersøkt er 2007-2008. Dette stemmer ikke med mine funn fra den samme tidsperiode. Data fra medieovervåkningsbyrået Retriever viser at omtalen av konflikten i Kongo mer enn tidoblet seg fra 2005-2008.

Figur 3. Artikler i riksavisene i stortingsperioden 2005-09 etter søkeord.

Figur 3 viser blant annet at artiklene som inneholdt "Kongo", når "Moland" og "French" er utelatt, hadde en topp i 2008.¹⁴ Og videre at søkeordene "krig", "konflikt" og "kvinner" har flest treff i kombinasjon med "Kongo". Søkene utelukker ikke hverandre og det kan derfor være de samme artiklene som forekommer i flere av søkekategoriene. Denne oversikten viser at det har vært en stor endring i antallet artikler som ble publisert i regjeringsperioden med

¹³ Så lenge Norge har hatt en selvstendig utenrikspolitikk.

¹⁴ Nordmennene Joshua French og Tjostolv Moland ble arrestert i Kongo i mai 2009 for drapet på sin sjåfør.

relevans for Kongo. Dette betyr at Kongo konflikten i 2008 ikke kan omtales som “glemt” i forhold til omtalen av den i 2005.

En annen sak er om politikktutviklingen står i forhold til medieomtalen. Min gjennomlesning av kildene tilsier at Norge har en beskjeden innsats i forhold til hvor mye omtale Kongo har fått. Total bilateral bistand fra Norge til Kongo var i 2009 176,1 millioner kroner, der 75 % gikk til norske ikke-statlige organisasjoner og 14 % til multilaterale organisasjoner (norad.no). I 2008 var den totale bilaterale støtte 199 millioner kroner. Til sammenligning fikk Tanzania 730,9 millioner kroner og Det palestinske området 628,7 millioner kroner. Dette viser at det har vært en nedgang i den bilaterale støtten til Kongo fra 2008-09 og at Norge gir relativt lite i bilateral bistand sammenlignet med andre land. Det meste av bistanden går til norske ikke-statlige organisasjoner. I løpet av 2008-2009 gjorde Norge fire offisielle besøk til Kongo. Utviklings- og miljøminister Erik Solheim (april og november 2008), forsvarsminister Anne Grethe Strøm Erichsen (januar 2009) og statssekretær Håkon Gulbrandsen (februar 2009). Dette er et høyt antall offisielle besøk til et land som ikke har ambassade. Når en samtidig ser at medieoppmerksomheten om Kongo har økt i denne perioden kan dette være et tegn på at reisevirksomheten er mediedrevet. Det kan tenkes at mange av artiklene som slår ut på statistikken over mediedekningen omhandler de offisielle besøkene. Økt medieoppmerksomhet kan enten være en tilfeldig konsekvens av besøkene, eller en kalkulert satsning på Kongo. Det er et misforhold mellom den økte reisevirksomheten og at den bilaterale bistanden ble redusert.

Interesser og verdier

Oppgaven tar utgangspunkt i en oppfattelse av utenrikspolitikk som ikke har et skille mellom nasjonale interesser og verdier, for begrunnelse se kapittel 2.

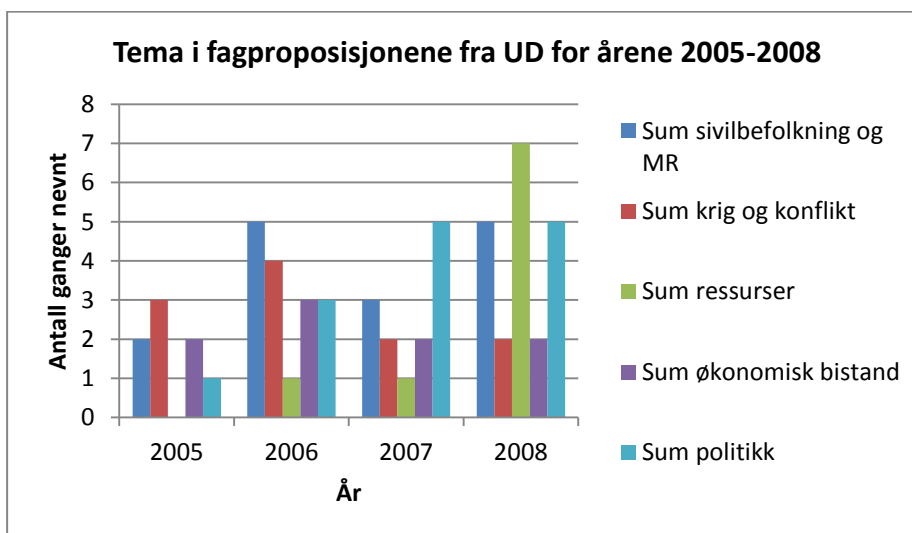
Forstudien¹⁵ av stortingsproposisjonene for 2005-08, se Figur 4, viser at de tre temaene som nevnes oftest for alle tre årene i forbindelse med Kongo er:

¹⁵ Forstudien var den innledende analysen, og er beskrevet i kapittel 2. Disse dataene er ikke de samme som de som presenteres i kapittel 4, fordi forstudien ble brukt til å finne forståelsesrammer som var mer dekkende.

1. Politikk (Godt styresett og valg, Fredsprosess, Folkerett/ICC, Arbeidstakeres rettigheter)
2. Sivilbefolkning og MR (Seksualisert vold og overgrep mot sivile, Kvinner beskyttelse og deltakelse (også SR 1325), Flyktninger)
3. Krig og konflikt (Regionale konflikter, Humanitær innsats)

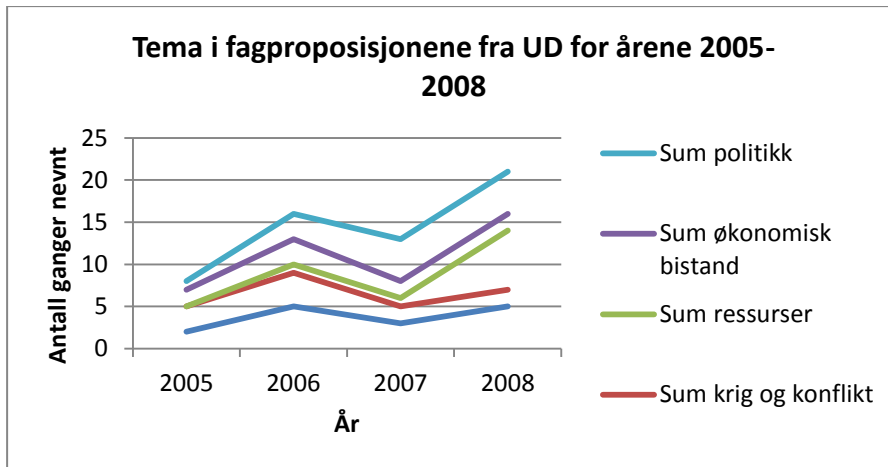
De to siste temaene Økonomisk bistand (bilateral gjeldsslette, overgangsbistand) og ressurser/miljø (Klima/regnskog, Mineraler) er de minst omtalte når en ser årene sammenlagt. Sett hver for seg er den tydeligste endringen for ressurser/miljø. Dette temaet ble ikke nevnt i forbindelse med Kongo i den første fagproposisjonen fra UD, og var den mest nevnte temaet i 2008.

Figur 4. Tema i fagproposisjonene fra UD for årene 2005-2008, oppgitt i totalt antall ganger nevnt for tidsperioden

Figur 4 viser at det er stor variasjon i fokuset på enkelte tema mellom de ulike årene, og at antall ganger Kongo er nevnt øker mot slutten av regjeringsperioden.

Figur 5. Tema i fagproposisjonene fra UD for årene 2005-2008, oppgitt i antall ganger nevnt per år.

Kunnskap

Norsk kongopolitikk avhenger av kunnskap om Kongo på mange ulike nivåer og fra ulike aktører. Kunnskap er nevnt som en faktor i beslutningsprosessen i norsk utenrikspolitikk fordi politikktutvikling krever kunnskap og informasjon (Fonn & Sending, 2006). Norge kan bruke forskningen politisk for å profilere seg selv innen visse saksområder. Det finnes også eksempler på at forskningsmiljøer har spilt tilretteleggerfunksjoner ovenfor internasjonale partnere. Det er klare korporative trekk i samarbeidet mellom fagdepartement og forskningsmiljøer. Dette gjør at samarbeidet er tett og er med på å videreføre konsensusen som preger norsk utenrikspolitikk (Fonn & Sending, 2006, s. 170).

Det er ingen som tidligere har sett på akkurat hvordan kunnskapen om Kongo i norsk utenrikspolitikk dannes, og dette er heller ikke hovedformålet med denne oppgaven. Jeg vil likevel gi et overblikk over aktører som bidrar i kunnskapsproduksjonen om Kongo.

UD har egne utenriksstasjoner som sender rapporter og analyser tilbake til Norge.

Ambassaden som dekker Kongo er i Luanda, Angola. Det var per 2010 to personer som hadde Kongo som arbeidsfelt i UD, samt en ansatt i NORAD. Forskningsinstitusjonene i Norge som fokuserer mest på Kongo er NUPI, PRIO og Fafo. Randi Solhjell (NUPI) og Morten Bøås (Fafo) har vært aktive forskere både i media og på publiseringer om Kongo. I tillegg til dette har blant annet Morten Bøås hatt seminarer for UD om Kongo. Som litteraturgjennomgangen i kapittel 1 viser er det også internasjonal forskning om Kongo. Her kan spesielt Nordiska

Afrikainstituttet ved universitetet i Uppsala nevnes, der både Maria Eriksson Baaz og Mats Utas er ansatte.

Diskusjonen ovenfor viser at det har vært en økning i medieoppmerksomheten rundt Kongo fra 2005-2008. Jeg har ikke gått nærmere inn på budskapet i artiklene, bortsett fra de søkeordene som Figur 3 viser. Som Thune et.al viser er det ikke enighet om medias rolle i forhold til utenrikspolitikk. Det er derfor vanskelig å svare klart på hvilken rolle media spiller i kunnskapsdannelsen om Kongo i norsk utenrikspolitikk. Media er både en aktør og en arena for informasjon og påvirkning. Media som arena for diskusjon og påvirkning er noe både interesseorganisasjoner og ikke-statlige aktører benytter seg av. De ikke-statlige organisasjonene har kunnskap som er nyttig for norsk UD, fordi de er tilstede på plasser som Norge ikke har ambassader (Lie, 2006, s. 155). Dette gjelder blant annet i Kongo, der det kan tenkes at organisasjonene får en større rolle som informasjonskanaler siden det ikke er en norsk ambassade i landet. I tillegg til direkte kontakt mellom UD og organisasjonene produserer de selv rapporter til bruk både for å oppnå sine egne mål og for å påvirke regjeringen og byråkratiet som former norsk utenrikspolitikk. Rapportene kommer både fra internasjonale organisasjoner og norske organisasjoner som er aktive i Kongo.¹⁶ I stortingsperioden har det blitt utgitt mange rapporter om situasjonen i Kongo fra ikke statlige organisasjoner. Se for eksempel rapportene fra Human Right Watch (2009), Global Witness (2009) og Oxfam (2010) Disse brukes også i de norske organisasjonenes påvirkningsarbeid.

3.2. Oppsummering

I dette bakgrunnskapittelet har jeg gjort rede for hvilke interesser, verdier og kunnskap som norsk kongopolitikk tidligere og i den studerte regjeringsperioden har hatt. Dette vil være et grunnlag for analysen i kapittel 5.

Kongo har vært tilstede i norsk bevissthet siden begynnelsen av 1800-tallet, og blitt fremstilt som eksotisk, korrupt, men tiltrekkende. Beskrivelsene av Kongo har kommet fra soldater,

¹⁶ Blant dem er Flyktninghjelpen, Kirkens Nødhjelp, Christian Relief Network (CRN) og De norske pinsemenigheters ytre misjon (PYM) (norad.no).

misjonærer og handelsfolk. Norge sendte soldater til Kongo på 1960-tallet, men har bortsett fra dette ikke hatt noen spesiell rolle i forhold til Kongo. Norge har ikke ambassade i landet, og det er ingen norske bedrifter som har etablert seg der. I regjeringsperioden 2005-09 fikk Kongo mange offisielle besøk fra Norge. Det var også en stor økning i mediedekningen for Kongo i perioden 2005-09. På tross av mange besøk og stor mediedekning ble den bilaterale støtten senket fra 2008 til 2009. Temaene som Norge hadde mest fokus på var politikk, sivilbefolkning/menneskerettigheter og krig/konflikt. Det politikkområdet som hadde de største endringene var ressurser/miljø, som ikke ble nevnt i det hele tatt i 2005 for så å være det mest nevnte politikkområdet i 2008.

Kunnskapen om Kongo som norsk utenrikspolitikk bygger på avhenger av kunnskap og informasjon fra flere aktører. Utenriksdepartementet og NORAD har selv sine fagpersoner og får også informasjon fra ambassadene. UD benytter seg av kompetansen til forskningsmiljøer, både gjennom oppdragsforskning og gjennom mer direkte konsultasjon og seminarer. Medias direkte påvirkning på norsk kongopolitikk er vanskelig å påvise, men media kan også være en arena for å oppdage ny informasjon. Eksempler på dette er rapporter fra ikke-statlige organisasjoner, som spres til mange gjennom dekning i media. Interesseorganisasjonene er viktige informasjonskanaler i land der det ikke er ambassader, fordi de kan tilby informasjon om hva som skjer der de har aktivitet.

4. Empiri

Formålet med kapittelet er å vise hvilke funn metoden min genererte, systematisere disse og konkludere hvilken fremstilling av kvinner og menn i norsk utenrikspolitikk som foreligger i analyse materialet. Til sist har jeg vurdert troverdigheten til fremstillingen, ved å sammenligne med andre kilder. Dette kapittelet vil begrense seg til å presentere funnene, som vil bli drøftet i forhold til teori og litteratur i kapittel 5.

Arbeidsspørsmål:

1. Hvordan fremstilles kvinner og menn i Kongo i norsk utenrikspolitikk mellom 2005-2009?
2. Hva sier andre sannhetskandidater som kan belyse funnene?
3. Er dette en sann fremstilling?

4.1. Fremstillingen av kvinner og menn i Kongo i norsk utenrikspolitikk mellom 2005-2009

Ved hjelp av kvantitativ innholdsanalyse av Stortingsproporsjonene nr. 1 fra Utenriksdepartementet 2005 til 2009, relevante stortingsmeldinger og kronikker av statsrådene fra Utenriksdepartementet har jeg funnet ut hvilke fremstillinger som finnes av kongolesiske kvinner og menn i norsk utenrikspolitikk. Dette er gjort ved først å kartlegge forståelsesrammene for Kongo i politikkdokumentene. Deretter ved å se på andelen tekst som handler om kvinner og menn, i hvilke kontekster kvinner og menn blir fremstilt og ved å se på fordelingen mellom de ulike fremstillingene av kvinner og menn. Funnene fra analysen av empirien vil danne grunnlag for den videre diskusjonen av om disse fremstillingene er sanne sammenlignet med alternative kilder.

Fremgangsmåten for analysen beskrives i kapittel 2. Her følger en kort gjennomgang av begrepene som brukes i den kommende analysen.

Enheten i analysen er norsk kongopolitikk, dette er operasjonalisert til å omfatte de tre dokumenttypene statsbudsjettsproposisjon nr. 1 UD, stortingsmeldinger og kronikker fra statsrådene i UD. Variablene i analysen er fremstillingene av kvinner og menn i Kongo. Disse fremstillingene er tilsvarende forståelsesrammene som rammeteorien beskriver, og måles ved hjelp av ordlisten som dataprogrammet bruker. Ordlisten er utviklet i forstudien som er beskrevet i kapittel 2, og ligger som vedlegg til oppgaven. Ordlisten består av kategorier, som inneholder nøkkelord, disse måles etter antall, andel av tekst og kontekst for nøkkelordene. Det finnes tre ordlister, en for forståelsesrammene, en for kvinner og menn, og en for Kongo. Verdiene som studeres i hver forståelsesramme er kvinner og menn, og i noen av avsnittene vil disse omtales som kategorier. Dette kommer av at de utgjør kategorier i ordlisten.

4.1.1. Forståelsesrammer for Kongo

Jeg har undersøkt hvilke forståelsesrammer av Kongo som finnes i norsk utenrikspolitikk. Kategoriene som utgjør store andeler av teksten, i mange av bidragene, regnes for å være en mer sentral forståelsesramme enn de som blir beskrevet sjelden og i liten omfang. Tabell 1 er en oversikt over andel tekst i de ulike dokumentene i analysegrunnlaget fordelt på forståelsesrammene sivilbefolkning, konflikt, ressurser og miljø, økonomisk bistand og politikk. Ved å bruke benevnelsen andel av tekst kan tekster av ulik lengde sammenlignes.

Tabell 1 viser at samlet for analysegrunnlaget er det forståelsesrammene konflikt og sivilbefolkning som er dominerende for Kongo.

Tabell 1. Forståelsesrammer for Kongo i analysegrunnlaget, oppgitt i andel av tekst per dokument, frekvens for nøkkelord totalt og gjennomsnitt per dokumenttype.

	Forståelsesrammer						Frekvens nøkkelord
	Sivilbefolkning	Konflikt	Ressurser og miljø	Økonomisk bistand	Politikk	Total dekning	
Analysegrunnlag							
St. prp. Nr. 1 UD							
2005-2006	0,021	0,036	0,000	0,002	0,006	0,064	34
2006-2007	0,021	0,023	0,002	0,003	0,016	0,065	72
2007-2008	0,023	0,030	0,002	0,000	0,016	0,070	40
2008-2009	0,011	0,012	0,019	0,005	0,007	0,053	77
Gjennomsnitt St.prp. nr. 1 UD	0,019	0,025	0,006	0,002	0,011	0,063	56
Stortingsmeldinger							
St.meld. nr. 11 (2007-2008)	0,088	0,022	0,000	0,000	0,113	0,092	36
St.meld. nr. 9 (2007-2008)	0,035	0,035	0,000	0,014	0,007	0,113	13
St.meld. nr. 13 (2008-2009)	0,026	0,039	0,007	0,004	0,008	0,083	155
St.meld. nr. 15 (2008-2009)	0,026	0,020	0,009	0,006	0,010	0,070	209
St.meld.nr. 40 (2008-2009)	0,058	0,043	0,000	0,002	0,118	0,118	77
Gjennomsnitt stortingsmeldinger	0,047	0,032	0,003	0,005	0,051	0,095	98
Kronikker							
Solheim	0,020	0,028	0,003	0,000	0,007	0,058	57
Støre	0,040	0,049	0,002	0,000	0,007	0,097	102
Gjennomsnitt kronikker	0,030	0,038	0,002	0,000	0,007	0,078	80

Resultatene fra analysen av statsbudsjettsproposisjonene fra UD anga konflikt (0,025), sivilbefolkning (0,019) og politikk (0,07) som de tre gjennomsnittlig største i andel av alle stortingsmeldingene.¹⁷ Tabellen viser at deknningen for de ulike forståelsesrammene varierer mellom år, der det spesielt er ressurser og miljø som har endret seg fra ingen omtale i 2005-06 (0,000) til den største andelen av alle forståelsesrammene i 2008-09 (0,019). Dette er et eksempel på hvordan politikkendring kan fanges opp i analysen. For de andre rammene er det ingen like klare tendenser på at det har skjedd en politikkutvikling i løpet av perioden. Resultatet fra analysen av stortingsmeldingene, tilsier at forståelsesrammene for Kongo som utgjør størst andel gjennomsnittlig av alle stortingsmeldingene er politikk (0,051), sivilbefolkning (0,047) og konflikt (0,032). Analysen av to kronikker av Solheim og Støre, statsråder i Utenriksdepartementet, er de tre største kategoriene sammenlagt konflikt (0,038), sivilbefolkning (0,030) og politikk (0,007). Med et så lite og ulikt analysegrunnlag, kan det være mer riktig å se disse to kronikkene hver for seg. Støres kronikk handlet ut fra analysen om konflikt (0,049), sivilbefolkning (0,040) og Solheims kronikk handlet om konflikt (0,028) og sivilbefolkning (0,020). Det var slik ikke forskjeller i forståelsesrammene som kommer frem i disse to kronikkene.

Forståelsesrammene av Kongo i norsk utenrikspolitikk, basert på min analyse av utvalgte tekster, viser at konflikt og sivilbefolkning er de rammene som utgjør størst andel av teksten totalt. Forståelsesrammene ressurser og miljø, økonomisk bistand og politikk får ikke like mye oppmerksomhet i norsk kongopolitikk. Denne analysen sier hva som er de overordnede rammene i norsk kongopolitikk, men dette forteller ingenting om kvinner og menn i de enkelte rammene. Den videre gjennomgangen av funnene fra empirien vil se på andelen kvinner og menn, samt i hvilke sammenhenger kvinner og menn blir omtalt. Dette vil gi utdype de generelle forståelsesrammene som dette avsnittet har beskrevet.

4.2. Kvinner og menn i norsk kongopolitikk

Oppgavens problemstilling er blant annet å undersøke hvordan kvinner og menn i Kongo fremstilles i norsk utenrikspolitikk. Dette er gjort i dette avsnittet ved å se på andel tekst som handler om kvinner og menn, hvilke forståelsesrammer som finnes for menn og kvinner og kjønnsfordelingen innad i disse forståelsesrammene.

¹⁷ Tall i parentes er forståelsesrammenes andel av tekst per dokument, og er hentet fra tabellen som hvert avsnitt beskriver.

4.2.1. Andel tekst om kvinner og menn

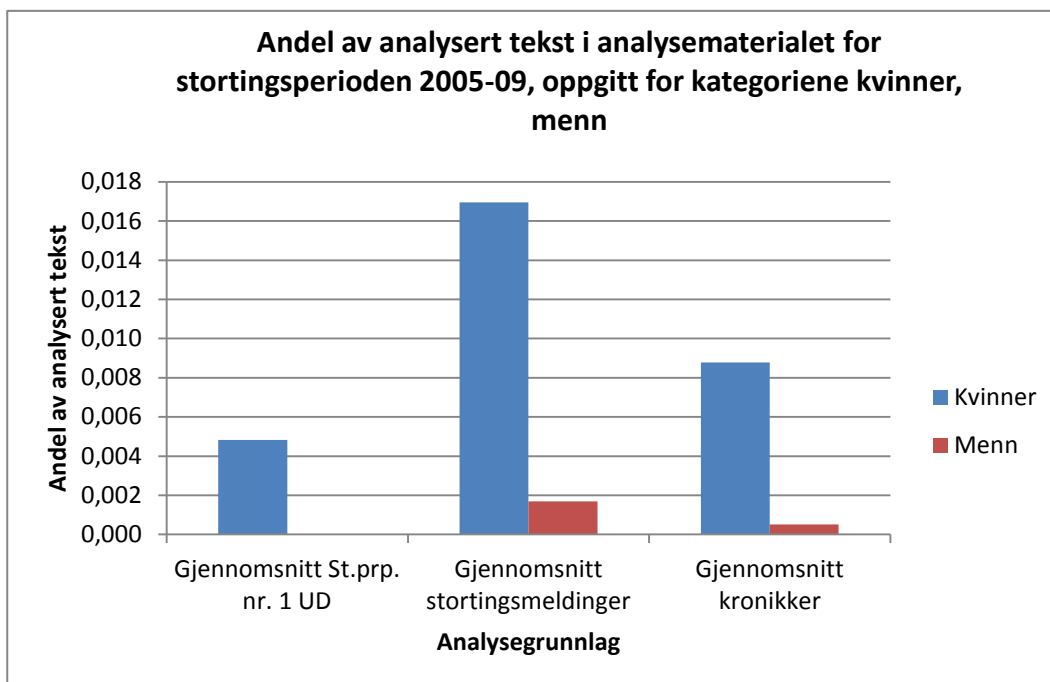
Andelen tekst som inneholder ord knyttet til ordlistens kategorier “kvinner” og “menn” kan fortelle noe om prioriteringen mellom disse to kategoriene. Slik jeg viste til i avsnitt 2.4.1 kan rammer i teksten fastslås ikke bare ved tilstedeværelsen av ord, men også fravær. Det er derfor interessant å undersøke andelen ord om kvinner og menn.

Tabell 2. Andel av tekst for kategoriene kvinner og menn, fordelt på dokumenter i analysegrunnlaget. Differansen er oppgitt som kvinner i forhold til menn¹⁸

Analysegrunnlag	Kvinner		Menn		Differanse	
	Andel	Frekvens	Andel	Frekvens	Andel	Frekvens
<i>St. prp. Nr. 1 UD</i>						
2005-2006	0,002	1	0,000	0	0,002	1
2006-2007	0,008	9	0,000	0	0,008	9
2007-2008	0,002	1	0,000	0	0,002	1
2008-2009	0,008	11	0,000	0	0,008	11
Gjennomsnitt St.prp. nr. 1 UD	0,005	5,5	0,0	0,0	0,005	5,5
<i>Stortingsmeldinger</i>						
St.meld. nr. 11 (2007-2008)	0,038	12	0,003	1	0,035	11
St.meld. nr. 13 (2008-2009)	0,006	12	0,001	1	0,006	11
St.meld. nr. 15 (2008-2009)	0,001	2	0,000	0	0,001	2
St.meld.nr. 40 (2008-2009)	0,023	15	0,003	2	0,020	13
Gjennomsnitt stortingsmeldinger	0,017	10,3	0,002	1	0,015	9,3
<i>Kronikker</i>						
Solheim	0,006	6	0,001	1	0,005	5
Støre	0,011	12	0,000	0	0,011	12
Gjennomsnitt kronikker	0,009	9	0,001	0,5	0,008	9

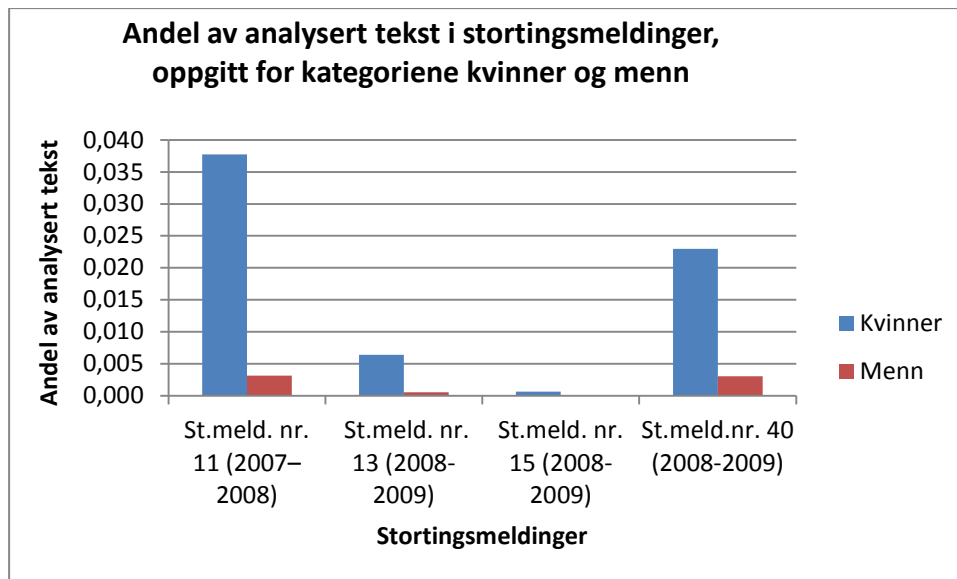
¹⁸ Stortingsmelding nr. 9 (2007-2008) hadde ingen treff for disse kategoriene og er slik ikke interessant for videre analyse av norske utenrikspolitiske fremstillinger av kvinner og menn i Kongo.

Figur 6. Andel av analysert tekst i analysematerialet for stortingsperioden 2005-09, oppgitt for kategoriene kvinner, menn

Tabell 2 og Figur 6 viser at kategorien kvinner utgjør en betydelig større andel av analysegrunnlaget, enn ord fra kategorien menn. Menn i Kongo er ikke nevnt noen ganger i Stortingsproposisjon nr.1 Utenriksdepartementet for årene 2005-09. Til sammen er menn nevnt fem ganger i analysematerialet. Dette er i St.meld. nr. 11 (2007-2008), St.meld. nr. 13 (2008-2009), St.meld. nr. 40 (2008-2009) og kronikken til Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim (2008). I statsbudsjettsproposisjonene fra UD er det stor variasjon i andelen omtale av kvinner fra år til år. I 2005-2006 forslaget utgjør kvinner en andel på 0,002, i 2006-07 utgjør kvinner 0,008, deretter reduseres andelen i 2007-08 til 0,002, før kvinner øker til en andel på 0,008 i 2008-09.

Figur 7. Andel av analysert tekst i stortingsmeldinger. Fordelt på kategoriene kvinner og menn.

Figur 7 viser at det er store forskjeller mellom de ulike stortingsmeldingene for andel tekst som handler om kvinner og menn. Stortingsmelding nr. 9 (2007-2008) har ingen treff for disse kategoriene og er slik ikke interessant for videre analyse av norske utenrikspolitiske fremstillinger av kvinner og menn i Kongo. Kvinner er nevnt i vesentlig høyere grad enn menn i samtlige stortingsmeldinger. De som har høyest andel av tekst om kvinner er nr. 11 (2007-2008) og nr. 40 (2008-2009). En kan her bemerke at de to stortingsmeldingene som ser på hovedlinjene i norsk utenrikspolitikk og utviklingspolitikk st. meld nr. 15 (2008-2009) og nr. 13 (2008-2009) er de stortingsmeldingene som har lavest andel tekst om kvinner og menn i Kongo.

Analysen over har vist at andelen tekst som nevner kvinner er betraktelig høyere enn andelen som nevner menn. For å forstå i hvilke sammenhenger kvinner og menn nevnes vil neste avsnitt undersøke konteksten til disse kategoriene.

4.2.2. Forståelsesrammer for kvinner og menn i Kongo

Lokaliseringen av forståelsesrammene for både kvinner og menn er gjort med en kontekstanalyse. Ved å undersøke hvilke ord som står foran og bak ordene i kategoriene “kvinner”, “menn” og “kjønn”, vil en kunne se om det er noen forståelsesrammer som er mer brukt enn andre. Systematiseringen av forståelsesrammene finnes som vedlegg til oppgaven.

Feil! Fant ikke referansekilden. viser fordelingen for de fem temaene i tatsbudsjettsproposisjonene, stortingsmeldingene og kronikkene.¹⁹

¹⁹ Frekvensen er ikke representativ for antall ganger et ord er nevnt i teksten, fordi det samme ordet vil bli oppgitt før og etter et annet ord, så i alt opp til tre ganger. Dette kan bare brukes som sammenligning internt i tekstene.

Tabell 3. Kontekstanalyse for kategoriene kvinner, menn og kjønn, oppgitt som prosent av hvert dokument og sum frekvens per dokument.

Analysegrunnlag	Seksualisert vold	Likestilling/deltakelse	Flyktninger/sivile	Overgripere	Sammen med barn	Total	Frekvens
<i>St. prp. Nr. 1 UD</i>							
2005-2006	33 %	0 %	0 %	0 %	67 %	100 %	3
2006-2007	10 %	35 %	35 %	0 %	20 %	100 %	20
2007-2008	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	100 %	1
2008-2009	0 %	64 %	18 %	0 %	18 %	100 %	11
Gjennomsnitt St.prp. nr. 1 UD	36 %	25 %	13 %	0 %	26 %	100 %	35 ²⁰
<i>Stortingsmeldinger</i>							
St.meld. nr. 11 (2007-2008)	32 %	6 %	32 %	0 %	29 %	100 %	31
St.meld. nr. 13 (2008-2009)	16 %	41 %	13 %	6 %	25 %	100 %	32
St.meld. nr. 15 (2008-2009)	30 %	50 %	0 %	0 %	20 %	100 %	10
St.meld.nr. 40 (2008-2009)	33 %	22 %	39 %	0 %	7 %	100 %	119
Gjennomsnitt stortingsmeldinger	28 %	30 %	21 %	2 %	20 %	100 %	192
<i>Kronikker</i>							
Solheim	32 %	6 %	32 %	0 %	29 %	100 %	31
Støre	16 %	41 %	13 %	6 %	25 %	100 %	32
Gjennomsnitt kronikker	24 %	24 %	22 %	3 %	27 %	100 %	63

²⁰ Frekvensen er ikke et gjennomsnitt, men total frekvens per dokumenttype. Dette gjelder også for stortingsmeldinger og kronikker i denne tabellen.

Kontekstanalysen av ord om kvinner, menn og kjønn i statsbudsjettsproposisjonene nr.1 til UD viser at forståelsesrammene for disse kategoriene varierer i stor grad fra år til år, se frekvensen for de ulike årene i Tabell 4. I st.prp.nr.1 UD 2005-2006 var det få treff for ord fra kategoriene kvinner, menn og kjønn i teksten. De forståelsesrammene som var mest brukt i 2005-2006 var sammen med barn og seksualisert vold. I 2007-2008 var seksualisert vold den eneste forståelsesrammen for kvinner, menn og kjønn, her var det bare ett treff for ordene i disse kategoriene. I st.prp.nr.1 UD 2006-2007 og 2008-2009 var det høyere frekvens for ord fra kategoriene om kvinner, menn og kjønn, enn de to andre årene. En kan se av tabellen at dette gir utslag i at det finns flere forståelsesrammer i disse årene. I 2006-2007 var forståelsesrammene for kvinner, menn og kjønn i Kongo likestilling/deltakelse (35 %), flyktninger/sivile (35 %), sammen med barn (20 %) og seksualisert vold (10 %). Forståelsesrammen overgripere var ikke nevnt. For 2008-2009 var rekkefølgen likestilling/deltakelse (64 %), flyktninger/sivile (18 %) og sammen med barn (18 %). Seksualisert vold og overgripere var ikke en forståelsesramme i 2008-2009.

Tabell 3 viser at gjennomsnittlig for alle stortingsmeldingene utgjorde forståelsesrammene likestilling/deltakelse (30 %), seksualisert vold (28 %), flyktninger/sivile (21 %), sammen med barn (20 %) og overgripere (2 %). Dette viser at det på samme måte som med statsbudsjettsproposisjonene er en spredning på ulike forståelsesrammer av kvinner og menn i stortingsmeldingene. Seksualisert vold utgjør gjennomgående rundt 30 % av omtalen av kjønn, kvinner og menn i stortingsmeldingene, foruten stortingsmelding nr. 13 (2008-2009) som har 16 %. Forståelsesrammen likestilling/deltakelse brukes mest i stortingsmelding nr. 13 (2008-2009) og St. melding nr. 15 (2008-2009). Forståelsesrammen flyktninger/sivile er mest brukt i St. melding nr. 11 (2007-2008) og St. meld. nr. 40 (2008-2009), og er helt fraværende i St. meld nr. 15 (2008-2009). Forståelsesrammen overgripere er bare brukt i en av stortingsmeldingene, nr. 13 (2008-2009). Forståelsesrammen sammen med barn utgjør rundt 20-30 % for alle stortingsmeldinger, foruten i st. melding nr. 40 (2008-2009) der det er mindre bruk av denne forståelsesrammen.

For kronikkene fra statsrådene i Utenriksdepartementet er forståelsesrammene for kvinner og menn sammen med barn (27 %), likestilling/deltakelse (24 %), seksualisert vold (24 %), flyktninger/sivile (22 %) og overgripere (3 %). Eriks Solheims kronikk fokuserer mest på seksualisert vold (32 %) og flyktninger/sivile (32 %) og sammen med barn (29 %). Jonas

Gahr Støres kronikk har størst dekning av forståelsesrammene likestilling/deltakelse (41 %) og sammen med barn (25 %).

Analysen av forståelsesrammer i norsk kongopolitikk, når en ikke skiller mellom kvinner og menn, viser at rammene seksualisert vold, likestilling/deltakelse, sammen med barn og flytninger/sivile er mest brukt totalt sett. Overgripere var en lite benyttet forståelsesramme. For å kunne svare på hvilke forståelsesrammer som finnes for henholdsvis kvinner og menn vil det neste avsnittet ta for seg kjønnsfordelingen innad i disse rammene.

4.2.3. Kjønnssfordeling i forståelsesrammene

De tidligere avsnittene har lokalisert fem forståelsesrammer for kvinner og menn i Kongo i norsk utenrikspolitikk: seksualisert vold, likestilling/deltakelse, flyktninger/sivile, overgripere og sammen med barn. I dette avsnittet presenterer jeg hvordan kjønnsfordelingen internt i forståelsesrammene er, og dette gir svar på hvilke forståelsesrammer som er mest dekkende for kvinner, og hvilke som er mest dekkende for menn. Denne analysen tar utgangspunkt i kontekstanalysen som ble presentert i forrige avsnitt. Ved å registrere hvor mange ganger kvinner var nevnt, og hvor mange ganger menn var nevnt, i de ulike forståelsesrammene kan en belyse forskjellene innad i forståelsesrammene. Dette danner grunnlag for å trekke konklusjoner i forhold til problemstillingens spørsmål om fremstillinger av kvinner og menn i norsk kongopolitikk. Tabell 4 viser kjønnsfordelingen i de ulike forståelsesrammene.

Tabell 4. Kontekstanalyse av ordlistens kategorier kvinner, menn og kjønn. Oppgitt i frekvens for analysegrunnlaget fordelt på forståelsrammene seksualisert vold, likestilling/deltakelse, flyktinger/sivile, overgripere og sammen med barn.

Analysegrunnlag	Seksualisert vold		Likestilling/deltakelse		Flyktinger/sivile		Overgripere		Sammen med barn		Total	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
<i>St. prp. Nr. 1 UD</i>												
2005-2006	1	0	0	0	0	0	0	0	2	0	3	0
2006-2007	2	0	4	0	7	0	0	0	4	0	17	0
2007-2008	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
2008-2009	0	0	3	0	2	0	0	0	2	0	7	0
Total St.prp. nr. 1 UD	4	0	7	0	9	0	0	0	8	0	28	0
<i>Stortingsmeldinger</i>												
St.meld. nr. 11 (2007-2008)	4	0	1	0	10	4	0	0	9	0	24	4
St.meld. nr. 13 (2008-2009)	3	0	10	0	4	0	0	2	8	0	25	2
St.meld. nr. 15 (2008-2009)	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	4	0
St.meld.nr. 40 (2008-2009)	6	0	4	0	11	6	0	0	3	0	24	6
Total stortingsmeldinger	11	0	14	0	15	6	0	2	13	0	53	8
<i>Kronikker</i>												
Solheim	6	0	0	0	1	0	0	2	4	0	11	2
Støre	17	0	0	0	2	0	0	0	6	0	25	0
Total kronikker	23	0	0	0	3	0	0	2	10	0	36	2

Tabell 4 visert at kvinner nevnt oftest i forbindelse med forståelsesrammene flyktninger/sivile, sammen med barn, likestilling/deltakelse og seksualisert vold i stortingsproposisjonene nr. 1 fra UD for årene 2005-09. Menn nevnes ingen ganger i forbindelse med Kongo i de analyserte stortingsproposisjonene. Stortingsmeldingene nevner kvinner i følgende forståelsesrammer, oppgitt i fallende rekkefølge, flyktninger/sivile, likestilling/deltakelse, sammen med barn og seksualisert vold. Menn nevnes bare i forståelsesrammene flyktninger/sivile og overgripere, dette betyr også at menn ikke blir nevnt i forbindelse med likestilling/deltakelse, sammen med barn og seksualisert vold. I kronikkene er kvinner nevnt fallende i følgende forståelsesrammer seksualisert vold, sammen med barn og flyktninger/sivile. Menn nevnes bare i forståelsesrammen overgriper.

4.2.4. Funn i analysen av fremstillingene

De antall ganger kvinner eller menn er nevnt i de forskjellige forståelsesrammene har vist at kvinner blir nevnt ofte, og i flere forståelsesrammer enn menn. Tabell 4 viser at mens kvinner ble nevnt 117 ganger i kontekstanalysen, ble menn bare nevnt 10 ganger. De forståelsesrammene som ble mest brukt for kvinner var seksualisert vold (38), sammen med barn (31), flyktninger/sivile (27), likestilling/deltakelse (21).²¹ Kvinner ble ikke fremstilt som overgripere. For kategoriene seksualisert vold, flyktninger/sivile og sammen med barn er beskyttelsesspråk ofte brukt, og derfor et uttrykk for en passiv aktør. Mens ord knyttet til deltakelse og likestilling er mer brukt i kategorien for likestilling/deltakelse, der aktøren er aktiv. Dette gir mulighet for å se om kvinners deltakende rolle, eller kvinner som ofre, er mest utbredt i de utenrikspolitiske dokumentene. Rammene seksualisert vold, sammen med barn og flyktninger/sivile er de mest brukte for kvinner og dette viser at de fremstilles som ofre og omsorgspersoner. Kvinners deltakelse og likestilling er også en forståelsesramme for kvinner i norsk kongopolitikk, men denne er ikke like mye brukt som de som kan knyttes til kvinner som ofre. Hovedtendensen er derfor at fremstillingen av kvinner i Kongo er som ofre og omsorgspersoner.

²¹ Antallet i parentes er antall sammenlagt for hele analysegrunnlaget, hentet fra tabell 4.

For menn var hovedtendensen at det manglet fremstillinger av dem. I de forståelsesrammene der de ble nevnt fikk de få treff, dette var som flyktninger/sivile (6) og overgripere (4). Dette betyr at menn ikke ble sett på som ofre for seksualisert vold, ikke ble beskrevet sammen med barn og derfor ikke som omsorgsperson, det var heller ikke noen fremstilling av menns deltakelse og likestilling. Fremstillingen av menn viser klarest at menn i Kongo mangler i norsk kongopolitikk. I løpet av regjeringsperioden finnes et fåtall av benevnelser av menn i Kongo. Som for kvinner kan en dele inn i offer eller deltaker, men for menn er det så lite materiale at det ikke kan trekkes noen konklusjoner for hvorvidt de er ofre eller deltakere. Av dette kan en slutte at menn mangler innenfor de rammene som norsk utenrikspolitikk bruker til å forstå både Kongo som helhet, og også kvinner og menn i Kongo.

Analysen av statsbudsjettsproposisjonene nr.1 fra Utenriksdepartementet viste at det var store svingninger i andelen tekst som handlet om kvinner i løpet av regjeringsperioden. Svingninger i oppmerksomheten et politikkområde får kan ha mange ulike grunner. Dette funnet vil derfor også tas med i den videre analysen.

Analysen av fremstillingen av kvinner og menn i Kongo i norsk utenrikspolitikk i årene 2005-09 har kommet frem til følgende:

- a. Kvinner får stor dekning i teksten, og fremstilles som ofre og omsorgspersoner for barn.
- b. Menn mangler i norsk kongopolitikk
- c. Det er store svingninger i andelen tekst om kvinner i Kongo fra år til år.

I de neste avsnittene vil det bli gjort nærmere rede for funnene. Deretter vil jeg sammenligne funnene med andre kilder (sannhetskandidater) og vurdere om den norske fremstillingen av kvinner og menn i Kongo korresponderer eller avviker fra disse.

4.3. Andre sannhetskandidater

For å kunne drøfte hvor vidt den norske utenrikspolitiske fremstillingen av kvinner og menn i Kongo er en god sannhetskandidat må denne vurderes mot andre gode sannhetskandidater.

Funnene i den norske utenrikspolitiske fremstillingen av menn og kvinner i Kongo som jeg ønsker å sammenligne er at fremstillingen i all hovedsak er om kvinner og menn mangler. Videre ble kvinner fremstilt som ofre og kvinner og barn ofte ble sammenstilt. Det er også stor variasjon i andelen tekst om kvinner i Kongo i fagproposisjonene til statsbudsjettet fra UD fra år til år.

Slik Ormhaug et. al (2009) fant i sin litteraturgjennomgang av eksisterende data om dødeligheten fordelt på kjønn i væpnet konflikt er det lite eksisterende data om væpnet konflikt som er disaggregert, slik at en kan se hvordan menn og kvinner rammes. For å kunne sammenligne funnene i analysen av fremstillingen med andre sannhetskandidater er det nødvendig å finne eksisterende datagrunnlag som kan sammenlignes med denne fremstillingen. Jeg har kommet frem til samme konklusjon som Ormhaug et.al i at det er mangler i det eksisterende datagrunnlaget, dette hindrer en sammenligning av alle funnene. Se avsnitt 2.4.2 for en nærmere begrunnelse for utvalget av sannhetskandidater.

4.3.1. Ulik andel menn og kvinner

Hvis fremstillingen av andelen kvinner og menn i Kongo slik den fremkommer i analysen av norske utenrikspolitiske dokumenter stemmer med virkeligheten betyr dette at det bare bor kvinner i Kongo. Det finnes mange kilder på antallet menn og kvinner i Kongo, og de viser at andelen kvinner og menn i Kongo er tilnærmet lik. WHO har estimert befolkningstallet i 2004 til å være 56 917 956, med 28 150 852 menn og 28 767 104 kvinner.²² CIA World Factbook oppgir at folketallet per 2010 er estimert til 70 137 545, 34 150 421 menn og 35 987 124 kvinner (CIA). FN oppgir at befolkningen i 2008 ble estimert til 64 257 000, og at det er 98,2 menn per 100 kvinner (UN Data). Kongo er et land som det ikke finnes sikre tall for befolkningsstørrelsen, men kildene som er referert til her anslår at befolkningstallet samlet er et sted mellom 56-70 millioner, der andelen menn er noen prosent lavere enn for kvinner. Her er det et avvik mellom fremstillingen og de andre sannhetskandidatene.

²² The Global Health Observatory (GHO) WHO's database

4.3.2. Kvinner er ofre for seksuell vold og menn mangler

Fremstillingen av kvinner i Kongo i norsk utenrikspolitikk tilsa at kvinner ofte ble nevnt som ofre, og spesielt for seksuell vold. Menn var i liten grad nevnt i fremstillingen som helhet, og der de var tatt med var de en del av de sivile og overgripere i seksuell vold. Det er gjennomført mange studier av seksuell vold i Kongo, slik litteraturgjennomgangen i innledningskapittelet viser. Mange av disse er kvalitative, og noen få kvantitative. De som blir referert til her gjelder de østlige delene av Kongo, som har fått mye oppmerksomhet for seksuell vold fra media, organisasjoner og politikere. Det begrensede geografiske området gjør at disse ikke automatisk kan sies å gjelde hele Kongo. Seksuell vold utgjorde en stor andel av forståelsesrammen av kvinner i Kongo i St.prp.nr 1 Utenriksdepartementet (11 %), stortingsmeldingene (28 %) og kronikkene (24 %). Alle disse omtalene gjaldt kvinner, ingen menn. Andre sannhetskandidater slik som undersøkelsene til Johnson et.al (2010) og Vinck et.al (2008) viser begge til at menn også blir utsatt for seksuell vold. Vinck et.al (2008, s. 34) finner at kvinner og menn i like stor grad var utsatt for seksuell vold.

Tabell 5. Seksualisert vold i Øst-Kongo, fordelt på kvinner og menn. Utdrag fra tabell 1 i (Johnson, et al., 2010, s. 557)

	Female (n=593)		Male (n=405)	
	No./Total Respondents	Weighted %	No./Total Respondents	Weighted %
Overall interpersonal violence	242/586	41,6	129/399	30,70
<i>Reported sexual violence type</i>				
Molestation	61/202	28,2	14/88	15,2
Forced to undress	58/202	25,6	15/88	15,3
Stripped of clothing	59/202	28,6	17/88	18,1
Rape	105/202	51,1	18/88	20,8
Gang rape	67/202	33,4	6/88	7,5
Forced marriage	6/202	3,4	0/88	NA
Abduction	11/202	4,5	22/88	32
Sexual slavery	52/222	21,1	24/103	19,6
Forced to perform act with another civilian	3/202	1,7	6/88	5

Johnson et.al (2010, s. 558) finner at 39,7 % av kvinnene og 23,6 % av mennene i undersøkelsesområdet (Nord Kivu, Sør Kivu, Ituri og Maniema) hadde vært utsatt for seksuell vold i løpet av livet, se Tabell 5. Overgriperne av den konfliktrelaterte seksuelle volden var både kvinner og menn. Av volden som ble begått av kvinner var 41,1 % mot kvinner og 10 % mot menn. Den vanligste typen seksuell vold var voldtekt. Tekstene som er analysert viser også til voldtekt som den mest omtalte formen, og den eneste konkrete formen, for seksuell vold. Det største avviket fra fremstillingen av forståelsesrammen seksuell vold for kvinner og menn i Kongo er, sett i forhold til disse sannhetskandidatene, at menn mangler som ofre og kvinner mangler som overgripere.

4.3.3. Kvinner og barn

Analysen av fremstillingen av menn og kvinner i Kongo i norsk utenrikspolitikk viste at forståelsesrammen sammen med barn var en av de mest brukte for kvinner i Kongo. For å vurdere dette opp mot andre sannhetskandidater om hvordan det er i Kongo vil jeg trenge en type datamateriale som jeg ikke har vært i stand til å finne. Når kvinner og barn blir nevnt i sammenheng kan dette bygge på en antakelse, og kunnskap, om at disse har de samme behovene og utfordringene i Kongo. Jeg har ikke funnet noen rapporter som kan vise til at kvinner og barn har dette, eller ikke har dette. Dette funnet vil derfor bli drøftet opp mot litteratur på feltet, uten å legge frem noen klare sannhetskandidater.

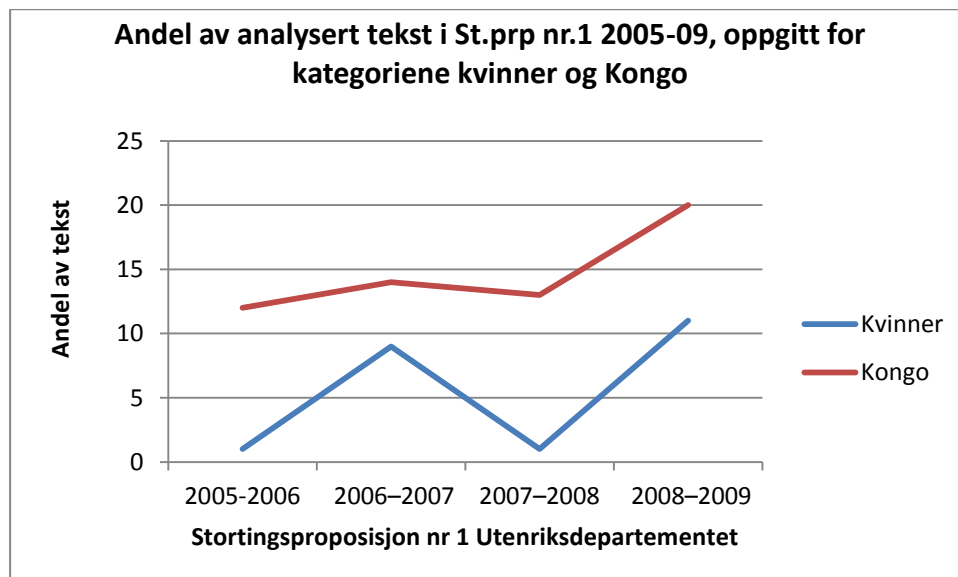
Svingninger i politikkutvikling om kvinner

Analysen viste at andelen tekst om kvinner i statsbudsjettsproposisjon nr. 1 til UD i perioden 2005-09 varierte i stor grad. Tabell 6 viser antallet treff for kvinner og Kongo i St.prp nr.1 UD. Her vises antallet treff på søkeord, fremfor andel, da dette letter sammenligningen. Tabell 6 viser at omtalen av Kongo i de samme stortingsproposisjonene mer stabil. I kapittel 3 viser jeg hvordan mediedekningen av Kongo i riksavisene i denne tidsperioden øker fra under 100 artikler i 2005 til en topp på 800 artikler i 2008.²³ Mediedekningen av kvinner var i samme tidsperiode svakt økende, fra 0 til ca. 150 artikler. Det er derfor et misforhold mellom andelen

²³ Dette var før saken med Moland og French begynte å få mediedekning.

omtale av Kongo, som er konstant i stortingsproposisjonene, og økende artikkelmengde i media. Forholdet mellom dekningen av Kongo i politikk og media er altså ulik.

Tabell 6. Antall benevnelser for kvinner og Kongo i analysert tekst i St.prp.nr. nr.1 2005-2009.

4.4. Er dette en sann fremstilling?

For å kunne vurdere sannhetsgehalten i fremstillingen av kvinner og menn i Kongo i norsk utenrikspolitikk i perioden 2005-2009 må belegget for denne fremstillingen vurderes. Politikk avviker fra forskning ved at en ikke nødvendigvis legger frem belegg og begrunnelse for det en mener. I forskning vil kvaliteten på forskningen i stor grad, og om ikke helt avgjørende, være å være åpen om hvordan en har kommet frem til sine resultater, slik at leseren selv kan bestemme om dette er troverdig eller ikke. I tillegg har en andre kontroller, slik som det å bli antatt i et vitenskapelig tidsskrift der andre forskere godtar at det er troverdige resultater. Politikk, og spesielt regjeringens politikk har visse likheter med forskningens kontroll gjennom peer review ved at det i stor grad er enighet om det som publiseres internt i UD. Utenrikspolitikken er også konsensusrettet ved at Stortinget i høy grad er med på å forme endringer i politikken. Partiapparatene vil også være en kontrollmekanisme (eller det en også kan omtale som demokrati). I tillegg til dette har organisasjonene og forskningsmiljøene påvirkning underveis i politikkutformingene formelt og uformelt. Media spiller også en rolle

som kontrollorgan, som både gjennom valg av redaksjonelt stoff og kommentarfelt kan gi uttrykk for enig- og uenighet.

Likheten mellom forskningen peer review og politikkens demokratisk kontroll er at det er en form for kontroll. Men en viktig forskjell mellom politikk og forskning er at kriteriene for kontrollen er ulike. Mens politikk handler om at mange er enige, handler forskning om krav til vitenskapelige metoder. Budskapet som kommer frem som Norges utenrikspolitikk har derfor høy grad av troverdighet ut fra en definisjon av at det mange mener er riktig, er troverdig. Denne formen for sannhet kalles konsensusrettet sannhet. Det som er problematisk med denne er at det ikke er mulig å skille mellom sannhet og løgn i forhold til virkeligheten, om det flertallet mener er sant. Jeg velger å forholde meg til korrespondanseteorien om sannhet, som tilsier at for at en påstand skal bedømmes som troverdig eller ikke må belegget vurderes. Da belegget for fremstillingen av kvinner og menn i norsk kongopolitikk ikke er begrunnet med for eksempel kilder, er det vanskelig å bedømme dette på annet vis enn å sammenligne med andre fremstillinger. Dette kan være utfordrende da det krever at det finnes andre gode sannhetskandidater, altså forskning om temaet.

Ulik andel menn og kvinner

Det er god grunn til å tro at andelen tekst som omtaler kvinner og menn i Kongo ikke stemmer med befolkningsmønsteret i landet. Mange sannhetskandidater tilsier at befolkningen består av omtrent halvparten menn og kvinner.

Kvinner er ofre for seksuell vold, menn er overgripere

Det er i større grad tvil om andeler kvinner og menn som er overgripere og ofre for seksuell vold. Det som er sikkert er at det ikke kan være samsvar med at det er *ingen* menn som er ofre for seksuelle overgrep, og *ingen* kvinner som er overgripere. Fremstillingen stemmer slik ikke med funnene til de andre sannhetskandidatene og det som det er god grunn til å tro.

Kvinner og barn

Om det er troverdig at kvinner og barn fremstilles i så stor grad sammen slik de gjør i fremstillingen er vanskelig å bedømme. Dette kan vurderes ut fra ulike verdisyn og syn på individet. Som jeg har argumentert i innledningskapittelet er likestillingstanken i Norge i dag

dreid mer over fra og bare legge vekt på kvinners rolle, til også å inkludere men, for eksempel som omsorgspersoner for barn. Det er ingen sammenstillinger av menn og barn i fremstillingen. Skulle det være samsvar mellom Norges likestillingspolitikk internasjonalt og nasjonalt ville det vært å forvente at menn ble nevnt noen ganger sammen med barn. Men det er vanskelig å skille mellom om dette er forventninger til et kongolesisk kjønnsrollemønster, eller om det er et tegn på at utenrikspolitikken om kjønn ikke har begynt å se på menn som naturlige omsorgspersoner for barn.

Svingninger i politikkutvikling

For funnet fra analysen som viser at forholdet mellom dekningen av Kongo i politikk og media er ulik, har jeg ikke funnet noen gode sannhetskandidater å sammenligne med. Dette er et funn som vil drøftes videre i kapittel 5.

4.5. Oppsummering

De ulike forståelsesrammene som kvinner i Kongo har i de politiske dokumentene er ofre for seksualisert vold, sammen med barn, flyktninger/sivile og likestilling deltakelse.

Fremstillingen av kvinner i Kongo i norsk utenrikspolitik mellom 2005-2009 er hovedsakelig som ofre for seksualisert vold og som omsorgspersoner for barn. Kvinner blir ikke fremstilt som overgripere. Det er en stor variasjon i andelen tekst per år i stortingsproposisjon nr. 1 fra UD.

Det mangler fremstillinger av menn i Kongo. Menn ble bare nevnt et par ganger, og da som flyktninger/sivile og overgripere. Det mest sentrale funnet er der menn mangler. Menn blir ikke fremstilt som ofre for seksualisert vold, de blir ikke fremstilt sammen med barn og det er ingen beskrivelser av menns likestilling og deltakelse. Menn mangler innenfor de rammene som norsk utenrikspolitik bruker for å beskrive Kongo.

For å sammenligne den norske fremstillingen med andre kilder er det utvalgt noen troverdige sannhetskandidater. Funnene ble gjennomgått med mål om å påvise korrespondanse eller avvik mellom den norske fremstillingen og sannhetskandidatene. For funnet om at det bare er kvinner som er fremstilt i den norske kongopolitikken ble det oppstilt sammenligningsgrunnlag fra ulike kilde rom befolkningsantallet i Kongo. Alle de alternative sannhetskandidatene anga at det bodde omtrent like mange menn og kvinner i Kongo. Det ble derfor påvist at det er et avvik mellom den norske kongopolitikken og sannhetskandidatene, den norske fremstillingen er derfor ikke troverdig. Kvinner ble fremstilt som ofre for seksualisert vold, mens menn ikke ble fremstilt som ofre. Kvinner ble ikke fremstilt som overgripere, mens menn ble fremstilt som dette. Gjennomgangen av alternative sannhetskandidater viste at det er god grunn til å tro at også kvinner er overgripere og menn ofre for seksualisert vold. Den norske fremstillingen av kvinner som ofre og menn som overgripere stemmer derfor ikke med det det er god grunn til å tro er sant. For funnet om at kvinner ble fremstilt som omsorgspersoner for barn, og menn ikke, fantes det ikke noen gode sannhetskandidater. Her er det derfor ikke mulig å påvise et avvik. Dette funnet vil derfor ikke kunne drøftes mot teorimodellen, bare mot den vitenskapelige diskusjonen. Dette gjelder også for funnet om at forholdet mellom dekningen av Kongo i politikk og media er ulik.

5. Analyse

I forrige kapittel viste jeg at det er stor forskjell på andelen tekst som er viet til kvinner, fremfor menn i den norske fremstillingen av Kongo. Jeg pekte også på at det i perioden har vært en utvikling i antallet artikler i riksavisene, uten at dekningen av Kongo i de politiske dokumentene har økt vesentlig. Dette er egenskaper ved dekningen av Kongo, og kvinner og menn i Kongo, i norsk utenrikspolitikk. I tillegg til dette fant jeg at kvinner i Kongo stort sett fremstilles som passive ofre. Jeg fant også at kvinners deltakelse og likestilling er en forståelsesramme, men ikke i like stor grad som beskyttelsesrammen. Kvinner ble også gjennomgående i tekstene omtalt sammen med barn, dette viser at “kvinner og barn” som en forståelsesramme er mye brukt. Menn var i liten grad direkte omtalt. I analysen søkte jeg etter ord som kunne knyttes til menn, og resultatet ble at menn i Kongo omtrent ikke eksisterte. De få gangene menn var omtalt var det i konteksten sivile eller overgripere. Menn var heller ikke omtalt som offer for seksualisert vold og kvinner ikke omtalt som overgripere.

Dette kapittelet vil ta for seg de funnene i forrige kapittel der det ble etablert et avvik mellom fremstillingen av kvinner og menn i norsk kongopolitikk og virkeligheten, og drøfte hvor vidt avvikene kan forklares ved hjelp av teorimodellen. Funnene vil deretter diskuteres i forhold til de vitenskapelige diskusjonene som ble presentert i kapittel 1, med hensikt om å si hva mine funn har å si for disse diskusjonene og fremtidig forskning. Avslutningsvis vil jeg drøfte hva slags betydning funnene kan ha for politikktutviklingen fremover.

Arbeidsspørsmål for kapittelet er:

1. Hvordan kan avvik mellom fremstilling og virkelighet forklares ved hjelp av teorimodellen?
2. Hva betyr dette for den vitenskapelige diskusjonen?

5.1. Teorimodellens forklaringskraft

Avsnittet vil ta for seg teorimodellen som ble presentert i kapittel 2, og drøfte om faktorene i modellen kan bidra til en forklaring av avvik mellom den fremstillingen som blir gitt og virkeligheten. Arbeidsspørsmålet som besvares i følgende avsnitt er *Hvordan kan avvik mellom fremstilling og virkelighet forklares ved hjelp av teorimodellen?*

Teorimodellen har en input side og en output side. I Norges politikk om kvinner og menn i Kongo har jeg delt dette inn i fremstillingen av kvinner og menn og handlinger.

Fremstillingen er her ment som det som er de politiske intensjonene, mens handlingene er de faktiske handlingene. Handlingene bygger på fremstillingen, og i denne drøftingen vil ikke handlingene bli drøftet fordi jeg er interessert i å vite om inputvariablene har forklaringskraft. Som inputvariabler i modellen er handlingsrom internasjonalt og nasjonalt. Her ligger det en antakelse om en asymmetrisk sammenheng, Norges handlingsrom avhenger i stor grad av det internasjonale handlingsrommet. Modellen tilsier at fremstillingen av kvinner og menn i Kongo vil påvirkes av interesser og verdier og kunnskap. Modellen tar også utgangspunkt i at det er mulig å skille mellom fremstillingen av virkeligheten, og virkeligheten som et faktum. Det er i denne sammenligningen at vurderingen om fremstillingen av virkeligheten, i dette tilfellet av kvinner og menn i Kongo slik de fremstår i norsk utenrikspolitikk, er sann eller ikke. I forrige kapittel vurderte jeg om det var grunn til å tro at denne fremstillingen var sann, ved å sammenligne med andre fremstillinger som har god sannhetsverdi, eller alternative sannhetskandidater. De funnene der jeg kunne påvise avvik for var andelen tekst fordelt på kvinner og menn sammenlignet med befolkningssammensetningen i Kongo. Det andre funnet var at det ikke bare er kvinner som er ofre for seksualisert vold i Kongo, men at menn også er ofre. I tillegg utfører kvinner også seksualisert vold mot andre menn og kvinner.

For funnet om at en av de største forståelsesrammene for kvinner var sammen med barn hadde jeg ingen gode sannhetskandidater å sammenligne med, og det vil derfor ikke være grunnlag for å drøfte dette med denne teorimodellen. Dette gjelder også for funnet av at det var ulik dekningen av Kongo i politikk og media. De funnene som jeg ikke klarte å påvise at det var avvik for vil ikke drøftes sammen med teorimodellen. Dette er fordi teorimodellens formål er å forklare avvik eller korrespondanse, og dette er ikke er påvist for disse to funnene.

Jeg vil likevel inkludere de uavklarte funnene i avsnitt 5.3, om funnenes betydning for den vitenskapelige diskusjonen.

Drøftingen er gjort separat for kvinner og menn.

5.1.1. Fremstillingen av kvinner

Det er avvik mellom fremstillingen av kvinner i Kongo i norsk utenrikspolitikk og andre sannhetskandidater på to punkter. Andelen tekst om kvinner er stor, sammenlignet med hvor stor andel av befolkningen i Kongo kvinner utgjør. Kvinner er fremstilt som ofre for seksualisert vold i Kongo. Sannhetskandidatene viste til at kvinner ikke bare var ofre, men også utførte slike overgrep. Jeg vil her undersøke om input variablene i teorimodellen kan bidra til en forklaring på at fremstillingen som finnes ikke ser ut til å stemme med andre beskrivelser av virkeligheten.

Internasjonalt mulighetsrom

Kvinnens rolle og erfaring i krig har i tidsperioden 2005-09 vært høyt på agendaen i FN. I tillegg til engasjement i FN for kvinnespørsmål innenfor de organisasjonene som spesielt har dette som ansvar, slik som UNIFEM²⁴, har også FNs sikkerhetsråd aktualisert forholdet til kvinner i sikkerhetspolitikken gjennom vedtaket av resolusjon 1325 (2000), 1820 (2008) og 1888 (2009). Ulike FN organisasjoner, medlemsland og ikke-statlige organisasjoner har bidratt til at spesielt seksualisert vold har blitt en del av sikkerhetsrådets agenda. Sikkerhetsrådets resolusjon 1325 (2000) handler om kvinner, fred og sikkerhet. FNs sikkerhetsråds resolusjon 1820 fra år 2008 anerkjente at seksualisert vold i væpnet konflikt en krigsforbrytelse og forbrytelse mot menneskeheten. I oktober 2009 vedtok sikkerhetsrådet resolusjon 1889 som legger vekt på institusjonell kapasitetsbygging internt i FN organisasjoner og i medlemslandene for oppfølgingen av blant annet resolusjon 1325 og 1820. Fra FNs side har det vært kjørt en kampanje for å stoppe voldtekt av kvinner, kalt "Stop

²⁴ Vedtatt som en del av UN Women 2. juli 2010, som en del av sammenslåingen av fire FN organisasjoner.

rape now”.²⁵ Denne kampanjen blant annet promotert av kjendiser som Nicole Kidman. USA har vært medvirkende til at det har blitt lagt vekt på seksualisert vold i FN. Resolusjon 1820 (2008) ble vedtatt mens USA hadde presidentskapet i Sikkerhetsrådet og tidligere utenriksminister Condoleezza Rice ledet debatten før vedtaket.

Utenriksminister Hillary Clinton har på vegene av USA fortsatt fokuset på seksualisert vold etter skiftet av regjering i 2009. Hun besøkte landet i august 2009, og et av temaene som ble tatt opp var seksualisert vold. Norge har satt i gang et prosjekt sammen med USA om seksualisert vold mot kvinner i Kongo. USAs engasjement i saken kan medvirke til forklaringen på at det har vært betydelig fokus på både kvinner og seksualisert vold i perioden 2005-2009, både i FN og i Norge.

Internasjonalt har det i tidsperioden 2005-09, og tidligere, vært et betydelig fokus på kvinner i konflikt i FN. Dette har vært knyttet til nye sikkerhetsrådsresolusjoner. Det har skjedd en endring til å anerkjenne voldtekt i krig som en krigsforbrytelse. USA har vist engasjement for kvinner, og spesielt mot seksualisert vold. Disse hendelsene internasjonalt har også påvirket Norges mulighetsrom.

Nasjonalt mulighetsrom

Endringene som har skjedd internasjonalt, med en økt oppmerksomhet rundt kvinner i krig har påvirket mulighetene til utformingen av politikken i Norge. Regjeringen Stoltenberg II mente at norsk utenrikspolitikk handlet om å gjøre det Norge var god på. Miljø- og utviklingsminister Eriks Solheim definerte kvinnespørsmål som ett av fire områder der Norge har internasjonale fortrinn (Stortinget, 2006, s. 2207).²⁶ Tanken om likestilling i bistandssamarbeidet går tilbake til 1970-tallet, da en fikk en særbevilgning for prosjektet rettet mot kvinner (kvinnebevilgningen) (Liland & Kjerland, 2003, s. 211). Etter dette har fokuset på kvinner variert. Det har vært flere diskusjoner om hvordan kvinne og likestillingsarbeidet skulle ivaretas. Den ene gjelder organiseringen av arbeidet, om mainstreaming²⁷ var det riktige, eller å ha egne enheter som skulle arbeide med dette.²⁸ En

²⁵ UN Action Against Sexual Violence in Conflict (UN Action)

²⁶ Dette var ikke noe nytt, og kan ses på som en videreføring av eksempelvis Strategi for kvinne- og likestillingsrettet utviklingssamarbeid 1997-2005 (Utenriksdepartementet, 1997).

²⁷ Å inkludere likestilling og kvinnespørsmål inn i alle saksfelter.

annen diskusjon er om det er kvinner eller kjønn som skal stå i sentrum.²⁹ Fokuset i det tidlige arbeidet var å fremme kvinners rettigheter, og dette var samsvarende med likestillingsforståelsen i den samme tidsperioden (Women and Development - WAD). De senere årene har menn og gutter begynt å bli inkludert dokumenter om kvinner og likestilling, se for eksempel St.meld. nr. 11 (2007–2008) (Utenriksdepartementet, 2007). Dette kan tolkes som en utvidelse av kjønns- og likestillingsbegrepet i utviklingspolitikken, til også å omfatte menn (Gender and Development - GAD). Funnene mine viser til tross for dette at fokuset på likestilling i utenrikspolitikken fortsatt dreier seg mest om kvinners rettigheter og deltakelse. Likestilling har ikke tradisjonelt hatt en sentral rolle i utenrikspolitikken. Stortingsmelding 15 (2008-2009) viser til at utvikling- og utenrikspolitikk nå bør ses i sammenheng, og en kan eksempelvis se at likestillingsspørsmål i langt større grad blir diskutert sammen med sikkerhetspolitiske temaer. Eksempel på dette er også Norges oppfølging av sikkerhetsrådets resolusjon 1325 (Utenriksdepartementet, 2006). Min analyse viste at beskyttelse av kvinner, og spesielt som ofre for seksualisert vold i Kongo er en fremtredende fremstilling av kvinner i Kongo. Dette viser at selv om det har blitt mer fokus på kvinners deltakelse, er beskyttelsesspråket den dominerende rammen.

Interesser, verdier og kunnskap var oppstilt som faktorer i teorimodellen, og er til sammen en del av det nasjonale mulighetsrommet.

Interesser, verdier og kunnskap som årsak

Regjeringen anser at kvinnespørsmål, som de selv kaller det, er noe Norge har et komparativt fortrinn på. Det at Norge skal gjøre det en anser seg selv til å være god er tilsvarende det Lunde et.al (2008, s. 16) kaller *prioriteringsprinsippet* for norsk utenrikspolitikk. Dette prinsippet er: “vi må skille mellom det som er viktig og påvirker oss og som vi kan gjøre noe med, og det vi ikke kan gjøre noe med eller som ikke er like viktig”. Ut fra dette prinsippet, og regjeringens prioritering av kvinner kan en si at på området kvinner anser Norge at det kan gjøre en forskjell.

²⁸ Se for eksempel evaluering av den tidligere kvinne- og likestillingsstrategien (1997-2005) (Aasen, et al., 2005).

²⁹ Ofte omtalt som WAD og GAD: *Women and Development* (WAD) og *Gender and Development* (GAD)

Norges interesse i å ha et stort fokus på kvinner, fremfor menn, i tidsperioden 2005-09 kan komme av at kvinner er et prioritert område i utviklingspolitikken. Selv om menn nevnes som viktige aktører, er dette først og fremst for at kvinner skal bli likestilt. Det er vanskelig å vurdere om fokuset på kvinner økte i denne regjeringsperioden sammenlignet med tidligere ettersom min analyse bare ser på en regjeringsperiode. Kvinnefokus var ikke noe nytt med Stoltenberg II regjeringen, men heller en videreføring av det som har skjedd tidligere. Noe som er nytt er at kvinner blir sett sammen med sikkerhetspolitikk. Årsaken til denne endringen er at det har skjedd endringer i FN, også støttet av Norge.

Norge har generelt lite engasjement i Kongo, det er ingen norske bedrifter som har aktivitet der og Norge bidrar ikke med soldater til FN operasjonen MONUC.³⁰ Det er derfor ikke noen vesentlige økonomiske interesser for Norge i Kongo. Sikkerhetsmessig utgjør situasjonen i Kongo en liten risiko for Norge. Kongo er en del av Great Lakes området, og en destabilisering av dette området vil medføre flyktningestrømmer som kan ende opp i Norge. I skillet mellom såkalt “hard” og “myk” makt³¹ er derfor Norges utenrikspolitikk mot Kongo mest “myk”. Hard makt er handler om militære og økonomiske midler, mens soft politikk handler om diplomati. En forståelse av sikkerhet, også som menneskelig sikkerhet (human Security) gjør at dette ikke nødvendigvis er et skille mellom disse to.

Norges engasjement for Kongo må forstås ut fra Norges forhold til FN, som er en av Norges primære utenrikspolitiske interesser (Utenriksdepartementet, 2009, s. 43). Forstått på denne måten kan Norges interesse for kvinner i Kongo forstås som en måte å styrke egen troverdighet i FN. Involvering i kvinner kan blant annet lede til at Norge får prestisjetunge verv og stillinger. Et eksempel på dette er Åslaug Hagas søknad om å bli leder av den nye kvinneenheten UN Women. I tillegg til dette kan involveringen i kvinner gi positive spillover effekter til andre områder. At USA viser et engasjement kan slik gi økt interesse for Norge og andre som ser at de vil ha et nært forhold til USA.

De norske organisasjonene som har prosjekter i Kongo vil ha interesse av å få disse videreført. Per 2009 hadde alle de norske organisasjonene (og deres lokale partnere) som

³⁰ United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo (MONUC)

³¹ (Nye, 2004)

mottar støtte fra Norge, utenom Flyktninghjelpen, prosjekter som handlet om kvinner og seksualisert vold. Organisasjonene mottar en stor andel av Norges støtte til Kongo. Dette gjør at de har interesser av at Norge fortsatt vil støtte lignende prosjekter. En kan si at de har interesse av å opprettholde et bilde av kvinner som ofre i Kongo. Slik norsk utenrikspolitikk fungerer, med involvering av organisasjoner og forskningsinstitusjoner i politikktutviklingen vil det være grunn til å tro at disse organisasjonene har et påvirkningsarbeid for å opprettholde vinklingen på seksualisert vold i Kongo. Prosjektene som Norge støtter påvirker også informasjonsflyten. Dette kan en se både gjennom henvisninger til disse organisasjonene på UDs nettsider som gode eksempler, men også ved at prosjektene blir besøkt når det kommer offisielt besøk fra Norge.

Berit von der Lippe (kommende 2012) refererer til Doty (1993) og argumenterer at en beskytter og den beskyttede er maktmessig ulik. Ulikheten skyldes trusselen om vold, eller volden selv, mot den beskyttede. Ettersom disse to er avhengig av hverandre vil en beskytter også være avhengig av et offer. Dette kan tolkes på mange vis i forhold til hvem som har interesse av å opprettholde kvinner i Kongo som ofre. Berit von der Lippe skriver om hvordan kvinner i Afghanistan ble brukt til å legitimere en frigjøringskrig. I Kongos tilfelle er det ikke snakk om å starte en krig. FN har sin største fredsbevarende operasjon i Kongo, Monuc. En mulig forklaring på at det er så mye fokus på kvinner i Kongo, er at FN vil legitimere sin tilstedeværelse og at kvinner utsatt for seksualisert vold gir legitimering og muliggjør en fortsettelse av oppdraget. Forståelsen av beskytter/beskyttet kan også brukes for å forstå norske organisasjoner i Kongo og andre FN-organisasjoner, og deres fremhevelse av kvinner som ofre. Kampen om sympatien kan være hard og uten å synliggjøre dem en mener det er mest synd på blir det lite ressurser.

Det er bred enighet om at kvinner i utviklingspolitikken er et viktig tema blant partiene på Stortinget (Stortinget, 2008). En slik oppfattelse kan komme av at det er stor enighet om at likestilling er viktig på tvers i samfunnet, selv om det varierer hva de enkelte legger i begrepet likestilling. Mange organisasjoner arbeider for å fremme kvinners likestilling og lovverk i Norge er utformet for å sikre likestilling mellom kjønnene. Ut fra dette kan en si at likestilling er en sentral verdi i Norge. Steget er derfor ikke langt til å se på likestilling som en

eksportvare. I tråd med en oppfattelse av at Norge skal bidra internasjonalt med det en anser for å være komparative fortrinn, er likestilling noe Norge har verdimeslig ønske om å bidra med og anser at det har kompetanse til å bidra med. Ettersom det finnes ulike forståelser av likestilling i Norge, er det vanskelig uten en nærmere drøftelse av disse å fastslå om hovedfokuset på kvinner som ofre i norsk kongopolitikk har sin opprinnelse i verdigrunnlaget.

Kunnskapen som ligger til grunn for fremstillingene av kvinner i den norske kongopolitikken kommer både fra forskning, media og ikke-statlige organisasjoner. Det har blitt utført forskning om kvinner i Kongo i denne perioden. Institusjonene som har bidratt med dette er blant annet Fafo, PRIO, Senter for interkulturell kommunikasjon (SIK) og NUPI. Media er ikke en offisiell informasjonskanal, men mediedekningen kan ha påvirkning på utformingen av politikken (Thune, 2009). Som **Feil! Fant ikke referansekilden.**, i kapittel 3 viste utgjorde kvinner i mediedekningen av Kongo rundt 100 artikler i riksavisene i 2008 og 2009. Det var også en økning fra omtrent ingen i 2005, til mellom 100-150 artikler i 2008. De frivillige organisasjonene i Norge og internasjonalt produserte i perioden en rekke rapporter som har fått oppmerksomhet. Et eksempel på hvordan UD, forskningsinstitusjoner og ikke-statlige organisasjoner har samarbeidet om å sette seksualisert vold på dagsorden er seminaret som ble avholdt 11. mars 2009 på Parkteateret i Oslo. Seminaret tok utgangspunkt i dokumentaren "The greatest silence: Rape in the DRC", og var arrangert av blant annet Randi Solhjell (som også er forsker på NUPI). I debatten etter dokumentaren deltok blant annet Kirkens Nødhjelp, Morten Bøås fra Fafo, og statssekretær i UD Håkon Gulbrandsen. Norge har ikke ambassade i Kongo, og den informasjonen som kommer fra norske organisasjoner er derfor viktig for UD. Når nesten samtlige av organisasjonene har prosjekter om kvinner og seksualisert vold er det sannsynlig at mye av informasjonen også handler om dette.

Oppsummert er det få økonomiske og sikkerhetsmessige interesser for Norge i engasjementet for kvinner i Kongo, og dette kan ikke forklare hvorfor det er så stort fokus på kvinner eller på kvinner som ofre for seksualisert vold. Likestilling er en viktig verdi i Norge, og selv om det kan være uenigheter i hvordan likestilling skal oppnås, er det en bred enighet om at dette er en sentral verdi også i utenrikspolitikken. Det er interesser fra norske frivillige organisasjoner som har prosjekter for kvinner og seksualisert vold i Kongo, det er grunn til å

tro at disse har et påvirkningsarbeid for å opprettholde dette som prioriteringer i norsk utenrikspolitikk. Den sterkeste interessen Norge har for å profilere kvinner og seksualisert vold i Kongo er Norges interesse av et sterkt FN, og av å styrke sitt eget omdømme og sine posisjoner i FN. Dette kan forklares ut fra Norges økonomiske bidrag til FN, det vil si at det er en måte å påvirke hva de økonomiske ressursene skal brukes til. Men også at Norge ser på seg selv som en aktør som har noe å bidra med på feltet kvinner.

5.1.2. Fremstillinger av menn

Fremstillingen av kongolesiske menn i norske utenrikspolitiske dokumenter er liten, nærmest fraværende. I den grad menn blir fremstilt er det gjennom forståelsesrammene overgripere og sivile. Det er ingen fremstillinger av menn som ofre for seksualisert vold. I kapittel 4 konkluderte jeg at andelen menn i fremstillingen og mangelen på fremstillinger av menn som ofre for seksualisert vold er et avvik sammenlignet med andre sannhetskandidater. I det kommende avsnittet vil jeg drøfte om faktorene i teorimodellen kan bidra til en forklaring på disse avvikene.

Internasjonalt mulighetsrom

Sammenlignet med kvinner har det vært lite oppmerksomhet rundt menn som kjønn i FN. Menn blir ofte sett i sammenheng med kvinner, og som bidragsyter i at kvinner skal få det bedre. Et eksempel på dette er FNs generalsekretær Ban Ki-moon kampanje UNiTE med målsetning om å avskaffe vold mot kvinner, lansert i 2008 (United Nations). Som en del av kampanjen ble en gruppe mannlige ledere valgt ut til å sitte i generalsekretærens “Network of Men Leaders”. Målsetningen med dette nettverket er å fortsette innsatsen for å inkludere menn som en del av løsningen for å avskaffe vold mot kvinner. Blant deltakerne er mannlige ministere, organisasjoner som arbeider innenfor feltet, forskere o.l. Justisminister Knut Storberget deltar i dette nettverket. Det er ikke like mange organisasjoner internasjonalt som arbeider ut fra et mannsperspektiv, som fra et kvinneperspektiv. I nettverket til Ban Ki-moon er blant annet organisasjonen MenEngage og kampanjen the White Ribbon Campaign³² med.

³² I Norge heter kampanjen *Hvitt bånd* og drives av Reform - Ressurssenter for menn.

Det fins mange eksempler på at menn ikke er et tema med like stort fokus som kvinner i FN, en kan for eksempel se på tusenårsmålene (Millenium Development Goals-MDG), de sier ikke noe direkte om hvilken rolle menn skal spille for å oppnå dem. FNs sikkerhetsråds resolusjon 1325 (2000), 1820 (2008) og 1888 (2009) nevner heller ikke menn direkte. Når jeg sier menn direkte mener jeg at der en nevner kvinne med ordet “woman/women” finnes det ikke noen “man/men”. Dette tolker jeg som at menn ikke nødvendigvis blir sett på som et kjønn som det er relevant å nevne.

I motsetning til kvinner har det ikke vært noen oppmerksomhet rundt menn som ofre for seksualisert vold i FN. Det er heller ingen store organisasjoner som har engasjert seg i dette.

Nasjonalt mulighetsrom

Nasjonalt har det i regjeringsperioden 2005-09 vært endel fokus på menn som en del av likestillingspolitikken. I utenrikspolitikken, og særlig innen humanitær- og utviklingspolitikk, har menn vært en del av kapiteler om kjønn og likestilling. Verdimessig står ikke menn like sterkt i likestillingsdebatten som kvinner. Det er ingen organisasjoner som arbeider for å fremme menn spesielt i utenrikspolitikken. Det har heller ikke vært gjennomført mye forskning om sivile menn i Kongo, det som er gjort er for å forklare soldater og militers adferd.

Interesser, verdier og kunnskap som årsak

Det er fokus på menn i utenrikspolitikken i noen stortingsmeldinger om utenrikspolitikk (Utenriksdepartementet, 2007, s. 15), (Utenriksdepartementet, 2007, ss. 19-20). Menn er ofte nevnt som hjelpere for å oppnå likestilling på ulike felter for kvinner, og det er i liten grad beskrivelser av situasjonen for menn i seg selv som er i fokus. I stortingsmelding nr. 9 (2007-2008) er en av forklaringene på at 70-80 prosent av verdens flyktninger kvinner og barn at unge og men mister livet i voldelige konflikter (Utenriksdepartementet, 2007, ss. 19-20). Dette nevnes for å forklare at det er mange kvinner og barn blant flyktningene, men det problematiseres ikke at menn mister livet, mens de fleste kvinnene overlever. Dette viser at dette er ment som en forklaring på kvinnenenes skjebne, heller enn menns skjebne. En

oppfatning av at kvinner som overlever er viktigere, enn menn som dør, er en stereotyp oppfatning. Dette kan tolkes som om krig og død er mer naturlig for menn, enn for kvinner.

Nasjonalt har det i regjeringsperioden 2005-09 vært mange satsninger på menn som en del av likestillingspolitikken. Regjeringen Stoltenberg II satte ned Mannspanelet og ga ut en stortingsmelding om mannsrollen (Barne- og likestillingsdepartementet, 2008). Dette viser at det i Norge i regjeringsperioden har vært et fokus på menn ikke bare som støtter for kvinners likestillingskamp, men også på menns selvstendige roller som for eksempel omsorgsperson.

Norge har i sine utenrikspolitiske dokumenter intensjoner om å integrere menn i de områder som tidligere har dreid seg om kvinner. Men analysen av menn i Kongo viser at selv om menn blir viet en side eller to i en stortingsmelding om likestilling, når det ikke ut til der menn og kvinner i et Kongo blir beskrevet.

Den forskningen som er gjort på menn i Kongo i tidsperioden er hovedsakelig på menn som soldater eller overgripere. Det er ikke noen norsk forskning om menn som ofre, både som sivile i konflikt eller ofre for seksualisert vold. Det er ingen norske organisasjoner som driver prosjekter i Kongo rettet mot spesielt sivile menn generelt, eller menn som ofre for seksualisert vold. Dette er også en årsak til muligheter for manglende informasjon og påvirkningsarbeid om denne gruppen. Informasjonen som kommer fra organisasjonene vil avhenge av deres arbeidsområde og fokus. Når menn ikke er en gruppe som det gjøres et målrettet arbeid mot vil dette heller ikke være en del av informasjonens omformidles. Antallet artikler i riksavisene om menn i Kongo var vesentlig færre enn kvinner i tidsperioden.

På lik linje som med kvinners offerrolle kan det være interesser av å opprettholde en fremstilling av menn som overgripere. Denne interessen kan komme av at internasjonale og nasjonale organisasjoner er beskytterne av kvinnene, og menn er overgripere. For å opprettholde denne "historien" er organisasjonene avhengige av en trussel – som blir menn generelt. Dette gjør at det ikke er plass til menn som ikke passer inn i stereotypien. Menn som ikke begår overgrep, og kanskje selv er ofre, blir slik utsatt for det Berit von der Lippe kaller

stillhetens retorikk. Det finnes ingen strukturer der deres stemme kan bli hørt, hverken i FN-institusjoner som har som oppgave å se på kjønn eller i de enkelte landenes utenrikspolitikk.

5.2. Oppsummering

Empirikapittelet viste at det var to klare avvik mellom fremstillingen av kongolesiske menn og kvinner i norske utenrikspolitiske dokumenter fra 2005-09. I forhold til befolkningsfordelingen i Kongo var det en overrepresentasjon av kvinner fremfor menn. Kvinner ble hovedsakelig fremstilt som ofre, og særlig for seksualisert vold. Det var ingen fremstillinger av kvinner som overgripere og menn manglet i fremstillingen av ofrene. Slik ble det en stereotyp fremstilling der kvinner i Kongo er ofre og menn overgripere.

Teorimodellens ulike inputfaktorer har i de forrige avsnittene blitt drøftet med målsetning om å besvare i hvor stor grad teorimodellen kan forklare disse avvikene.

Det har i tidsperioden vært et stort fokus på kvinner i ulike deler av FN, og spesielt kvinner i konflikt. Nye resolusjoner om kvinner i konflikt har løftet temaet til FNs sikkerhetsråd, og knyttet det til den sikkerhetspolitiske agendaen. Det har vært engasjement for saken fra USA, og også spesielt for kvinner i Kongo som har vært utsatt fra seksualisert vold. Jeg har overpekt på at det nasjonale mulighetsrommet har vært avhengig av disse endringene i FN.

Kvinner var en prioritet for regjeringen innen utviklingspolitikken. Dette var et område som regjeringen mente Norge hadde noe å bidra med, og derfor var av utenrikspolitisk interesse. Norge har ingen direkte sikkerhetspolitiske interesser av denne satsningen, og en prioritering av dette må forstås ut fra Norges hovedinteresse i utenrikspolitikken fra perioden – et sterkt FN. Engasjement i FN kan også forstås ut fra et ønske om å styrke eget omdømme, påvirke FNs organisering, budsjett og muligheter til spill over effekter i samarbeid med andre land. Og i dette tilfellet spesielt ovenfor USA. Organisasjonene som har prosjekter kan ha interesse av å opprettholde et bilde av kvinner som ofre i Kongo for at disse fortsatt skal støttes. Jeg har også vist at likestilling som verdi i det norske samfunnet har bred enighet og at det er konsensus om at dette også er viktig i utenrikspolitikken. Kunnskapen som ligger til grunn for fremstillingen av kvinner i Kongo består både av forskningsresultater, informasjon fra media og organisasjoner.

Det har vært lite fokus på menn i FN, og der menn tas med er det gjerne som støtte til kvinners likestilling. Menn nevnes ikke i noen av de nye sikkerhetsrådsresolusjonene om kvinner eller seksualisert vold. Menn blir slik ikke sett som ofre for seksualisert vold i disse dokumentene. Dette stemmer overens med mine funn fra norsk utenrikspolitikk mot Kongo, der menn mangler. I Norge har det i tidsperioden vært et fokus på menn som en del av likestillingen for sin egen del, og ikke bare for å hjelpe kvinner. For eksempel stortingsmeldingen om mannsroller og likestilling som ser på menn som omsorgspersoner (Barne- og likestillingsdepartementet, 2008). Funnene mine av at menn stort sett mangler i fremstillinger av Kongo, samtidig som at kvinner og barn ofte blir satt i sammenheng viser at menn i Kongo ikke blir omtalt på samme måte som i Norge. Det har vært mindre mediedekning av menn, enn av kvinner. Den forskningen som er gjennomført handler ikke om sivile menn, men handler stort sett om å forklare hvorfor soldater begår overgrep. Det er ingen organisasjoner som arbeider ut fra et mannsperspektiv, og slik heller ikke noe påvirkningsarbeid eller rapporter fra disse.

De forklaringsfaktorene som i størst grad ser ut til å være av betydning for at kvinner dominerer i fremstillingen er mulighetsrommet internasjonalt, nasjonale interesser av å satse på det Norge selv mener det har et fortrinn på og at dette er mulig fordi det det verdimessig er stor enighet i Norge om at likestilling og kvinnespørsmål har stor verdi. For menns usynlighet i forhold til Kongo, generelt og som offer, ser det ut til at det til tross for en økt oppmerksomhet om menns selvstendige kjønnsroller i Norge, og også en begynnende inkludering av dette i noen utenrikspolitiske dokumenter, ikke når frem til den delen av politikken som konkret beskriver menn i Kongo. Grunner til dette kan være at det ikke har skjedd så mye på dette området i FN, som for kvinner. Det har derfor ikke vært det samme mulighetsrommet for å fremme synspunkter om menn. Verdisynet der menn spiller mange roller er muligens for nytt til å oppnå den samme konsensusen i Norge. Og på mange måter kan dette verdisynet være ulikt det som finnes i kvinnebevegelsen og fra andre pressgrupper. Det finnes heller ikke sterke pressgrupper som setter fokus på menn som ofre i krig, verken i Norge eller internasjonalt. Det er også begrenset med forskning på dette området, slik at kunnskapsgrunnlaget om sivile menn er svak.

Av dette kan en slutte at fremstillingen av kvinner og menn i Kongo i norsk utenrikspolitikk mellom 2005-2009 presenterer den delen av virkeligheten som passer inn i de norske prioriteringene og som Norge har mulighet til å løse. Fremstillingen gir ikke et sant bilde av situasjonen i Kongo. Menn som ofre mangler i fremstillingen av Kongo, mens kvinner mangler som overgripere. Dette gjør at norsk utenrikspolitikk fremmer et stereotyp bilde av både kvinner og menn i Kongo.

5.3. Funnenes betydning for den vitenskapelige diskusjonen

Mitt bidrag er relevant for flere faglige diskusjoner. I dette avsnittet er funnene samlet i fire diskusjoner der jeg viser hvordan mitt bidrag har relevans for den forskningen som allerede finnes, og også for å påpeke mangler i forskningen. Arbeidsspørsmål for avsnittet er *Hva betyr dette for den vitenskapelige diskusjonen?*

5.3.1. Stereotyp kvinnelig forståelse – offer og mor

Analysen av norske utenrikspolitiske dokumenter fra 2005-09 viste at kvinner i Kongo stort sett omtales som ofre, og også i stor grad i sammenheng med barn. Dette er en stereotyp forståelse av kvinner i konflikt som Coulter et.al (2008, s. 7) omtaler som ganske vanlig. På samme måte som aggressive menn er en stereotypi, er det å se på kvinner som mer omsorgsfulle og fredelige en stereotypi. Kvinner kan være både soldater og offer i konflikt (Coulter, Persson, & Utas, 2008, s. 40).³³ Artikkelen til Johnson et al (2010) bekrefter at kvinner også er overgripere av seksualisert vold, og kanskje i større grad enn det tidligere har vært kjent. De finner at blant de overlevende etter seksualisert vold³⁴ rapporterer 41,1 % av kvinnene og 10 % av mennene at overgriperen var en kvinne (Johnson, et al., 2010, s. 558). Av de kvinnelige overgriperne var majoriteten soldater (Johnson, et al., 2010, s. 557).

³³ Coulter et. al beskriver kvinner i Afrika, og ikke bare i Kongo.

³⁴ Seksualisert vold inkluderer i denne artikkelen ydmykelse, å bli kledd naken, voldtekt, tvunget til ekteskap, bortførelse, seksuelt slaveri og tvunget samleie med en annen sivil person. Av disse var voldtekt hyppigst rapportert både for menn og kvinner (Johnson, et al., 2010, ss. 557-558).

Konsekvenser av at kvinner blir oppfattet som primært ofre i krig er at det blir lagt lokk på deres handlingsmuligheter (agency) eller evne til å handle. Coulter et. Al (2008, s. 30) skriver at kvinner har mange ulike roller som en del av en væpnet gruppe og at krig kan gi kvinner handlingsmuligheter som var ikke var mulig før krigen. Når fremstillingen av kvinner i Kongo hovedsakelig fokuserer på kvinner som ofre kan dette bidra på tvers av andre ønsker om å se kvinner som deltakere i for eksempel fredsprosesser og gjenoppbygning slik sikkerhetsrådets resolusjon 1325 (2000) legger opp til. Fremstillingen av kvinner og barn som en kategori kan på samme måte som en ensidig fremstilling av kvinner som ofre, bidra mot sin hensikt i å styrke kvinners deltakelse. Puechguirbal (2004, ss. ,5) har problematisert dette i forhold til begrepsbruken i FNs resolusjoner og dokumenter. Hun mener at å lage en felles kategori gjør at barna blir sett på som en forlengelse av kvinnens kropp, og at dette fremmer stereotypier av kvinner som omsorgsfulle mødre. Ettersom kvinner og barn er en vanlig sammenkobling i utenrikspolitiske dokumenter er dette et felt som det bør forskes mer på. Som jeg argumenterte i avsnittet ovenfor, inspirert av Berit von der Lippe (kommende 2012), kan en av årsakene til at en offer-stereotypi blir opprettholdt være at organisasjoner og institusjoner som har som oppgave å beskytte ofrene gjør dette bevisst eller ubevisst.

5.3.2. Usynlige menn

Analysen viser at menn i Kongo er tilnærmet usynlige i norske utenrikspolitiske dokumenter. Menn ble nevnt noen få ganger i løpet av den fireårige regjeringsperioden, og da som overgripere for seksuell vold og sivile. Diskusjonen i avsnitt 5.1.2, viste at årsaken til at menn mangler, og særlig som offer for seksualisert vold er at det ikke har vært det samme mulighetsrommet internasjonalt, samtidig med at menn i Kongo, ikke fikk den samme oppmerksomheten som del av et kjønnsbegrep som det menn i Norge fikk.

Charli R. Carpenter (2006) har sett på seksualisert vold og bemerker at til tross for at de fleste definisjoner ikke utelukker menn som offer for, skjer dette systematisk når internasjonale organisasjoner og FN beskriver situasjonen og utvikler programmer for ofre av seksualisert vold (Carpenter C. R., 2006, ss. 87-88). Her er artikkelen fra Johnson et.al (2010) et godt

eksempel på en studie som har brukt en definisjon som også omfatter menn. Seksualisert vold inkluderer i denne artikkelen ydmykelse, å bli kledd naken, voldtekt, tvunget til ekteskap, bortførelse, seksuelt slaveri og tvunget samleie med en annen sivil person. (Johnson, et al., 2010, ss. 557-558). Carpenter mener at en utelukking av menn ikke er formålstjenlig i beskyttelsen av sivile og heller ikke om målet er mainstreaming av kjønn som politikkområde. Carpenters artikkel stemmer overens med mine funn fra norsk utenrikspolitikk, der kongolesiske menn er fraværende. Jeg har tidligere argumentert med at den likestillingsforståelsen fantes i norsk kongopolitikk bare handlet om kvinner, dette viser at selv om det har vært et skifte i ordbruk fra kvinner til kjønn, inkluderer dette fortsatt ikke menn. Som både Carpenter og Johnson viser er det ikke noe ved definisjonen av seksualisert vold som hindrer at menn også skal bli inkludert. Min analyse av norsk kongopolitikk viste at en årsak kan være at det er en treghet som kommer av at det ikke er like stor verdimessig konsensus om menn som en del av likestillingspolitikken, samt at det ikke er noen sterke interesseorganisasjoner med dette som mål. Dette kan en tenke seg kan endres over tid, og med mer forskning om menns mange roller i utviklingsland kan kunnskapen endre fremstillingen. En kan for eksempel se at mannsforskning de senere årene har etablert seg som et forskningsfelt i Norden, og kunnskap fra disse miljøene kan også brukes utenfor Norden. Den forskningen som har vært gjort om menn har hittil vært om menn som soldater i Kongo, og blant annet årsakene til at disse begår overgrep. Eksempel på dette er Solhjell (2008) Baaz og Stern (2008) og Bøås og Dunn (2007). Denne forskningen bidrar med mer kunnskap om menn som overgripere. Selv om litt av hensikten med denne forskningen er å fremstille soldatene og overgriperne som mennesker, ikke udyr, vil dette øke kunnskapen om de mennene som begår overgrep. Det er et behov for også å se på de som ikke er en del av denne gruppen. For Kongos tilfelle med ca. 30 millioner menn er dette nok majoriteten. Baaz og Stern (2010) mener at fokuset på seksualisert vold overskygger andre voldsformer mot menn, som også er relatert til kjønn. Dette kan vise at innrammingen av saksfeltet *kjønnsbasert vold i konflikt* har blitt synonymt med seksualisert vold mot kvinner utført av menn. Som Carpenter bemerker er dette ikke i tråd med en tanke om at kjønn skal være en del av alle saksfelt, mainstreaming, men at det fortsatt er kvinner fremfor begge kjønn som utgjør satsningene innen feltet. Når det gjelder menn, er mitt hovedargument i oppgaven at de er blitt usynliggjort som sivile. Ved å unnlate å inkludere menn som ofre i rapporter og statistikk blir vold som rammer menn skjult. Berit von der Lippe introduserer Stillhetens retorikk³⁵ som

³⁵ Hun er inspirert av Cheryl Glenn, kjent for sitt begrep rhetoric of silence.

handler om at stillhet kan være et retorisk valg, men når den er påtvunget kan den ikke brukes formålstjenlig og produktivt (Lippe, kommende 2012, s. 3). Det kan være skadelig når stillhet er påtvunget og noen annens valg, spesielt om dette skjer gjennom institusjonelle strukturer. Lippe bruker dette til å forklare hvordan kvinner i Afghanistan ble brukt, og snakket på vegne av, som argumenter for en frigjøringskrig. Jeg mener at teorien om stillhetens retorikk også kan anvendes om menn innenfor feltet kjønnsbasert vold. Ved og systematisk å bli utelukket fra beskrivelser og ikke bli inkludert i de strukturene som opprinnelig har et ansvar for kjønn (og ikke bare for kvinner), har de sivile mennene heller ikke mulighet til å fortelle om sin situasjon. Dette betyr at mens kvinner får sine handlingsmuligheter (agency) innskrenket av at de omtales som ofre, har menn ingen handlingsmuligheter fordi de ikke eksisterer. Når de ikke eksisterer i fremstillingen av norsk kongopolitikk blir det heller ikke satset på noen politiske handlinger mot denne gruppen. Menn som ofre passer ikke inn i stereotypier om menn, det er umannlig. Menn som ofre for seksualisert vold kan frykte og bli sett på som noe annet enn en “virkelig mann”, og bli kvinneliggjort (Sivakumaran, 2007, s. 270). Dette ligner frykten hos kvinner fra å bli utstøtt, men dette betyr også at klinikker som baserer seg på at ofrene oppsøker dem ikke nødvendigvis vil treffe disse mennene.

5.3.3. Strategisk innramming av utenrikspolitikk

Første del av oppgaven hadde som mål å finne ut om det var avvik mellom fremstillingen av kvinner og menn i Kongo i norsk utenrikspolitikk. Og jeg viste at på noen punkter var det mulig å si om det var avvik, mens det på andre områder ikke var mulig. Jeg har brukt rammeteori for å finne de ulike fremstillingene. Fremstillingene gir et bilde av hva og hvordan Norge valgte å ramme inn politikk for et land – Kongo. Korrespondanseteorien om sannhet fungerte for å påpeke hva som var forskjellig i den innrammingen Norge valgte, i motsetning til andre sannhetskandidater. Dette ga en mulighet til å se på om det var noen rammer som manglet, altså hva som var valgt bort. Entman (1993) skriver at det å utelukke noen rammer er like viktig som å inkludere andre:

Receivers' responses are clearly affected if they perceive and process information about one interpretation and possess little or incommensurable data about alternatives. This is why exclusion of interpretations by frames is as significant to outcomes as inclusion. (Entman, 1993, s. 54)

Både kvinners andel i tekstene og også den dominerende oppfattelsen av dem som ofre er innrammet slik at det fins handlingsalternativer for Norge, jf. diskusjonen i avsnitt 5.1.1. I konklusjonen på hva som kan forklare at det er avvik skriver jeg at Norge velger å fremstille det som Norge kan løse. Dette må ses på som en strategisk bruk av innramming i utenrikspolitikken. Det er store likheter mellom rammeteori, i Bøås og McNeills (2004) forståelse, og begrepet doxa som Pierre Bourdieu bruker. Doxa er det som blir tatt for gitt. Og en suksessfull innramming skaper noe som blir tatt for gitt. For at dette skal skje, må det også være konsensus og her henter politikktutformerne sin støtte fra academia (Bøås & McNeill, 2004, s. 2). I tilfellet menn og kvinner i Kongo, og særlig det manglende fokuset på sivile menn, er det ikke noen kritiske stemmer fra forskningen. Som jeg også har hevdet tidligere er det ingen kritiske organisasjoner heller. Det ser slik ut til at den fremstillingen som finnes av kvinner og menn i Kongo har stor konsensus. Hvis en antar at norsk utenrikspolitikks oppgave er å fremme norske interesser, og at kvinner og likestilling er en av disse interessene. Kan innrammingen av kvinner ses på som en strategisk handling, innenfor det mulighetsrommet som har oppstått i FN i regjeringsperioden. Med dette menes at fremstillingen av kvinner og menn i Kongo som finnes i norsk utenrikspolitikk er Norges måte å navigere mellom det som er mulig og det som er ønskelig. Rammeteori gir en god mulighet til å vise hvordan politikkområder blir prioritert og vinklet. Motsetningen mellom bruk av denne teorien på medierammer og politikk er at mediene vil ha større valgfrihet enn politikerne. Mens media selv bestemmer hva de vil trykke ligger det mange føringer på hva som er mulig å gjøre i utenrikspolitikken.

5.3.4. Ulikheter i politikktutvikling og medieoppmerksomhet

Et av funnene fra empirien viste at forholdet mellom dekningen av Kongo i politikk og media var ulik. Sammenhengen mellom politikktutvikling i utenrikspolitikken og medieoppmerksomhet er omdiskutert. “CNN effekten” der media gjennom å bestemme hvilke enkeltsaker som skal få sendetid påvirker staters utenrikspolitikk, har blitt utfordret (Livingston, 1997). Thune et.al (2006, s. 211) skriver at media har liten direkte effekt, og indirekte gjennom opinionsdannelse, på beslutningstakere for utenrikspolitikken. Dette er en motsetning til de siste to tiårenes fokus på CNN effekten.

Thune (2009, s. 187) finner at politikere mener at media spiller en viktig politisk rolle i forhold til utenrikspolitikken, mens mange journalister, redaktører og forskere mener at media har en begrenset påvirkning på utenrikspolitikken. Analysen av faktorene som kunne påvirke fremstillingen viste at selv om det ikke har vært en utvikling i andelen omtale, har det blant annet vært flere besøk av representanter fra den norske regjeringen til Kongo. Det har også blitt skrevet flere kronikker om Kongo. Dette kan ses på som politiske handlinger. Slike handlinger kan gi medieoppmerksomhet, og har sannsynligvis gjort det i dette tilfellet. Det er derfor mer trolig at media har dekket politikken, enn at norsk media har påvirket politikerne. Det er likevel vanskelig å konkludere entydig om sammenhengen mellom medias oppmerksomhet på Kongo og politikktutviklingen, da dette ligger utenfor denne oppgavens design. En av Thunes andre konklusjoner kan ha relevans for å følge opp usynligheten av menn. Han skriver at det som ikke passer inn medias kommunikasjonslogikk nedprioriteres og usynliggjøres (Thune, 2009, s. 31). For å følge opp funnet av de usynlige mennene, i min oppgave burde en derfor undersøke i hvor stor grad dette stemmer med mediedekningen. I samsvar med mine funn om en konsensus omkring rammene av kvinner og menn i fremstillingen kan media også være med å opprettholde denne konsensusen. Her kan Thunes funn om at media i stor grad forholder seg til doxa, være et tegn på at dette også kan være tilfelle her.

5.4. Teorimodellens forklaringskraft

Teorimodellen forutsetter at det allerede finnes forskning som kan være gode sannhetskandidater. Hvi det ikke finnes noe forskning på et område kan en vanskelig si kunne påvise avvik. Dette gjør at teorimodellen er best egnet til å belyse felt der det allerede er en forskningslitteratur. For de funnene som det ikke fantes gode alternative sannhetskandidater for, eksempelvis kvinner og barn, vil løsningen være å gjøre egne observasjoner. Teorimodellen egner seg derfor godt til å belyse hvilke tema som det er behov for ytterligere forskning på.

Det jeg har kalt feedback-systemet i teorimodellen går ut på at feilaktige fremstillinger kan fortsette å eksistere så lenge det er konsensus om dem. Hvis en av faktorene (mulighetsrom, interesser, verdier eller kunnskap) endrer seg vil dette påvirke fremstillingen. Som jeg drøftet i kapittel 2, vil det for land som er utilgjengelig geografisk, der Norge har få interesser være en større fare for at feilaktige fremstillinger kan få etablere seg. Som jeg har vært inne på er politiske fremstillinger ikke alltid sanne. Men dette kan bli problematisk hvis de ikke utfordres av forskning, media og organisasjoner. Med den konsensusbaserte utenrikspolitikken som finnes i Norge, der også de nevnte aktørene deltar aktivt i både informasjonsinnhenting og politikkkutforming er det en risiko for at forståelsesrammene blir for snevre.

5.5. Funnenes implikasjoner for politikktviklingen

Det som i oppgaven blir kalt for innramming kan skje både som en politisk strategi i å prioritere noen felt fremfor andre, og bestemt av de mulighetene og kunnskapen som finnes. Fremstillingen av kvinner og menn i norsk kongopolitikk har vist at likestilling er et prioritert område i norsk utenrikspolitik. Det er likevel tydelig at denne likestillingspolitikken handler mest om kvinner. Jeg har argumentert for at grunnen til at kvinner, fremfor menn får mest fokus er en kombinasjon av mulighetene som finnes for Norge i verden, egne prioriteringer basert på verdier og erfaringer og kunnskapen som finnes. Det er ikke sikkert at noen har tatt et aktivt valg om at menn i Kongo ikke skal være en del av fremstillingen. Dette kan likevel få konsekvenser for politikken som føres. Ved å holde menn utenfor fremstillingen vil disse heller ikke ses på som ofre eller aktører i samfunnet i Kongo. Som jeg viste til tidligere i kapittelet blir det ofte fremhevet at majoriteten av verdens flyktninger kvinner og barn, og at det nærmest i en bisetning blir nevnt at dette er fordi menn dør. Hvis sivile menn hadde vært en del av det som ble beskrevet i Kongo ville det også vært mulig å sette inn politiske tiltak som kunne omfatte disse.

Ved å dele en befolkning inn i kjønn, og fremheve kvinner som ofre og usynliggjøre menn, er det mange andre rammer som mangler. I tillegg til kjønn kan det være blant annet religion,

etnisitet og økonomisk bakgrunn som gjør at noen menn og kvinner blir ofre og andre ikke. Kjønn som eneste variabel kan fordekke at mange menn er sårbare, fordi mange menn har makt. En slik forståelse gjør et stereotyp bilde av menn og kvinner mer sannsynlig.

Den politiske konsekvensen av en feilaktig fremstilling av et fenomen er at politikken som utformes på bakgrunn av den ikke vil være treffsikker. Det er derfor også økonomiske implikasjoner for et land om de fremstillingene den baserer seg på er feilaktige. For Kongos tilfelle, og spesielt kvinner og menn i Kongo, vil en feilaktig fremstilling i norsk utenrikspolitikk ikke gi de store konsekvensene. Dette er fordi Norge ikke har stor påvirkning på menn og kvinners livssituasjon, de bidragene som Norge gir er relativt små. Det kan få større konsekvenser om fremstillingen som finnes i Norges utenrikspolitikk er utbredt til andre land og FN. En mulig konsekvens av en stereotyp kjønnsoppfatning for kvinner har vært at de ikke har blitt inkludert i DDR programmene (Coulter, Persson, & Utas, 2008, s. 21). For menn i Kongo er det mest nærliggende å peke på at de mannlige ofrene for seksualisert vold også må inkluderes når det utformes tiltak for ofre.

5.6. Oppsummering

Teorimodellen stiller opp faktorer som kan påvirke fremstillingen av menn og kvinner i Kongo i norsk utenrikspolitikk. I dette avsnittet har jeg drøftet hvordan faktorene i teorimodellen kan forklare avvik mellom fremstillingen og virkeligheten³⁶, for de funnene fra kapittel 4 der dette kunne påvises. Disse funnene var at det stort sett bare er fremstillinger av kvinner, og ingen menn i norsk kongopolitikk. Det er kun framstillinger av kvinner som ofre for seksualisert vold, men ikke av kvinner som overgripere. På samme måte er menn overgripere i fremstillingen, men ikke ofre.

Forklaringen på at det er flere kvinner i fremstillingen enn det er i virkeligheten er at det har vært et mulighetsrom for dette temaet internasjonalt og nasjonalt. Internasjonalt har det skjedd policyendringer i FN, også støttet av USA. De nye resolusjonene har gjort kvinner i konflikt til en del av sikkerhetspolitikken, og ikke bare en del av utviklingspolitikken i FN. Seksualisert vold mot kvinner er en del av denne endringen. Det nasjonale mulighetsrommet

³⁶ Med virkeligheten menes det som er omtalt som gode sannhetskandidater, da dette er det nærmeste vi kommer virkeligheten.

for et sterkt fokus på kvinner kommer både av interesser, verdier og kunnskap. Kvinner og likestilling ble et prioritert område i regjeringens utenrikspolitikk. Et sterkt FN er en del av Norges utenrikspolitiske interesse og bidrag om likestilling kan bedre Norges omdømme og skape spillover-effekter i forhold til samarbeidet med eksempelvis USA. Verdimessig har likestilling bred støtte i Norge og også for at dette er noe Norge bør bidra med internasjonalt. Det finnes sterke interesseorganisasjoner, fagbevegelse og konsensus blant partiene om dette. Kunnskapen om kvinner i Kongo kommer fra både organisasjoner og forskningsmiljøer som bidrar med rapporter, påvirkningsarbeid og informasjon.

Det har ikke vært mye oppmerksomhet rundt menn som eget tema i FN. Menn blir hovedsakelig sett som støttespillere for å oppnå likestilling for kvinner. I Norge har menns selvstendige kjønnsrolle fått plass i regjeringens nasjonale politikk. Menn blir på samme måte som i FN primært sett på som støttespillere for kvinner i utviklingspolitikken. Dette viser at det er en forskjell mellom innenriks- og utenrikspolitikk når det kommer til menn. Menn mangler i stor grad i fremstillingen av kjønn i Kongo og menn som ofre for seksualisert vold eksiterer ikke. Årsakene til at fremstillinger av menn i Kongo mangler kan være at kvinner i så stor grad har fått oppmerksomheten. Kvinner har blitt etablerte som ofre, mens menn har blitt sett på som overgripere. Som jeg hevder ovenfor kan dette komme av at det fins interesser av å opprettholde et offerbilde av kvinner. Dette viser at til tross for at menn i større grad blir sett på som kjønn og en del av likestillingspolitikken nasjonalt, er det kvinner som dominerer likestillingssatsningen i utenrikspolitikken.

De forklaringsfaktorene som i størst grad ser ut til å være av betydning for at kvinner dominerer i fremstillingen er mulighetsrommet internasjonalt og Norges komparative fortrinn på likestilling for kvinner. Dette er mulig fordi det det verdimessig er stor enighet i Norge om at likestilling og kvinnespørsmål har stor verdi. For menns usynlighet i norsk kongopolitikk, ser det ut til at det til tross for en økt oppmerksomhet om menns selvstendige kjønnsroller i Norge, og også en begynnende inkludering av dette i noen utenrikspolitiske dokumenter, ikke når frem til den delen av politikken som konkret beskriver menn i Kongo. Grunner til dette kan være at kvinner får mest oppmerksomhet i FN, og at tiltak som handler om kjønn egentlig handler om kvinner. Det har derfor ikke vært det samme mulighetsrommet for å fremme synspunkter om menn. Verdisynet der menn spiller mange roller er muligens for nytt til å oppnå den samme konsensusen i Norge. Og på mange måter kan dette verdisynet være ulikt

det som finnes i kvinnebevegelsen og fra andre pressgrupper. Det finnes heller ikke sterke pressgrupper som setter fokus på menn som ofre i krig, verken i Norge eller internasjonalt. Det er også begrenset med forskning på dette området, slik at kunnskapsgrunnlaget om sivile menn i konflikt er svak.

Av dette kan en slutte at fremstillingen av kvinner og menn i Kongo i norsk utenrikspolitikk mellom 2005-2009 presenterer den delen av virkeligheten som passer inn i de norske prioriteringene og som Norge har mulighet til å løse. Fremstillingen gir et feilaktig bilde av situasjonen i Kongo. Menn som ofre mangler i fremstillingen av Kongo, mens kvinner fremstilles som ofre. Dette gjør at norsk utenrikspolitikk fremmer et stereotyp bilde av både kvinner og menn i Kongo.

Den vitenskapelige diskusjonen som funnene mine er relevante for er mange, og viktigst er kanskje mitt bidrag til å foreslå nye felter der det mangler forskning.

Det stereotype bildet av kvinner og menn som ofre og overgripere stemmer med funn i tidligere forskning (Coulter, Persson, & Utas, 2008). Kvinner i Kongo blir fremstilt som ofre, dette er i strid med Coulter et. al og også Johnson et. al som begge viser til at kvinner er både soldater og overgripere for seksualisert vold. Mitt bidrag her er å si at det er uoverensstemmelse med fremstillingen i kongopolitikken og forskningen på feltet. Berit von der Lippe argumenterer med at det er en interesse for en beskytter å opprettholde en offerrolle, dette virker som en mulig forklaring for hvorfor dette skjer. En annen forklaring kan være at det er for lite kunnskap om menn som ofre, slik at kvinner blir det eneste mulige ofre. Et av funnene var at kvinner og barn ofte blir sett på som en gruppe, med felles behov. Her mener Puechguirbal (2004, ss. ,5) at dette fremmer en stereotypi av kvinner som omsorgspersoner. Mine funn tilsa at menn i Kongo aldri ble beskrevet sammen med barn. Her er det en åpning for fremtidig forskning om kategorien “kvinner og barn”, og hvorfor “menn og barn” ikke er like vanlig.

Jeg har vist til at det finnes forskning som inkluderer menn som ofre for seksualisert vold, selv om dette ikke er utbredt (Johnson, et al., 2010). Analysen min stemmer også overens med Carpenters påstand om at menn ekskluderes når internasjonale organisasjoner og FN utvikler programmer og politikk. Dette er det som kan kalles Stillhetens retorikk (Lippe, kommende 2012). Dette skjer ved at menn utelukkes fra fremstillinger og institusjoner der de hadde hørt naturlig hjemme. Når menn ikke eksisterer i fremstillingen av norsk kongopolitikk gjør at de mangler handlingsmuligheter. Det mangler forskning om sivile menn i konflikt, ved å bare forske på menn som soldater og overgripere kan en forsterke stereotypene, fordi dette bare fokuserer på en liten gruppe av Kongos mannlige innbyggere. Dette passer også med Baaz og Stern (2010) argument om at et ensidig fokus på seksualisert vold overskygger andre voldsformer som i større grad rammer menn.

Diskusjonene av funnene opp mot teori på feltet har vist at det er kunnskapshull som min oppgave bare har registrert, men ikke tatt mål av seg til å fylle. Det er behov for mer forskning om sivile menn i konflikt. Jeg legger merke til at menn som dør ikke får like stor oppmerksomhet som kvinner som overlever, dette er et interessant tema som reiser spørsmål om kvinner er mer verdt enn menn, eller at det er mer naturlig at menn dør i krig. Dette henger også sammen med koblingen mellom kvinner og barn, som ofte nevnes sammen som en del av de sivile. Denne sammenkoblingen er en del av de rammene som brukes for å formidle historier om sivile i Kongo, jeg fikk ikke i denne oppgaven sett på årsakene til at disse to gruppene ses i sammenheng. Og dette kunne vært interessant å studere videre. I tillegg til disse temaene er også teoriene i denne oppgaven mulig å anvende på lignende tema. Formålet med teorimodellen har vært å utvikle en modell som kan anvendes på flere case. Bruken av rammeteori og korrespondanseteorien om sannhet sammen med annen teori om utenrikspolitikk har vært vellykket fordi skillet mellom fremstilling og faktum gjør det mulig å vurdere troverdigheten til fremstillingen. I mye konstruktivistisk teori der en bare konsentrerer seg om fremstilling er ikke dette mulig.

6. Konklusjon

Oppgavens problemstilling har vært: *Hvordan fremstilles kvinner og menn i Kongo i norsk utenrikspolitikk mellom 2005-2009 og hvordan kan avvik mellom fremstilling og virkelighet forklares ved hjelp av teorimodellen?*

Den kvantitative innholdsanalysen av norsk kongopolitikk viste at menn nærmest ikke nevnes, mens kvinner utgjør en stor andel av tekstene. Kvinner fremstilles i ulike forståelsesrammer der de tre største er seksualisert vold, sammen med barn og flyktninger/sivile. Dette viser at majoriteten av omtalen av kvinner var som ofre og omsorgspersoner. Det manglet fremstillinger av menn i Kongo i norsk utenrikspolitikk. Menn ble bare nevnt et fåtall ganger i løpet av stortingsperioden, og da som overgripere og flyktninger/sivile. Det manglet beskrivelser av menn som ofre for seksualisert vold, sammen med barn og likestilling/deltakelse.

Ved å sammenligne med andre troverdige kilder ble det påvist avvik mellom den norske fremstillingen på flere punkter. Dette var andelen kvinner og menn i tekstene sammenlignet med befolkningen i Kongo, at kvinner også står bak seksuell vold og at menn er ofre for seksualisert vold. Teorimodellens faktorer: internasjonalt mulighetsrom og nasjonalt mulighetsrom (bestående av interesser, verdier og kunnskap), ble brukt for å drøfte hva som kunne forklare at fremstillingen avvek fra virkeligheten. Det store fokuset på kvinner, og spesielt som ofre for seksualisert vold, henger sammen med at kvinner har blitt en del av sikkerhetspolitikken i FN gjennom nye resolusjoner. Dette er støttet av USA og Norge. Nasjonalt har kvinner og likestilling vært en prioritet fordi det er et område der Norge definerer at det har noe å bidra med. Norges engasjement for kvinner i Kongo kan ses som en måte Norge kan styrke FN og sitt eget omdømme i FN. En bred verdimessig enighet om at Norge er god på likestilling og bør bidra med dette internasjonalt gjør at kvinner får et stort fokus. Det finnes forskningsmiljøer og ikke-statlige organisasjoner som bidrar med påvirkningsarbeid og kunnskap om kvinner. Analysen viser at likestilling i utenrikspolitikken handler om kvinner, fremfor kjønn. Menn er derfor ikke med. Det har ikke vært mye oppmerksomhet omkring menn i Kongo internasjonalt, det som har vært generelt på menn i FN har handlet om hvordan menn kan støtte kvinner. Det er ingen kobling mellom

sikkerhetspolitikk og menn som sivile. I Norge har det i stortingsperioden vært politikkutvikling om mannsrollen. Diskusjonen omkring dette arbeidet viser at konsensusen ikke er like stor, som i tilfellet med kvinner. Den forskningen som er gjort på menn i Kongo konsentrerer seg om menn som soldater og overgripere av seksuell vold. Det finnes ikke noen sterke pressgrupper for menn i utenrikspolitikken. Teorimodellen kan brukes til å forklare mangelen på fremstillinger av menn i Kongo i norsk utenrikspolitikk med at det ikke er noen som har spesielle interesser av å sette menn på dagsorden, det er heller ikke en verdimeisig enighet om at menn er ofre og kunnskapen på feltet er svak. Uten en endring i noen av disse faktorene vil fraværet av menn i norsk kongopolitikk opprettholdes.

Utenrikspolitiske fremstillinger presenterer den delen av virkeligheten som passer inn i de norske prioriteringene og som Norge har mulighet til å løse. Hva Norge anser at det kan bidra med har sammenheng med kunnskapen om det som finnes i virkeligheten. Sida (Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete) i Sverige har i så måte tatt initiativ til å inkluderekonsekvenser for menn i debatten om seksualisert vold (Baaz & Stern, 2010). Jeg har pekt på at det er behov for ytterligere forskning på sivile menn i konflikt, på kvinner og barn som en felles benevnelse, og også bruk av teorimodellen eller hovedteoriene i oppgaven. Mine funn dreier seg bare om norsk kongopolitikk, og det kan derfor være interessant å undersøke hvilket resultat samme teori og metode kan gi om en prøver designet på andre land som er beskrevet i norsk utenrikspolitikk. Metoden og teorimodellen kan i utgangspunktet benyttes på et langt større tekstmateriale, og med flere cases. Den største konsekvensen for politikkutviklingen er at menn mangler som gruppe og at dette kan påvirke både problemdefinisjon og tiltak som rettes mot Kongo.

Litteraturliste

- Aasen, B., Hellevik, S. B., Haug, M., Sawari, A., Rakodi, C., Edwige, M., et al. (2005). *Evaluation of the "Strategy for Women and Gender Equality in Development Cooperation (1997-2005)". Evaluation Report 5/2005*. Oslo: Norad.
- Andersen, N. Å. (1994). *Institutionel historie - en introduksjon til diskurs og institutionsanalyse*. København: COS. forskningsrapport nr. 10.
- Andersen, S. S. (2005). *Case-studier og generalisering* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Baaz, M. E., & Stern, M. (2008). Making sense of violence: Voices of soldiers in the Congo (DRC). *Journal of Modern African Studies* 46 (1), ss. 57–86.
- Baaz, M. E., & Stern, M. (2010). *The Complexity of Violence: A critical analysis of sexual violence in the Democratic Republic of Congo (DRC)*. Uppsala: Sida.
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2008). *St.meld. nr. 8 (2008–2009) Om menn, mannsroller og likestilling*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- Bergström, G., & Boréus, K. (Red.). (2005). *Textens mening og makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- og diskursanalys* (2. utg.). Lund, Studentlitteratur.
- Bøås, M. (2010). En norsk "motorsykkeldagbok" fra Kongo. *Samtiden. Tidskrift for politikk, litteratur og samfunnsspørsmål*, 2010(2), 56-66.
- Bøås, M., & Dunn, K. C. (2007). African guerrilla politics: raging against the machine. I M. Bøås, & K. C. Dunn (Red.), *African Guerrillas: Raging Against the Machine* (ss. 9-37). Boulder: Lynne Rienner.
- Bøås, M., & McNeill, D. (2004). Introduction. Power and ideas in multilateral institutions: towards an interpretative framework. I M. Bøås, & D. McNeill (Red.), *Global Institutions & Development. Framing the world?* (ss. 1-12). London og New York: Routledge.

- Carlsnaes, W. (2007). Foreign Policy. I W. Carlsnaes, T. Risse, & B. A. Simmons (Red.), *Handbook of International Relations* (ss. 329-330). London: SAGE Publications Ltd.
- Carpenter, C. R. (2006). *Innocent Women and Children. Gender, Norms and the Protection of Civilians*. Hampshire/Burlington: Ashgate Publishing Limited.
- Carpenter, C. R. (2006). *Innocent Women And Children: Gender, Norms And the Protection of Civilians. Gender in a Global/Local World*. Hampshire: Ashgate Publishing Limited.
- Carpenter, C. R. (2006). Recognizing Gender-Based Violence Against Civilian Men and Boys in Conflict. *Security Dialogue* 37, 83-103.
- Carpenter, R. C. (2002). Gender Theory in World Politics: Contributions of a Nonfeminist Standpoint? *International Studies Review*, Vol 4, nummer 3, ss. 153-165.
- CIA. (u.d.). *The World Factbook. Democratic Republic of the Congo*. Hentet 10 23, 2010 fra <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cg.html>
- Coghlan, B., Brennan, R., Ngoy, P., Dofara, D., Otto , B., Clements , M., et al. (2006, 01 7). Mortality in the Democratic Republic of Congo: a nationwide survey. *The Lancet*, Volume 367, Issue 9504, ss. 44-51.
- Coulter, C., Persson, M., & Utas, M. (2008). *Young female fighters in Africa wars : conflict and its consequences*. Nordiska Afrikainstitutet, Conflict, Displacement and Transformation. Uppsala: Nordiska Afrikainstitutet.
- Doty, R. L. (1993). Foreign Policy as Social Construction: A Post-Positivist Analysis of US Counterinsurgency Policy in the Philippines. *International Studies Quarterly* 37, ss. 297-320.
- Dunn, K. C. (2003). *Imagining the Congo. The International Relations of Identity*. New York: Palgrave Macmillan.

- Enerhaug, R. F. (2009). *Den gløymde krigen. Ei studie av nyheitsdekkinga av krigen i DR Kongo 2007-2008. Masteroppgave i medievitenskap*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Entman, R. M. (1993). Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*. Volume 43, Issue 4, 51-58.
- Fairclough, N. (2001). *Language and Power* (2. utg.). Essex: Pearsons Education Limited.
- Fermann, G. (2003). Kapittel 8. Verktøy i studiet av utenrikspolitikk: begreper, distinksjoner, illustrasjoner. I J. Hovi, & R. Malnes (Red.), *Normer og makt. Innføring i internasjonal politikk* (2. utg., ss. 191-226). Oslo: Abstrakt forlag as.
- Fonn, B. K., & Sending, O. (2006). Kapittel 8. Forskingen og utenrikspolitikken. I B. K. Fonn, I. B. Neumann, & O. J. Sending (Red.), *Norsk utenrikspolitisk praksis. Aktører og prosesser* (ss. 165-189). Oslo: Cappelens Forlag AS.
- Gerring, J. (2004). What Is a Case Study and What Is It Good for? *American Political Science Review. Quarterly Journal of the American Political Science Association*. Vol. 98, No.2, 341-354.
- Global Witness. (2009). *"Faced with a gun, what can you do?": War and the militarisation of mining in eastern Congo*. Global Witness.
- Godøy, B. (2010). *Solskinn og død. Nordmenn i kong Leopolds Kongo*. Oslo: Spartacus.
- Human Rights Watch. (2009). *Soldiers Who Rape, Commanders Who Condone. Sexual Violence and Military Reform in the Democratic Republic of Congo*. New York: Human Rights Watch.
- Human Security Report Project. (2009). *Human Security Report 2009. The Shrinking Cost of War*. Canada: Simon Fraser University.
- Human Security Report Project. (u.d.). *Overview to the Debate Generated by the "Shrinking Costs of War"*. Hentet 10.10.2010 fra

<http://www.hsrgroup.org/docs/Publications/HSR2009/Debate/2009HumanSecurityReportDebate-Overview.pdf>

Jacobsen, D., & Thorsvik, J. (1997). *Hvordan organisasjoner fungerer* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Johnson, K., Scott, J., Rughita, B., Kisielewski, M., Asher, J., Ong, R., et al. (2010). Association of Sexual Violence and Human Right Violations With Physical and Mental Health in Territories of the Eastern Democratic Republic of the Congo. *the Journal of the American Medical Association (JAMA)*. Vol 304, No. 5, 553-562.

Knudsen, O. F. (1997). Beslutningsprosesser i norsk utenrikspolitikk. I T. L. Knutsen, G. Sørbo, & S. Gjerdåker (Red.), *Norges utenrikspolitikk*. (2. utg., ss. 71-91). Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.

Leira, H. (2005). Folket og freden. Utviklingstrekk i norsk fredsdiskurs 1890-2005. *Internasjonal politikk* 2/3, 2005, ss. 141-161.

Lemarchand, R. (2009). *The Dynamics of Violence in Central Africa*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press.

Lie, J. S. (2006). Kapittel 7. Utvikling, frivillige organisasjoner og utenrikspolitikk. I B. K. Fonn, I. B. Neumann, & O. J. Sending (Red.), *Norsk utenrikspolitisk praksis. Aktører og prosesser*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Liland, F., & Kjerland, K. A. (2003). *Norsk utviklingshjelps historie 3. 1989-2002: På bred front*. Bergen: Fagbokforlaget.

Lippe, B. v. (kommende 2012). Gendered War Rhetoric - Rhetoric of Silence. I *Rhetorical Citizenship and Rhetorical Deliberation*. Pennsylvania State University Press.

Livingston, S. (1997). *Clarifying the CNN Effect: An Examination of Media Effects According to Type of Military Intervention*. Research Paper R-18. Joan Shorenstein Center on the Press, Politics and Public Policy at Harvard University.

- Lunde, L., Thune, H., Fleischer, E., & m.fl. (2008). *Norske interesser - utenrikspolitikk for en globalisert verden*. Oslo: Cappelen Damm.
- Malnes, R. (2008). *Meningen med samfunnsvitenskap*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Miller, M. M., & Riechert, B. P. (2001). The spiral of Opportunity and Frame Resonance: Mapping the Issue Cycle in News and Public Discourse. I S. D. Reese, O. H. Gandy, JR., & A. E. Grant (Red.), *Framing public life. Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World* (ss. 107-122). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Morgenthau, H. (1985). *Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace*. New York: Knopf.
- Neumann, I. B. (2001). *Mening, materialitet og makt. En innføring i diskursanalyse*. Oslo: Fagbokforlaget.
- norad.no. (u.d.). *Fakta om Kongo, den demokratiske republikken*. Hentet 11 13, 2010 fra <http://www.norad.no/Land/Afrika/Kongo>
- Nye, J. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York : Public Affairs.
- Ormhaug, C., Meier, P., & Hernes, H. (2009). *Armed Conflict Deaths Disaggregated by Gender*. Oslo: PRIO.
- Oxfam og The Harvard Humanitarian Initiative. (2010). *Now, the world is without me. An investigation of Sexual Violence in Eastern Democratic of Congo*. Oxfam.
- Puechguirbal, N. (2004). Women and Children: Deconstructing a Paradigm Women & Children . *Seton Hall Journal of Diplomacy and International Relations*, ss. 5-16.
- Security Council United Nations. (2000, 10 31). *S/RES/1325 (2000)*. Hentet 05 30, 2010 fra http://www.un.org/events/res_1325e.pdf
- Security Council United Nations. (2008, 06 19). *S/RES/1820 (2008)*. Hentet 10 30, 2010 fra http://www.ifuw.org/advocacy/docs/UN_SC_Resolution1820.pdf

- Security Council United Nations. (2009, 09 30). *S/RES/1888 (2009)*. Hentet 10 30, 2010 fra
http://www2.ohchr.org/english/bodies/chr/special/docs/17thsession/SC_res1888_2009.pdf
- Sivakumaran, S. (2007). Sexual Violence Against Men in Armed Conflict. *The European Journal of International Law Vol. 18 no. 2*, 253-276.
- Solheim, E. (2008, 12 07). *Er det håp for Kongo? Kronikk i VG* . Hentet 03 03, 2010 fra
http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/taler_artikler/utviklingsministeren/2008/er-det-hap-for-kongo.html?id=538922
- Solhjell, R. (2008). *Sexual violence in war. Motives for sexual violence in war and possible approaches in a comparative perspective to alternative solutions*. Oslo: University of Oslo.
- Stortinget. (2006, 05 16). *Utviklingspolitisk redegjørelse av utviklingsministeren*. Hentet 10 27, 2010 fra stortinget.no: <http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2005-2006/060516/referatsaker/>
- Stortinget. (2008, 05 07). *Innst. S. nr. 233 (2007-2008) Innstilling til Stortinget fra utenrikskomiteen. St.meld. nr. 11 (2007-2008)*. Hentet 05 30, 2010 fra <http://stortinget.no/Global/pdf/Innstillinger/Stortinget/2007-2008/inns-200708-233.pdf>
- Tamnes, R. (1997). *Oljealder 1965-1995*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Thune, H. (2009). *Beyond the CNN effect. Towards a constitutive understanding of media power in international politics*. University of Oslo, Faculty of Social Sciences. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Thune, H., & Ulriksen, S. (2002). *Norway as an Allied Activist – Prestige and Penance through Peace. NUPI Paper 637*. Oslo: NUPI.
- Thune, H., Larsen, T., & Holm, G. (2006). Budbringerens utenriksmakt? Medias innflytelse i norske utenrikspolitiske beslutningsprosesser. I B. Fonn, B. I.

- Neumann, & O. J. Sending (Red.), *Norsk utenrikspolitisk praksis. Aktører og prosesser* (ss. 209-231). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Thune, H., Lunde, L., Fleischer, E., Grünfeld, L., & Sending, O. (2008). *Norske interesser. Utenrikspolitikk for en globalisert verden. Grunnlagsrapport fra Utenriksdepartementets refleksprosjekt*. Oslo: Cappelen Damm.
- UN Data. (u.d.). *Country profile: Democratic Republic of the Congo*. Hentet 10 23, 2010 fra <http://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=Democratic%20Republic%20of%20the%20Congo>
- United Nations. (u.d.). *Network of Men Leaders*. Hentet 10 30, 2010 fra United Nations Secretary-General Ban Ki-moon's UNiTE to End Violence against Women: <http://www.un.org/en/women/endviolence/network.shtml>
- Utenriksdepartement. (2009). *St.meld. nr. 30. (2008-2009). Klima for forskning*. Oslo: Utenriksdepartementet.
- Utenriksdepartementet. (1997, 05 07). *Strategi for kvinne- og likestillingsrettet utviklingssamarbeid 1997-2005*. Hentet 10 27, 2010 fra <http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/Regjeringen-Jagland/ud/veiledninger-og-brosjyrer/1997/strategi-for-kvinne-og-likestillingsrett.html?id=275059>
- Utenriksdepartementet. (2006). *Regjeringens handlingsplan for gjennomføring av FNs Sikkerhetsråds resolusjon 1325 (2000) om kvinner, fred og sikkerhet*. Oslo: Utenriksdepartementet.
- Utenriksdepartementet. (2007). *St.meld. nr. 11 (2007–2008). På like vilkår: Kvinneres rettigheter og likestilling i utviklingspolitikken*. Oslo: Utenriksdepartementet.
- Utenriksdepartementet. (2007). *St.meld. nr. 9 (2007-2008) Norsk politikk for forebygging av humanitære katastrofer*. Oslo: Utenriksdepartementet.
- Utenriksdepartementet. (2009). *St.meld. nr. 13 (2008–2009) Klima, konflikt og kapital. Norsk utviklingspolitikk i et endret handlingsrom*. Oslo: Utenriksdepartementet.

- Utenriksdepartementet. (2009). *St.meld. nr. 15 (2008–2009) Interesser, ansvar og muligheter. Hovedlinjer i norsk utenrikspolitikk*. Oslo: Utenriksdepartementet.
- Utenriksdepartementet. (2009). *St.meld. nr. 40 (2008-2009) Norsk humanitær politikk*. Oslo: Utenriksdepartementet.
- Van Evera, S. (1997). *Guide to methods for student of political science*. Ithaca og London: Cornell University Press.
- Vinck, P., Pham, P., Baldo, S., & Shigekane, R. (2008). *Living With Fear: A Population-Based Survey on Attitudes about Peace, Justice, and Socia Reconstruction in Eastern Democratic Republic of the Congo*. Human Rights Center, UC Berkeley.
- Wendt, A. (1992). Anarchy is what states make of it: The Social Construction of Power Politics. *International Organization. A Journal of Political and Economic Affairs* 46 (2), ss. 391-425.

I) Vedlegg : Analysegrunnlag

(1) St.prp.nr. 1 2005-2006.

Utenriksdepartementet

Side 55,:

(...) Domstolen har p.t.

fått henvist tre situasjoner fra statsparter, henholdsvis situasjonen i Uganda vedrørende The

Lord's Resistance Army, situasjonen i Ituri i DR

Kongo og alle handlinger innenfor domstolens

kompetanse begått i Den sentralafrikanske republikk

siden 1. juli 2002. I tillegg har Sikkerhetsrådet

henvist situasjonen i Darfur til domstolen.

Hovedanklageren har iverksatt etterforskning

knyttet til DR Kongo og Uganda. Dette er ICCs første

etterforskninger.(...)

Side 96,:

(...)Konflikten i Nord-Uganda innebærer fortsatt

store menneskelige lidelser, og nye fredsbestrebelser

i 2004 og 2005 ga ikke varige resultater. Fortsatt

bor 1,4 mill. mennesker – over 80 pst. av

befolkningen i de nordlige distriktene – i leirer for

internt fordrevne. Den regionale situasjonen er

fortsatt ustabil, spesielt pga. de urolige forholdene

i østlige Kongo. Ulike mekanismer for sikkerhet

og tillitsbygging mellom partene har bidratt til

bedring av forholdet mellom Uganda og Rwanda i

2004.(...)

Side 112,:

(...)Sør-Afrika har en sentral rolle i fredsarbeidet i

Sentral-Afrika og Elfenbenskysten. Landet deltar i

fredsbevarende operasjoner i Kongo, Burundi og i

Sudan.(...)

Side 165,:

(...)Utfordringene når det gjelder å bidra til å

bygge fred og fremme utvikling på Afrikas Horn, i

Sentral Afrika og i Vest Afrika er store og vedvarende.

Dette gjelder ikke minst DR Kongo. Dette

tilsier at disse områdene også i 2006 vil være blant

mottakerne av overgangsbistand(...).

Side 167,:

(...)I DR Kongo ble det anvendt 51 mill. kroner

hvorav ulike FN organisasjoner mottok størstedelen

av midlene. Flyktningshjelpen mottok støtte til

sitt utdanningsprogram utviklet for krise og postkonfliktsituasjoner.

Kirkens Nødhjelp mottok

støtte til rehabilitering, fred og forsoning. Christian

Relief Network mottok støtte til ulike rehabiliteringsprosjekter

i Øst-Kongo, og De norske pinsemenigheters

ytremisjon fikk støtte for sitt arbeid

for stabilisering av lokalsamfunn. I tillegg ble det

gitt støtte til distribusjon av norsk medisinsk utstyr

til DR Kongo.(...)

Side 167:

Tabell 8.4 Viser fordeling av bevilgningen på regioner, land og kanal i 2004 (i 1 000 kroner)

Side 172,

(...)Seksualisert vold og andre

grove menneskerettighetsbrudd var utbredt i flere konflikter i Afrika, bl.a. Den demokratiske republikken Kongo og Darfur(...)

(...)Situasjonen i Sentral-Afrika var preget av krig, konflikt og en alvorlig humanitær situasjon. Parallelt pågikk fredsprosesser i Den demokratiske republikken Kongo, Sudan og Burundi. Konfliktene er komplekse, med mange interne og eksterne aktører og med involvering fra naboland. Det skjer en stadig fragmentering av opprørsgrupper og skifting av allianser. Det har vært en sentral oppgave for det internasjonale samfunn å støtte opp om fredsprosessene og overgang til stabile styresett. Særlig tiltak for å sikre demobilisering og reintegrering av tidligere soldater, inkludert barnesoldater, har vært vektlagt for å motvirke gjenoppblussing av konfliktene i land som Den demokratiske republikken Kongo og Burundi. I 2004 ble det avdekket at FN-soldater i Den demokratiske republikken Kongo har utført systematiske seksuelle overgrep mot kvinner og barn. Nårgje engasjerte seg bl.a. innenfor FN for å motvirke og forebygge slike hendelser. (...)

Side 235,

Tabell 8.6 Norges avtaleregulerte fordringer per 31. desember 2004

(...)Som følge av parisklubbavtaler inngikk Norge i 2004 bilaterale avtaler om 80-100 pst. sletting av løpende gjeldsforpliktelser med DR Kongo (166 mill. kroner), Elfenbenskysten (143 mill. kroner), Guinea (70 mill. kroner), Gambia (69 mill. kroner), Ghana (69 mill. kroner) og Sierra Leone (39 mill. kroner).(...)

3

(2) Utdrag fra St.prp. nr. 1 (2006–2007)

Utenriksdepartementet.

Side 59,

(...)Domstolen er nå fullt operativ. Seks av domstolens 18 dommere ble valgt i januar 2006. Hovedanklager ble enstemmig valgt i april 2003. Det fjerde statspartsmøtet ble avholdt i Haag i november og desember 2005 og New York i januar 2006. Domstolen har p.t. fått henvist tre situasjoner fra statsparter, hhv. situasjonen i Uganda vedrørende

The Lord's Resistance Army, situasjonen i Ituri i DR Kongo og alle handlinger innenfor domstolens kompetanse begått i Den sentralafrikanske republikk siden 1. juli 2002. I tillegg har Sikkerhetsrådet henvist situasjonen i Darfur til domstolen. Hovedanklageren har iverksatt etterforskning knyttet til DR Kongo, Uganda og Darfur. Dette er ICCs første etterforskninger.(...)

Side 90,

(...)Konflikten i Nord fortsetter og situasjonen for sivilbefolkningen er svært vanskelig. Reduksjonen av fattigdom har bremsset opp. Urolige forhold i nabostatene, først og fremst D.R. Kongo og Sudan, påvirker situasjonen i Uganda.(...)

Side 147,

(...)En vellykket overgang fra konflikt til fred i Great Lakes regionen har konsekvenser for mange omkringliggende land og vil derfor være avgjørende for en videre positiv utvikling i hele subregionen. Utfordringene i DR Kongo er fortsatt store og norsk innsats vil prioritere tiltak som kan bidra til en positiv politisk utvikling. Norge vil lede landformatet for Burundi i FNs Fredsbyggingskommisjon. Norsk støtte til overgangsprosessen i Burundi vurderes som en viktig kanal for både nasjonal og regional utvikling, stabilitet og sikkerhet. Den politiske utviklingen i Rwanda vil følges tett opp for eventuell støtte. Nivå og innretning av arbeidet i Great Lakes regionen vil i stor grad avhenge av den politiske utviklingen og framdriften i arbeidet for å skape fred og stabilitet.(...)

Side 148,

(...)I DR Kongo ble det anvendt 40 mill. kroner. Støtten ble kanalisert gjennom ulike FN organisasjoner, inkludert Unicef til arbeid med demobilisering av barnesoldater og UNDP til forberedelse til valg. Også ulike norske frivillige organisasjoner mottok støtte til sitt arbeid i DR Kongo som omfattet blant annet støtte til arbeid med rehabilitering, fred og forsoning og støtte til arbeid for stabilisering av lokalsamfunn.(...)

Side 151,

(...)I 2005 ble 51,2 pst. av bevilgningen under kap. 163 kanalisert gjennom FN, mens 48,8 pst. gikk via andre kanaler. Dette inkluderer støtte til den internasjonale Røde Korskomiteen, som har et mandat i henhold til Genève-konvensjonene om beskyttelse av sivile i væpnet konflikt. Den humanitære innsatsen ble sterkt preget av de mange og omfattende naturkatastrofene, i første rekke flodbølgekatastrofen i Det indiske hav i desember 2004 og jordskjelvet i Kashmir høsten 2005. Disse katastrofene kom i tillegg til de vedvarende alvorlige konfliktskapte krisene særlig i Afrika (bl.a. Darfur-provinsen i Sudan, Den demokratiske republikken Kongo og Nord-Uganda), og satte det internasjonale responssystemet på en alvorlig prøve. Det ble bevilget til sammen om lag 900 mill kr i tillegg til det regulære nødhjelpsbudsjettet som følge av flodbølgen og jordskjelvet. I denne situasjonen var FN en spesielt

viktig og hensiktsmessig kanal også for norsk humanitær bistand.(...)

Side 155,

(...)Afrika hadde de største humanitære behovene og det største antallet flyktninger og internt fordrevne i 2005. Halvparten av verdens 24 millioner internt fordrevne befinner seg i Afrika, med Sudan, Uganda og DR Kongo som de mest omfattende konfliktene. I tillegg til at mange land preges av konflikter, er lav matvaresikkerhet og underernæring et voksende problem i det sørlige Afrika, Øst-Afrika og på Afrikas Horn. Dette skyldes flere forhold, men kombinasjonen av tørke/matmangel, hiv og aids, fattigdom og dårlig styresett utgjør en hovedfaktor. Seksualisert vold og andre grove menneskerettsbrudd var utbredt i flere konflikter i Afrika, bl.a. i Sudan, Nord-Uganda og DR Kongo. I mange av disse konfliktene er bruk av barnesoldater et alvorlig problem.(...)

Side 155-56,

(...)Situasjonen i Sentral-Afrika var også i 2005 preget av krig, konflikt og en alvorlig humanitær situasjon. Parallelt pågikk imidlertid fredsprosesser i Den demokratiske republikken Kongo og Burundi. I Burundi har denne prosessen bidratt til en viss bedring av den humanitære situasjonen. Konfliktene er komplekse, med mange interne og eksterne aktører, skiftende allianser og med involvering fra naboland. Kamp om Kongos ressurser er en sentral drivkraft. Det har vært en sentral oppgave for det internasjonale samfunn å støtte opp om fredsprosessene og overgang til stabile styresett. Norge har bidratt til tiltak for å sikre demobilisering og reintegrering av tidligere soldater, inkludert barnesoldater. Også i 2005 ble det rapportert om at FN-soldater i Den demokratiske republikken Kongo var skyldige i seksuelle overgrep mot kvinner og barn. Samtidig har bl.a. Norges engasjement, inkludert økonomiske bidrag, bidratt til å skape en betydelig høyere oppmerksomhet om behovet for å motvirke og forebygge slike hendelser innad i FN-systemet. Norge har bidratt til helsetiltak til kvinner utsatt for seksualisert vold samt andre nødhjelpstiltak.(...)

Side 191,

(...)I alt ble 107,5 mill. kroner av posten benyttet til godt styresett i 2005. Hoveddelen på 61 mill. kroner gikk til UNDPs tematiske flergiverfond for godt styresett. Andre bidrag var 24 mill. kroner til anti-korrupsjonsarbeidet til FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC) og 14 mill. kroner til ILOs arbeid for sosial dialog og trepartssamarbeid. UNDPs flergiverfondet ble brukt til innovative tiltak i 90 land, hvorav 55 pst. av ressursene tilfalt minst utviklede land og Afrika. Utviklingen av rettsstaten og menneskerettigheter utgjør nå fondets viktigste innsatsområder, hvilket indikerer at

UNDP i stadig større grad er etterspurt på sensitive områder der organisasjonen blir oppfattet som en nøytral partner. Fondet er også blitt brukt til en rekke innovative tiltak på områder som desentralisering og lokal forvaltning. Fondet har også støttet kapasitetsbygging i forhold til nasjonalforsamlinger, valgprosesser og valgsystemer. Oslo Governance Centre mottar også støtte fra dette fondet, og er nå blitt etablert som en global tenketank på styresettområdet. Det ble også for første gang utarbeidet en omfattende rapport om styresett i de minst utviklede landene. Gjennom fondet har en bl.a støttet tiltak for øke kvinners valgdetakelse i DR Kongo, reformer i justissektoren i en rekke post-konfliktland og bygget opp landenes kapasitet på å bekjempe korrupsjon.(...)

Side 221,

Tabell 8.7 Norges avtaleregulerte fordringer på utviklingsland i mill. kroner pr. 31. desember 2005

Side 237,

(...)Norge har som en midlertidig ordning finansiert en likestillingsrådgiver i UNHCR med fokus på beskyttelse av kvinnelige flyktninger i et globalt perspektiv.

Det gis støtte til norske og internasjonale frivillige organisasjoner (Kirkens Nødhjelp, ICRC, Christian Relief Network, Refugee Education Trust Fund) innsats for kvinner og barn på flukt og internt fordrevne bla. i grensetraktene mellom Thailand og Myanmar og inne i Myanmar, afghanske flyktningkvinner i Pakistan, I Kongo støttes internt fordrevne kvinner som har blitt utsatt for seksuell vold. Det gis også støtte til International Womens Tribune Centre's informasjonsarbeid om FNs Sikkerhetsråds resolusjon 1325 om kvinner fred og sikkerhet, spesielt rettet mot media og til UNIFEMs appell knyttet til arbeid for beskyttelse av kvinner i konflikt i det sentrale Afrika.(...)

4

(3) Utdrag fra St.prp. nr. 1 (2007–2008)

Utenriksdepartementet.

Side 65,

(...)

Domstolen er nå fullt operativ. Den har hittil fått henvist tre situasjoner fra statsparter: situasjonen vedrørende Herrens frigjøringshær i Uganda, situasjonen i Ituri i DR Kongo og situasjon i Vest-Afrika i tiden etter landets ratifikasjon av Roma-vedtektene i 2002. I tillegg har FNs sikkerhetsråd referert situasjonen i Darfur til domstolen (resolusjon 1593). Hovedanklageren har åpnet etterforskning i alle fire situasjonene. Domstolen har bekreftet hovedanklagers tiltale mot Thomas Lubanga Dyilo på grunnlag av anklager om krigsforbrytelser i DR Kongo.(...)

Side 135,

(...)

I DR Kongo ble det gitt 40 mill. kroner, som ble kanalisert gjennom ulike FN organisasjoner, inkludert støtte til UNDP for gjennomføring av valg, samt til Unicef for arbeid med demobilisering av barnesoldater. Norske frivillige organisasjoner mottok støtte til sitt arbeid i DR Kongo. Dette omfatter bl.a. støtte til arbeid med rehabilitering, samt demobilisering av barnesoldater.(...)

Side 138,

(...)

I 2006 ble om lag 45 pst. av bevilgningen under kap. 163 kanalisert gjennom FN, mens en tilsvarende andel gikk via norske og internasjonale frivillige organisasjoner og Røde Kors. Dette inkluderer betydelig støtte via Norges Røde Kors til Den internasjonale Røde Korskomiteen (ICRC), som har et mandat i henhold til Genève-konvensjonene om beskyttelse av sivile i væpnet konflikt. I tillegg til de vedvarende alvorlige konfliktskapte krisene særlig i Afrika (bl.a. Darfur-provinsen i Sudan, Den demokratiske republikken Kongo, Somalia og Nord-Uganda) satt krigen i Libanon og den fastlåste situasjonen i de palestinske områdene sitt preg på innsatsen i 2006.(...)

Side 143, Post 71

(...)

Afrika hadde de største humanitære behovene og det største antallet flyktninger og internt fordrevne i 2006. Halvparten av verdens om lag 25 mill. internt fordrevne befinner seg i Afrika, med Sudan, Uganda og DR Kongo som de mest omfattende konfliktene. I tillegg til at mange land preges av konflikter, er lav matvaresikkerhet og feil- og underernæring et vedvarende problem i det sørlige Afrika, Øst-Afrika og på Afrikas Horn. Dette skyldes flere forhold, men kombinasjoner av fattigdom, hiv og aids, dårlig styresett og tørke er hovedfaktorer. Seksualisert vold og andre grove menneskerettighetsbrudd var utbredt i flere konflikter i Afrika, bl.a. i Sudan, Nord-Uganda og DR Kongo. I mange av disse konfliktene er misbruk av barn også et alvorlig problem.(...)

Side 144,

(...)

Situasjonen i Sentral-Afrika var også i 2006 pre-get av krig, konflikt og en alvorlig humanitær situasjon. Parallelt pågikk imidlertid fredsprosesser i Den demokratiske republikken Kongo, Uganda og Burundi. Konfliktene i Great Lakes-området er komplekse, med mange interne og eksterne aktører, skiftende allianser og med involvering fra naboland. Kamp om Kongos ressurser er en sentral drivkraft. Det har vært en sentral oppgave for det internasjonale samfunn å støtte opp om fredsprosessene og overgang til stabile styresett.(...)

(...)

Den politiske situasjonen i DR Kongo er relativt stabil, men valget i 2006 har skapt store forventninger i befolkningen og konfliktlinjene er blitt konsolidert gjennom valgresultatet. De humanitære utfordringene i det østlige Kongo er fortsatt store. Norge har bidratt til FNs humanitære landfond i DR Kongo. Fondet har medført bedre prioritering og koordinering av hjelpeinnsatsen i landet. Norge har bidratt til helsetiltak for kvinner utsatt for seksualisert vold samt andre nødhjelpstiltak.(...)

Side 169,

(...)

UNDP har arbeidet med om lag 50 parlamenter og støttet blant annet gjennomføringen av valget i Den Demokratiske Republikken Kongo i 2006 – en formidabel oppgave.(...)

Side 204,

Tabell 9.10 Norges avtaleregulerte fordringer på utviklingsland i mill. kroner per 31. mars 2007
Sett inn tabell.

Utdrag fra St.prp. nr. 1 (2007–2008) Utenriksdepartementet

1

(4) Utdrag fra St.prp. nr. 1 (2008–2009)

Utenriksdepartementet

Side 34,

(...)En ny klimaavtale forutsetter at utviklingslandene ikke blir sittende alene med regningen for å redusere utslippene fra avskoging. Internasjonale kapitaloverføringer i stor skala må til. Kompensasjon for avstått avskoging vil måtte konkurrere med dagens utnyttelse av skogen, som tømmerhogst og konvertering til jordbruksformål for å ha noen innflytelse på avskogingstakten. Pilotprosjekter og nasjonale strategier for reduserte utslipp fra avskoging og skogforringelse skal bidra til fattigdomsbekjempelse, ivaretagelse av biologisk mangfold og sikring av rettighetene til urfolk og lokalsamfunn som lever i og av skogen. Det planlegges tiltak i alle de tre store tropiske skogområdene i verden (Amazonas, Kongo-bassenget og Papua Ny Guinea/Indonesia).(...)

Side 41,

(...)Norge er nest største giver til OCHAs nødhjelpsfond som i særlig grad støtter humanitær innsats i såkalte glemte kriser, f.eks den demokratiske republikken Kongo.(...)

Side 42-43,

(...)I en lang rekke land er samarbeidet av mer tematisk eller strategisk karakter, for eksempel er den bilaterale satsingen for å bekjempe barne- og mødredødeligheten avgrenset til Nigeria, India, Tanzania og Pakistan. Den bilaterale skogsatsingen vil omfatte samarbeid i Brasil, Kongo-bassenget, Papua Ny Guinea, Indonesia og Tanzania.(...)

(...)Den humanitære innsatsen konsentreres om land og områder der det er store udekkede humanitære behov, der Norge har spesielle forutsetninger for å bidra eller der tiltakene støtter opp under freds- og forsoningsprosesser. Den humanitære bistandens størrelse til regioner og land avhenger av skiftende humanitære behov. I land med vedvarende kriser kan nivået på den humanitære bistanden opprettholdes over noe tid. Prioriterte grupper er barn, minoriteter og urfolk. Kvinners deltakelse og beskyttelse av kvinner er også prioritert. Dette omfatter land som Somalia, Burma, Demokratiske Republikken Kongo, Colombia, Nord-Korea og Irak. Dette finansieres over kapittel 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter.(...)

Side 77,

(...)Domstolen er nå fullt operativ. Den har hittil fått henvist tre situasjoner fra statsparter: situasjonen

vedrørende The Lord's Resistance Army i Uganda, situasjonen i Ituri i DR Kongo og situasjon i Den sentralafrikanske republikk i tiden etter landets ratifikasjon av Roma-vedtektene i 2002. I tillegg har FNs sikkerhetsråd har referert situasjonen i Darfur til domstolen (resolusjon 1593). Hovedanklageren har åpnet etterforskning i alle fire situasjonene. Det er utstedt arrestordre mot to personer for forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser i Darfur, fem personer (hvorav en senere er bekreftet død) for forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser begått i Uganda, 4 personer i Kongo og en person i Den sentralafrikanske republikk.(...)

Side 160, (...)I DR Kongo ble støtte gitt gjennom norske frivillige organisasjoner til arbeid for voldsofre og rehabilitering og demobilisering av barnesoldater.(...)

Side 169-70,
(...)Sentrale områder for norsk humanitær innsats i 2007 var: Afghanistan, Det palestinske området, Sudan, Den demokratiske republikken Kongo, Sri Lanka, Irak, Somalia og Nord-Uganda. (...)

(...)Norge var i 2007 tredje største giver til FNs nødhjelpsfond (CERF). Fondet fungerer etter intensjonen og er en hensiktsmessig mekanisme for rask internasjonal respons og for effektiv kanalisering av bistand, også med støtte til glemte kriser, bl.a. i demokratiske republikken Kongo.(...)

Side 173, Det er gitt støtte til tiltak som framhever fordelene ved fred for den krigs- og konfliktrammede befolkningen flere steder, blant annet i Midtøsten, på Sri Lanka, på Filippinene og i Colombia. (...)
Det ble gitt støtte til reintegrering av tilbakevendte flyktninger i Afghanistan og repatriering av flyktninger fra Øst-Kongo til Rwanda.(...)

Side 190,
(...)Over UD's budsjett ble det samlet bevilget 400 mill. kroner til klima- og skogrelatert tiltak i 2008. Av dette ble 225 mill. kroner gitt som tilleggsbevilgning i forbindelse med revidert nasjonal budsjett. (...)
Det er inngått en intensjonsavtale om støtte til tiltak i Kongobassenget med 500 mill. kroner over en treårsperiode, gjennom Den afrikanske utviklingsbanken og i samarbeid med Storbritannia.(...)

(...)Innsatsen mot avskogning og skogforringelse i utviklingsland innebærer betydelig risiko. De gjenværende store skogområdene befinner seg i noen av verdens mest utilgjengelige områder – herunder Amazonas, Kongo-bassenget og øygruppene i Sørøst-Asia. Styresettutfordringene er mange, landene har ofte begrenset styringsmessig kapasitet,

faren for korrupsjon er stor, sterke internasjonale krefter er aktivt involvert i avskogning og mange av de relevante landene er eller har vært i konflikt. Inntektene fra avskogning kan til dels være betydelige, og økende i en tid med stadig høyere råvarepriser, mens alternativ bruk av skogen gir begrensede økonomiske muligheter. Alt dette gjør kampen mot avskogning krevende. Tålmodighet, langsiktighet og vilje til prøving og feiling er viktige elementer. (...)

Side 191,
(...)Innsatsen mot avskogning og skogforringelse i utviklingsland innebærer betydelig risiko. De gjenværende store skogområdene befinner seg i noen av verdens mest utlgjengelige områder – herunder Amazonas, Kongobassenget og øygruppene i sør-øst-Asia. Styresettutfordringene er mange, landene har ofte begrenset styringsmessig kapasitet, faren for korrupsjon er stor, sterke internasjonale krefter er aktivt involvert i avskogning og mange av de relevante landene er eller har vært i konflikt. Inntektene fra avskogning kan til dels være betydelige, og økende i en tid med stadig høyere råvarepriser, mens alternativ bruk av skogen gir begrensede økonomiske muligheter. Alt dette gjør kampen mot avskogning krevende. Tålmodighet, langsiktighet og vilje til prøving og feiling er viktige elementer.(...)

Side 193,
(...)Naturskog og det biologiske mangfoldet disse representerer, er viktig både i forhold til evnen til å binde karbon og når det gjelder mangfoldet av arter og genressurser. I Kongo-bassenget finnes for eksempel over 10 000 plantearter, over 1 000 fuglearter og over 400 pattedyrarter. På enkelte tropiske øysamfunn – som for eksempel Papua Ny Guinea – er det store forekomster av arter som ikke finnes noe annet sted. Verdien av dette mangfoldet kan ikke tallfestes, og menneskeheten har bare så vidt begynt å skrape i overflaten hva angår betydningen av å opprettholde biologisk mangfold. Potensialet for eksempel hva angår medisinsk forskning er meget betydelig.(...)

Side 201, Gjennom den afrikanske utviklingsbanken (AfDB) er det etablert et fond for vern og bærekraftig forvaltning av Kongobassengets skogområder (Congo Basin Forest Fund, CBFF). Fondet vil samarbeide tett med sentralafrikanske myndigheter, internasjonale givere, frivillige organisasjoner og privat sektor, og støtte aktiviteter som kan bidra til nasjonal og lokal kapasitet og kompetanse for bærekraftig skogforvaltning. Norge har, i likhet med fondets initiativtaker Storbritannia, annonsert et bidrag på 500 mill. kroner til CBFF, hvorav 50

mill. kroner blir utbetalt i 2008, og etter planen 225 mill. kroner i 2009 og 2010. Giverne vil være representert i fondets styre.(...)

(...)International Tropical Timber Organization (ITTO)

ITTO er en sentral organisasjon for internasjonalt arbeid med skog. Avtalen ITTO bygger på kopler handel, fattigdomsbekjemping og miljø sammen på en god måte. Alle de viktige skoglandene i Latin-Amerika, Kongo-bassenget og Sør-Øst-Asia er medlem i ITTO, og organisasjonen er derfor et viktig forum for både multi- og bilateral dialog om skog.(...)

Side 221, 2007 ble det konstruktive samarbeidet mellom UNDP og UNCDF videreført og avtalen om strategisk partnerskap ble utdypet. UNCDF hadde programmer for lokal kapasitetsbygging i 39 av de 49 minst utviklede land i 2007, og i følge egne resultatvurderinger oppnådde de mer enn 80 pst. av de planlagte resultatene. Blant annet hjalp UNCDF flere land, deriblant Bangladesh, Nicaragua, og Mosambik i utarbeidelse av nasjonale program for desentralisering og lokal utvikling. Pilotprogrammene for lokal utvikling ble senere utvidet til flere land, inkludert post-konflikt land som Liberia, DR Kongo, Nepal, Somalia og Sierra Leone. Dette er i tråd med UNDP og UNCDF vekt på støtte til lokalt styresett som en nøkkel til gjenoppbygging og som en viktig del av demokratiseringsprosesser som mange av disse landene gjennomgår.(...)

Side 222, (...)UNIFEMs arbeid har bidratt til å øke kvinners deltakelse i fredsprosesser, til større fokus på kjønnsperspektiv i fredsbygging og gjenoppbygging og har bidratt til økt valgdeltakelse blant kvinner, både som velgere og kandidater bla. i den demokratiske republikken Kongo, Kenya, Rwanda, Burundi, Sudan, Afghanistan.(...)

(...)Ferske evalueringer av UNIFEMs arbeid dokumenterer organisasjonens gode arbeid både som utøvende aktør, samarbeidspartner og tilrettelegger bla. i arbeidet mot feminisering av hiv og aids, likestilling og demokratisk styresett i Kenya, og kvinners lederskap i gjenoppbyggingen av Afghanistan. Evalueringene dokumenterer at UNIFEM som organisasjon er villig til å lære også av mer blandete erfaringer (som valgprogrammer i Den demokratiske republikken Kongo), og at de bruker erfaringene aktivt i utviklingen av nye strategier og tilnærminger, slik det nedfelles i UNIFEM strategiske plan 2008-2011.(...)

Side 230,

(...)I tillegg til programavtalen ble det også bevilget direkte midler til ILOs aktiviteter for å fremme arbeidstakernes rettigheter i hhv. Kina, Burundi, DR Kongo, Brasil og Liberia – alle med det formål

å bidra til bedre styresett og institusjonsbygging.(...)

Side 252,

Tabell 9.7 Norges avtaleregulerte fordringer på utviklingsland per 31. mars 2008

Side 266,

(...)Årsmøtet for vedtagelsen av
FNs sikkerhetsråds resolusjon 1325 om kvinner,
fred og sikkerhet, 31. oktober, markeres regelmessig.
I 2007 var temaet for denne markeringen iverksettelse
av SR 1325 i FNs fredsbevarende operasjoner
i Den Demokratiske Republikken Kongo og
den fremtidige operasjonen i Darfur. Markeringen
ble etterfulgt av et møte i UDs Forum for SR 1325
for å se på oppfølging av resolusjonen fra norsk
side.(...)

6

(5) St.meld. nr. 9 (2007–2008). Norsk politikk for forebygging av humanitære katastrofer

Mange av de landene Norge
er engasjert i gjennom langsiktig utviklingssamarbeid,
fred- og forsoningstiltak og humanitær
bistand, er ustabile. Og de forblir ustabile,
selv etter omfattende internasjonale stabiliseringstiltak
og humanitær innsats. Hver
femte bilagte konflikt blusser opp igjen, slik vi
ser det på Sri Lanka, i DR Kongo og Libanon.
Land som er i – eller på vei ut av – konflikt, er
særlig sårbare for naturkatastrofer. Tilsvarende
kan land som rammes av naturkatastrofer,
oppleve økt politisk spenning og uro. I
slike situasjoner kan ikke konfliktforebygging,
humanitær innsats, overgangsbistand og
utviklingssamarbeid gjennomføres i kronologisk
rekkefølge. Vi må se på dem som komplementære
spor i en bred internasjonal strategi,
som vi må planlegge for og jobbe langs
samtidig. (Utenriksdepartementet, St.meld. nr. 9 (2007-2008) Norsk politikk for forebygging av
humanitære katastrofer 2007, 9)

(6) Utdrag fra St.meld. nr. 11 (2007–2008)

På like vilkår: Kvinners rettigheter og likestilling i utviklingspolitikken

Side 35:

Boks 3.17 Seksuelle overgrep brukt som våpen i Øst-Kongo

I Den demokratiske republikken Kongo er titusener av mennesker på flukt. Den humanitære situasjonen er kritisk. Mangelfull beskyttelse av sivile er det mest prekære humanitære problemet, særlig i Øst-Kongo. Spesielt for landsdelen er at det har utviklet seg en kultur for seksuell og kjønnsbasert vold. Voldtekt og overgrep mot kvinner og barn er vanlig og blir brukt som våpen av alle militære grupper. Underlivsskaden fistula er utbredt hos kvinnene som utsettes for ugjerningene. Voldtektene medfører store traumer.

Familier og lokalsamfunn ødelegges. Et ikke-fungerende juridisk system og straffrihet for overgriperne kompliserer problemet i Øst-Kongo.

Flyktningshjelpen og den kristne hjelpeorganisasjonen

CRN er blant flere humanitære organisasjoner som mottar støtte fra Norge til humanitær innsats blant internflyktninger i DR Kongo.

CRN arbeider i flyktningleirene for å identifisere, rådgi, evakuere, behandle og rehabilitere voldtektsofre. Arbeidet skjer gjennom et lokalt kirkenettverk som har en omfattende helseinnsats i landet. Med norske midler har organisasjonen blant annet bidratt til en egen fistulaavdeling på det lokale sykehuset og nødhjelpsutstyr for gravide og fødende i leirene.

Flyktningshjelpen konsentrerer sitt arbeid om de internt fordrevne i flyktningleirene rundt byen Goma. Flertallet av de internt fordrevne er kvinner og barn. I sitt arbeid for å organisere leiren har Flyktningshjelpen analysert og tatt hensyn til både kvinner og menns behov og roller.

Eksempelvis er det nødvendig å vite hvem som er husholdningens overhode ved distribusjonen av mat og nødhjelpsvarer. Flyktningshjelpen sørger for at både kvinner og menn får opplæring i leirdrift. Kvinner skal alltid delta i styringen av leirene. 50 prosent av dem som velges i leirledelsen er kvinner. Det foretas spesielle beskyttelsestiltak overfor kvinner og barn, blant annet med egne toalett- og sanitæranlegg. Sikkerheten vurderes for å forebygge overgrep mot kvinner og barn. Gåavstand til vann og skole er av betydning.

(7) Utdrag fra St.meld. nr. 13 (2008–2009)

Klima, konflikt og kapital. Norsk utviklingspolitikk i et endret handlingsrom

Side 13:

Store forskjeller

De om lag 150 landene og territoriene som Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) har godkjent som mottakere av offisiell utviklingsbistand, er svært forskjellige og har svært ulike forutsetninger for utvikling. Listen til OECD over godkjente mottakerland inkluderer både verdens fattigste land, eksempelvis Den demokratiske republikken Kongo og Haiti, og øvre middelinntektsland som Argentina og Kroatia. Middelinntektslandet Botswana har helt andre evner til å nyttiggjøre seg bistand enn nabolandet Zambia, som er et såkalt minst-utviklet-land (MUL). Også store framvoksende økonomier som Kina og India er regnet som utviklingsland. Diskusjonen om utvikling blir lite nyansert og lite hensiktsmessig dersom vi skjærer så ulike land over én kam. Vår politikk må ta høyde for at utviklingsland er en stor og uensartet gruppe land. Resultatene i kampen mot fattigdom er svært ujevne – i land og mellom land. Velstanden i Asia har økt betydelig. Hvorvidt dette kan opprettholdes i årene framover gjenstår å se. Høye mat- og energipriser kombinert med svake vekstutsikter i verdensøkonomien representerer store utfordringer.(...)

Side 22:

Boks 2.3 Utdanning i sårbare stater

Barn i sårbare stater har et langt dårligere skoletilbud enn barn i andre utviklingsland. I tråd med at Norges engasjement i sårbare stater har økt, har regjeringen tatt initiativ til en betydelig opptrapping av norsk støtte til en målrettet satsing for at barn i slike land skal få oppfylt sin rett til grunnutdanning. De viktigste samarbeidspartnerne er FNs barnefond Unicef og frivillige organisasjoner. Blant disse er Redd Barna og Flyktningshjelpen de største. Arbeidet omfatter gjenoppbygging av skoler og utdanningssektoren etter katastrofer og å sikre utdanningstilbud i sårbare og konfliktherjede stater. Utdanning er også et virkemiddel i arbeidet for fred, forsoning og gjenoppbygging. Unicef er en sentral aktør i land som Sudan, Nepal, Den demokratiske republikken Kongo, Liberia og Sierra Leone. I Sør-Sudan var bare 300 000 barn i skole da fredsavtalen ble inngått i 2005. Mye takket være Unicef sitt Gå på skolen-program sitter over en million sørsudanske barn på skolebenken i dag. Redd Barnas globale kampanje ABC redder barna skal skaffe tre millioner barn et skoletilbud innen 2010. Programmet vil samtidig gi et bedre skoletilbud til åtte millioner barn som allerede går på skole i konfliktområder. Programmet har som mål å etablere skolegang som beskyttelse for barn i konflikt. Norge er den største giveren til Redd Barnas og FNs barnefonds arbeid med utdanning.

Side 49:

Sett inn figur

Figur 4.3 Utslipp av CO₂

Diagrammene viser at Kina i 2005 lå rett under USA som verdens største utslipper av CO₂ målt per land. Kinas utslipp vokser svært fort og anslås i løpet av 2007–08 å ha passert USA slik at Kina i dag er den største utslipperen av CO₂. Men målt per innbygger er utslippene fortsatt langt lavere i Kina og India. Kilde: World Resources Institute og Cicero

Side 53:

Sett inn figur

Figur 4.6 Kilder til klimautslipp. Kilde: IPCC; WRI/CAIT

Side 54:

(...)tre viktigste tropiske regnskogområdene. Det skjer blant annet i form av direkte bidrag til Amazonas-fondet i Brasil og samarbeid med flere andre givere, blant andre Storbritannia via Den

afrikanske utviklingsbanken, i Kongo-bassengets skogområder. Norge yter videre støtte gjennom FN til utarbeiding av nasjonale strategier for reduserte utslipp fra avskoging og skogforringelse i Papua Ny-Guinea og Indonesia. I tillegg kommer områder med tørr tropeskog og savanne. Samarbeid med Tanzania om reduserte utslipp fra avskoging og skogforringelse samt restaurering av tidligere avskogede områder er eksempel på det siste.(...)

Side 61:

Sett inn figur

Figur 5.1 Væpnede konflikter, 2007. Kilde: Prio, 2008

Boks 5.2 Mineraler bidrar til konflikt i DR Kongo

Utvinning av mineraler er en viktig inntektskilde for væpnede grupper i DR Kongo. I tillegg til diamanter og gull, har det vært særlig oppmerksomhet rundt utvinning av koltan. Dette er et mineral som blant annet benyttes i elektroniske produkter som mobiltelefoner, DVD-spillere og datamaskiner. Deler av utvinningen er ulovlig. Utenriksdepartementet har tatt initiativ til en studie for å få bedre innsikt i hvordan utvinning av koltan og andre mineraler virker inn på konflikten i Øst-Kongo.

Side 63:

Sett inn bilde

Figur 5.2 Krig og konflikt tvinger millioner på flukt.

FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR) har anslått antall flyktninger på verdensbasis til ca 16 millioner, inkludert 4,6 millioner palestinske flyktninger som UNRWA har ansvar for. En nedadgående trend er snudd og antallet flyktninger ser igjen dessverre ut til å øke. De største gruppene er palestinere, afghanere, irakere, colombianere og sudanere. Antall internt fordrevne er anslått til 26 millioner, med de største gruppene i Sudan, Colombia, Irak, DR Kongo og Somalia. Foto: Stephen Morrison/Scanpix

Side 65-66:

5.4 Beskyttelse av sivile

De siste tiårene har krigenes karakter endret seg slik at sivilt personell like mye som militært kan bli angrepsmål. Det stiller alle – militære, utviklingsaktører og humanitære hjelpeorganisasjoner – overfor nye dilemmaer. Debatten om det humanitære rom og utfordringer knyttet til å sikre et slikt rom i konfliktsituasjoner viser dette tydelig. Begrepet det humanitære rom brukes om sivile organisasjoners evne og mulighet til å få tilgang til utsatte befolkningsgrupper i krevende sikkerhetssituasjoner. Skal humanitære organisasjoner lykkes i sine oppdrag, må de oppfattes som uavhengige. I mange konflikter har dette vist seg vanskelig. De blir tatt til inntekt for den ene part, eller for den politikk som føres i deres respektive hjemland. Dette er særlig tydelig i væpnede konflikter som gjelder religion og etnisitet. Uansett hvilken karakter en konflikt har, må humanitære organisasjoner ha et minimum av fysisk sikkerhet for å kunne operere – for å nå fram til sivile i nød. Ofte er det bare militære styrker som kan sørge for slik sikkerhet. Dette kan i noen situasjoner stille humanitære aktører overfor dilemmaer. I andre situasjoner – som den i Den demokratiske republikken Kongo høsten 2008 – ba humanitære organisasjoner om et sterkere militært nærvær fra FNs side for å beskytte både sivilbefolkninger som lider og dem som kommer med hjelp. FNs generalforsamling vedtok i 2005 prinsippet om Ansvar for å beskytte. Det internasjonale samfunn – FN – kan påberope seg dette ansvaret og intervensjon når sivilbefolkningers grunnleggende 66 St.meld. nr. 13 2008– 2009 Klima, konflikt og kapital behov for trygghet ikke ivaretas av legale myndigheter. Erklæringen bygger på et utvidet sikkerhetsbegrep der også helse inngår. Frihet fra nød og frihet fra frykt er forutsetninger for et minimum av sikkerhet, som igjen er forutsetningen for at utvikling overhodet kan komme i gang etter krigshandlinger. Kvinner og barn rammes særlig hardt når sivilbefolkninger blir utsatt for systematiske overgrep som et ledd i krigshandlinger. Kvinner og jenter utsettes for brutal vold. Seksualisert vold som krigsstrategi hever konfliktnivået og hindrer samtidig kvinners deltakelse i forsoningsprosesser. Forestillingsmessig kobling mellom maskulinitet, dominerende atferd og aggresjon gjør unge gutter svært utsatt for rekruttering til væpnede grupper og bidrar i noen tilfeller til å øke brutaliteten i overgrepene mot kvinner og jenter. FNs sikkerhetsråds resolusjon 1820 om voldtekt som våpen i krig erkjenner problemets omfang og alvor. Bedre sikring av jenters og kvinners behov og interesser i væpnet konflikt og humanitære krisesituasjoner er også et viktig element i Sikkerhetsrådets resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet. Barn og unge utgjør ofte store deler av sivile ofre i voldelig konflikt. Men de er imidlertid ikke bare ofre i konfliktsituasjoner. De er også agenter for fred, sosial endring og forebygging av konflikt. Deres rolle i fredsbygging og til støtte for freds- og forsoningsprosesser må forstås og utnyttes bedre. Det er ikke nødvendigvis en motsetning mellom beskyttelse og deltakelse, snarere tvert imot. FNs Sikkerhetsråds resolusjon 1612 fra 2005 etablerte en overvåknings- og rapporteringsmekanisme for grove brudd på barns rettigheter. Innsatsen er også

styrket gjennom tettere koordinering mellom ulike deler av FN-systemet. Til tross for økt søkelys på barn, utgjør alvorlige brudd på barns rettigheter i situasjoner med væpnet konflikt en stor utfordring for internasjonal rettsorden. Kontekstene for konfliktene har endret seg. Arbeidet for barns beskyttelse må ta hensyn til et endret trusselbilde. Regjeringen har tatt flere grep for å utarbeide politikk for å styrke barns situasjon. Norge er med i en FN-prosess for å skape en plattform for opptrappet internasjonal innsats. Utenriksdepartementet har også finansiert en studie som dokumenterer og kaster nytt lys på hvorfor, når og hvordan barn og unge skal delta i fredsbygging og fredsprosesser. Kostnadene ved å unnlate å ta barn og unge i betraktning vil være store. Svært mange aktører – nasjonale og internasjonale – driver fredsbyggings- og utviklingsarbeid. Forskjellige typer innsats drives av forskjellige typer aktører – samtidig. Samordning er nødvendig, men krevende. Det gjelder både i forhold til de grunnleggende situasjonsanalyser og i forhold til mer praktiske samarbeidsforhold. Når samordning ikke finner sted, svekker det ikke bare innsatsens effektivitet, men også hjelpenes legitimitet sett med lokalbefolkningens øyne. FN er den internasjonale aktør som har kommet lengst med en helhetlig tilnærming til fredsbygging, basert på erfaringene fra integrerte fredsoperasjoner mange steder i verden. Dette setter FN særlig godt i stand til å spille rollen som overordnet koordineringsinstans når det internasjonale samfunn på ulike måter engasjerer seg i land som nylig er kommet ut av væpnet konflikt. Opprettelsen av Fredsbyggingskommisjonen gjør det mulig å planlegge og samordne bistand bedre enn før. Kommisjonen bidrar også til å opprettholde oppmerksomheten rundt og mobilisere støtte til krigsherjede land i fasen etter en konflikt. FN-operasjonene planlegges med sikte på at mange aktører innretter sin virksomhet i felt mot felles mål og med gjensidig avstemte tiltak. Det ligger i sakens natur at nasjonale prioriteringer og særtrekk kan komme i bakgrunnen dersom samordning lykkes. Likevel er det langt igjen før samordningen blir så god at dette kan sies å være noen relevant problemstilling. Afghanistan er et eksempel på dette. I andre sammenhenger kan det likevel være formålstjenlig å ta raske beslutninger selv om det innebærer brudd med mer omfattende samordningsprosesser, slik noen land, blant dem Norge, gjorde under forsøkene på å få i gang en fredsprosess i Sudan.

Regjeringen vil

- prioritere beskyttelse av sivile i humanitært arbeid
- støtte arbeid for overgangsrettferdighet og fremme tiltak som støtter opp under forsoningsprosesser
- fremme kvinners deltakelse i fredsprosesser og sikre at kjønns- og likestillingsperspektiver integreres i konfliktløsning og fredsbygging
- arbeide for effektiv beskyttelse av barn i væpnet konflikt og fredsbevarende operasjoner
- skape bredere internasjonal forståelse for å bruke barn og unges evner og roller i konfliktforebygging, freds- og forsoningsprosesser

Side 101:

(...)I en lang rekke land er samarbeidet av mer tematisk eller strategisk karakter, for eksempel er den bilaterale satsingen for å bekjempe barne- og mørdredødeligheten avgrenset til Nigeria, India, Tanzania og Pakistan. Den bilaterale skogsatsingen vil omfatte samarbeid i Brasil, Kongo-bassenget, Papua Ny-Guinea, Indonesia og Tanzania. Videre har Olje for utvikling-programmet samarbeid med blant annet Angola, Mosambik, Ghana, Madagaskar og Afghanistan.(...)

(...)Den humanitære innsatsen gis gjennom multilaterale fond eller konsentreres om land og områder der det er store udekkede humanitære behov og der Norge har spesielle forutsetninger for å bidra og der tiltakene støtter opp under freds- og forsoningsprosesser. Den humanitære bistandens størrelse til regioner og land avhenger av skiftende behov. I land med vedvarende kriser kan nivået på den humanitære bistanden opprettholdes over noe tid. Prioriterte grupper er barn, minoriteter og urfolk. Kvinners deltakelse og beskyttelse av kvinner er også prioritert. Dette omfatter land som Somalia, Burma, Den demokratiske republikken Kongo, Colombia, Nord-Korea og Irak.(...)

Utdrag fra St.meld. nr. 13 (2008–2009)

(8) Utdrag fra St.meld. nr. 15 (2008–2009)

Interesser, ansvar og muligheterHovedlinjer i norsk utenrikspolitikk

Side 34-35:

Afrika får økende global og geopolitisk betydning

Selv om utfordringene fortsatt er mange og store, finnes det grunnlag for optimisme på det afrikanske kontinentet. Aldri har kontinentet hatt så få kriger, aldri så mange fredelige maktskifter og aldri en så vedvarende høy økonomisk vekst. Utviklingen på det sosiale og økonomiske området, en ny generasjon afrikanske statsledere og bedre styresett i de fleste land gjør at Afrika blir en stadig viktig global aktør, noe som underbygges av regionale og sub-regionale aktørers økende innflytelse, ledet an av utviklingen i Den afrikanske union (AU). Afrikas økende betydning skyldes ikke minst rikdommen på naturressurser og andre internasjonale aktørers ønske om samarbeid for å dra nytte av disse ressursene. Afrika blir en stadig viktigere leverandør av olje til land som USA, Kina og India, og med økt fokus på LNG (flytende naturgass) øker interessen for energiressursene i land som Angola, Nigeria, Algerie og Libya ytterligere. Kongobassenget er verdens nest største regnskog, og bevaring av regnskogen vil være en nøkkel i arbeidet med å stoppe global oppvarming. Matvarekrisen i 2008 er en utfordring for en rekke afrikanske land, men viser også det store potensialet som ligger i afrikansk landbruks- og næringsutvikling. Afrikas ressurser og muligheter speiler samtidig kontinentets alvorlige problemer. Krig, konflikt og mangelfull økonomisk og politisk utvikling henger ofte sammen med kampen om naturressurser og velstående elitors berikelse på fellesskapets bekostning og tilgang til økonomiske verdier. Det internasjonale samfunnet har en klar interesse av å støtte de positive kreftene som arbeider for å bekjempe fattigdommen og de dype konfliktene som fortsatt preger mange afrikanske land. Økonomisk og politisk framgang i Afrikas oljeland vil i økende grad være avgjørende for deres viktige bidrag til global energisikkerhet. Afrika rammes hardt av klimaendringene, men er også en viktig del av løsningen på klimaproblemene. Krig og anarki i mange afrikanske land bidrar til flyktningestrømmer og økt konfliktnivå globalt. Sør-Afrikas utenrikspolitikk er forankret i landets sterke økonomiske posisjon i regionen – 40 prosent av det samlede bruttonasjonalprodukt for Afrika sør for Sahara – og landet har ambisjoner om å utvide sin plass både i Afrika og i verden for øvrig. EU er landets viktigste handelspartner, og det legges stor vekt på å videreutvikle det politiske og økonomiske forholdet til unionen. Sør-Afrika har tett økonomisk samkvem med både USA og Kina, og legger vekt på samarbeid mellom land i sør, blant annet gjennom sitt strategiske samarbeid med Brasil og India. Sør-Afrika er en pådriver for å utvikle Den afrikanske union (AU) til å bli et mer effektivt organ for regional økonomisk og politisk utvikling og integrasjon, og er tungt engasjert i en rekke fredsoperasjoner på kontinentet, særlig i DR Kongo og i Burundi. Landets økonomiske og politiske posisjon møter betydelig skepsis fra mange andre afrikanske land. Sør-Afrika vil bare kunne nå sitt mål om å være Afrikas stemme internasjonalt hvis landet legger seg på en politisk linje som stemmer overens med hovedstrømninger på kontinentet. Utfordringen er at denne ofte skiller seg fra vurderinger i vestlige land. Sør-Afrika er en tydelig stemme for multilateralt samarbeid, og FN-reform står sentralt på dagsordenen. Landet støtter lojalt standpunktene i Den afrikanske union og G77 når det gjelder FN-reform, noe som også henger sammen med ambisjonene om å få en permanent plass i Sikkerhetsrådet dersom dette blir utvidet.

Konsekvenser for Norge

Norge har sammenfallende interesser med Sør-Afrika i sentrale multilaterale spørsmål, særlig knyttet til fred og sikkerhet og humanitære spørsmål – med muligheter for å videreutvikle samarbeid om å styrke Afrikas egen kapasitet til fredsoperasjoner, med vekt på sivile komponenter. Norge spiller en aktiv rolle i mange internasjonale bidrag til konfliktløsning og fredsbygging i afrikanske land som Sudan og Burundi, på Afrikas horn og i Kongo-bassenget for øvrig. Norges 35 2008 – 2009 St.meld. nr. 15 Interesser, ansvar og muligheter bidrag forankres i lang erfaring og kompetanse fra konfliktområdene gjennom blant annet utviklingssamarbeid, bred erfaring fra arbeid gjennom FN og andre multilaterale institusjoner om slike spørsmål, og tilgang til økonomiske ressurser gjennom det norske folks brede oppslutning om norsk engasjementspolitikk (se kap. 13). Miljø og klima er et annet viktig felt med muligheter for samarbeid. Norge har også viktige interesser i utviklingen i afrikanske land. Norsk næringsliv hadde i 2007 investeringer på over 40 milliarder kroner i Afrika. Mer handel og investeringer mellom Norge og Afrika er i felles interesse og vil gi bedre avsetningsmuligheter for både

norske og afrikanske produkter. Afrika er et viktig marked for norsk oljeog forsyningsindustri, og betydningen øker i takt med nye funn i land som Ghana, Uganda, Tanzania og Madagaskar. Norges økonomiske interesser og gevinster fra samarbeidet på petroleumsområdet forplikter, ikke minst på bakgrunn av konflikt og manglende utvikling i kjølvannet av afrikanske lands oljevirksomhet. Dette utgjør noe av bakteppet for Regjeringens program «Olje for utvikling». Programmet samarbeider med en rekke afrikanske land om styrking av petroleumsforvaltningen i vid forstand. Norge støtter av samme grunn afrikanske lands engasjement i det globale åpenhetsinitiativet om ressursforvaltning (EITI), og en rekke andre utviklingspolitiske initiativer som bidrar til bedre styresett i afrikanske land. Latin-Amerika, med Brasil i bresjen, framstår som mer selvsikkert

Mens USA under president Bush har hatt større fokus på andre deler av verden, har store endringer funnet sted i Latin-Amerika. Etter en periode med økte råvarepriser, økonomisk vekst og demokratiske valg av en rekke nye sentrums-/venstreorienterte presidenter, framstår landene i regionen, i langt større grad enn tidligere, som selvsikre og selvstendige. Andre land har samtidig visst å dra fordel av vakuemet i forholdet til USA. Dette gjelder særlig Russland, men også Kina. EU har derimot ikke økt sin innflytelse i betydelig grad. Latin-Amerika har i de senere årene lyktes mer enn tidligere i sine integrasjonsbestrebelse. Opprettelsen av den nye latinamerikanske organisasjonen UNASUR og en ny utviklingsbank, Banco del Sur, er tegn på at Latin-Amerika ønsker å framstå som en selvstendig region, med større fokus på regionens demokratiske og sosiale utvikling og uten overdreven amerikansk innflytelse. Selv om Venezuelas president Chavez har fått mye oppmerksomhet i denne sammenheng, er det Brasils president Lula som framstår som den pragmatiske regionale drivkraften. Han har visst å bruke sin innflytelse til å dempe politiske kriser i emning. Brasil framstår i kraft av størrelse og tyngde som en leder i utviklingslandssammenslutningen G77, er en nøkkelnasjon i å framforhandle en ny WTOavtale og er en viktig bidragsyter i spørsmål som klimaendringer, fattigdomsbekjempelse og sosiale ulikheter. Brasil har også lyktes i å tiltrekke seg betydelige utenlandske investeringer, og er i dag det landet utenfor EU og USA hvor Norge har de største investeringene.

Side 93-94:

12.4 Norges sikkerhetsforankringer – en sikkerhetsvev

Norge har et bredt sett av forankringer, samarbeidsordninger og dialoger for å bygge opp under vår sikkerhet. Utfordringene beskrevet i meldingens del I viser at vi er tjent med at internasjonale sikkerhetsutfordringer løses med basis i folkeret⁹⁴ St.meld. nr. 15 2008– 2009 Interesser, ansvar og muligheter ten og multilaterale sikkerhetsordninger. Fra norsk side vil vi bidra aktivt til å styrke FNs rolle. Ingen annen organisasjon har det samme spekter av virkemidler og den samme globale legitimiteten som FN. Utfordringen er å bidra til at FNs virkemidler fungerer bedre sammen i arbeidet for langsiktig og helhetlig fredsbevaring og fredsbygging. En internasjonalt anerkjent rettsorden med utgangspunkt i FN-systemet er en sikkerhetspolitisk grunnpilar. I tråd med Regjeringens tiltredelseserklæring («øke deltakelsen sivilt og militært i FN-operasjoner») er politideltakelsen i FN-operasjoner i Afrika økt. I dag har Norge militære, politi og fengselspersonell i FN-operasjoner i Liberia (UNMIL) og Sudan (UNMIS og UNAMID) foruten i Midtøsten (UNTSO, UNIFIL og TIPH) og i Afghanistan (UNAMA), se figur 12.1. Vi er i tillegg i ferd med å utplassere personell i Tsjad (MINURCAT). Hele kontingenten vil etter planen være på plass innen 1. juni 2009. Regjeringen har dessuten løpende kontakt med FN med tanke på framtidige bidrag til operasjonen i Den demokratiske republikken Kongo. I tillegg til å delta med personell i operasjonene er Norge en aktiv støttespiller i arbeidet med å styrke FNs evne til å planlegge og gjennomføre operasjoner. Norge har også bidratt til å støtte FN i videreutviklingen av konseptet for integrerte operasjoner, basert på politiske, militære, humanitære og utviklingsmessige virkemidler. Viktige innsatsområder er blant annet: sikkerhetssektorreform, styrking av afrikansk fredsoperasjonskapasitet ved å støtte opplæring av afrikansk sivilt personell og politi med sikte på deltakelse i operasjoner, integrering av kjønnsperspektivet, beskyttelse av kvinner og forebygging av seksuell vold. Norge er en pådriver for styrket samarbeid mellom FN og regionale organisasjoner, som NATO, EU og AU. Dette brede norske engasjementet er med på å gi legitimitet til FN og den verdensorden som er grunnnet på FN-pakten.

Side 110-112:

13.5 Humanitær bistand og politikk i møte med nye krav

Norges humanitære innsats har endret seg over de siste årene og står overfor en rekke utfordringer i tiden som kommer. Flere globale utviklingstrekk påvirker det humanitære arbeidet: Utviklingen går i retning av en mer multipolar verden med framvekst av nye stormakter. Det er sannsynlig at verden står overfor en økning i antallet humanitære katastrofer, blant annet knyttet til klima- og miljøendringer (tørke, flom og orkan) og mulige pandemier. Det er 25 millioner internt fordrevne i verden på grunn av naturkatastrofer. Migrasjonen og kampen om knappe naturressurser vil øke. Urbanisering og

framveksten av «megabyer» med store slumområder vil medføre uoversiktlige humanitære utfordringer. Konfliktbildet blir også stadig mer komplekst. I tillegg til 16 millioner flyktninger rapporterer UNHCR om 26 millioner fordrevne på grunn av konflikter i mer enn 50 land. Det blir flere fragmenterte parter i konfliktene, særlig i Afrika sør for Sahara. Vi må regne med at det vil oppstå nye konflikter blant annet som følge av kamp om naturressurser og klimaendringer. Samtidig vil mange eksisterende konflikter forbli uløste. En viktig konsekvens av de økte humanitære behovene er at Norge sammen med andre land må bidra til at det investeres i forebygging, klimatilpasning 111 2008– 2009 St.meld. nr. 15 Interesser, ansvar og muligheter ning og humanitær beredskap i langt større grad enn i dag. Dette stiller norsk engasjementspolitikk overfor nye utfordringer og avveininger. Ulike deler av engasjementspolitikken – utviklingssamarbeid, fred og forsoning og humanitær innsats – må ses i sammenheng og utvikles langs parallelle spor. I tillegg må kretsen av givere utvides kraftig. Så lenge det internasjonale humanitære systemet er dominert av noen få og i hovedsak vestlige giverland, vil det ikke være i stand til å møte framtidens humanitære utfordringer. En stor utfordring er å globalisere humanitærpolitisk innsats, basert på de universelle humanitære prinsippene. Land som er sårbare for humanitære katastrofer, og som har erfaring fra store humanitære operasjoner, er verdifulle partnere for å videreutvikle det humanitære systemet. G20-landenes økende politiske og økonomiske innflytelse bør føre til at de også tar et større ansvar for å redusere fattigdom og sårbarhet. Gjennom humanitært diplomati kan Norge bidra til å utvikle nye allianser, også med sikte på å skape større forståelse for humanitære verdier og det humanitære rom. Dette engasjementet begrenser seg ikke til å reagere på humanitære behov, men handler også om å forebygge overgrep og unngå humanitære lidelser. Sammen med partnere ønsker Norge å endre rammebetingelsene for det humanitære arbeidet. Innsatsen må derfor også rettes mot årsakene til, og følgene av, kriser og konflikter.

Forebygging

Humanitære kriser krever politiske løsninger. Internasjonal humanitær innsats må ikke bli en erstatning for fredsmegling, effektiv klimatilpasning og bedre beskyttelse av sivile. Fred- og forsoningsarbeid, politisk dialog med berørte land, bidrag til internasjonale fredsoperasjoner, utviklingssamarbeid, klimasatsning, innsats for humanitær nedrustning og arbeid for å styrke menneskerettighetene er viktige bidrag til å forebygge humanitære lidelser. Forebyggende innsats er desto viktigere når vi ser at en konfliktsituasjon kan strekke seg over flere (ti)år, som i De palestinske områdene, Colombia, Sudan, DR Kongo, Irak, Somalia, Afghanistan. De politiske, sosiale og psykologiske konsekvensene av kroniske kriser vil kunne føre til nye og uoverskuelige konsekvenser. Klimatilpasning, forebyggende tiltak og styrket beredskap må i størst mulig grad foregå lokalt, i samarbeid med lokale og nasjonale myndigheter, frivillige organisasjoner og andre lokale partnere. Norsk langsiktig bistand må i større grad fokusere på klimatilpasning og sårbarhetsreduksjon for utsatte grupper og samfunn, basert på landets egne prioriteringer.

Det humanitære rom

Det humanitære rommet er utsatt for et konstant press fra ulike politiske interesser. I mange av dagens konflikter foregår den humanitære innsatsen side om side med freds- og forsoningsinnsats, utviklingsbistand, internasjonal politiinnsats og militære fredsoperasjoner. En av de største utfordringene i slike sammensatte operasjoner er å oppnå en helhetlig tilnærming i den samlede innsatsen, samtidig som at de humanitære prinsippene ivaretas. Å fremme respekt for humanitære grunnprinsipper og for internasjonal humanitær rett er en sentral del av norsk engasjementspolitikk, og Norge vil arbeide for en klar rolledeling mellom humanitære organisasjoner, andre sivile aktører og militære styrker i stadig mer komplekse situasjoner. Norge vil jobbe for å styrke og videreutvikle humanitærretten, noe vi blant annet bidro til i forbindelse med vedtaket om en konvensjon mot klasevåpen i 2008.

Norsk humanitær engasjementspolitikk

Norge har som mål å være en ledende politisk og finansiell partner i den humanitære innsatsen og bidra til at det internasjonale samfunnet står best mulig rustet til å møte framtidens utfordringer.

Hovedmålene i Regjeringens humanitære strategi fremlagt i september 2008 er å:

- sikre at mennesker i nød får nødvendig beskyttelse og assistanse,
- finansiere humanitær innsats basert på humanitet, upartiskhet og nøytralitet,
- ruste det internasjonale samfunnet til å møte framtidens globale humanitære utfordringer,
- forebygge og svare på humanitære kriser og igangsette gjenoppbygging av samfunn etter kriser.

Kjernen i humanitær innsats er å redde enkeltmenneskers liv, lindre nød og sikre menneskelig verdighet, uavhengig av kjønn, etnisitet, religion eller politisk tilhørighet. Gjennomføring av dette humanitære imperativet er en sentral del av norsk engasjementspolitikk. Samtidig som enhver stat har ansvar for å beskytte og hjelpe sin egen befolkning når den rammes av en humanitær krise, har det internasjonale samfunnet et medansvar for å bistå 112 St.meld. nr. 15 2008– 2009 Interesser, ansvar og muligheter når staten eller lokalsamfunnet ikke kan eller vil gi nødvendig beskyttelse og

livreddende hjelp. Norge har som mål å være en god humanitær giver ved å gi rask, fleksibel og effektiv respons i møte med skiftende humanitære behov, både i akutte og langvarige kriser. Som et ledd i oppfølgingen av den humanitære strategien og Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon av Norges humanitære bistand vil Utenriksdepartementet framover gjennomføre en rekke endringer i forvaltningen av den humanitære bistanden. Blant annet vil vi i større grad benytte flerårige samarbeidsavtaler med utvalgte partnere samt styrke arbeidet med oppfølging og rapportering av resultater. Regjeringen er også opptatt av at kjønnsensitive analyser legges til grunn for det humanitære arbeidet. Det er blant annet behov for bedre rapportering om resultater og erfaringer på dette området. Norge vil prioritere tiltak for beskyttelse av kvinner og barn mot kjønnsbasert vold.

Side 145-146:

17.1 Internasjonalt samarbeid siden 1990 – et sammensatt bilde

20 år etter ser vi et broket bilde av suksess, middels resultater og flere nederlag. På den positive siden har vi i dag et FN som tross mange prøvelser har fått en mer meningsfull rolle som global forhandlingsarena, normgiver og legitimerende instans for alt fra fredsinnsett via kamp mot AIDS, til forum for høyt prioriterte klimaforhandlinger. FNs tusenårsmålstrategi for bekjempelse av fattigdom innen 2015 har gitt FNs arbeid på utviklingsområdet en helhetlig ramme. Globale helseog AIDS-initiativ i og utenfor FN har nådd langt i kampen mot smittsomme sykdommer. Arbeidet fram mot den internasjonale straffedomstolen (ICC) møtte stor motstand, men med vedtak på Roma-konferansen i 1998 og formell oppstart i 2003 har arbeidet for en bedre internasjonal rettsorden vunnet en viktig seier. Havretten er styrket, og den internasjonale sjøfartsorganisasjonen (IMO) er i utvikling og får en viktigere miljørolle. Doha-runden i WTO møter motbør, men organisasjonens tvisteløsningsmekanisme blir et stadig viktigere redskap for små land i handelskonflikter. Irak-krigen ble ikke det varige nederlaget for FN som mange spådde; snarere er det bredden i FNs og det multilaterale samarbeidets tilnærming til konflikter, slik som i Irak og Afghanistan, som nå etterspørres, også i USA. Arbeidet gjennom FNs klimapanel, som la grunnlaget for reelle klimaforhandlinger på 1990-tallet, var et godt eksempel på hvordan FN kan tilrettelegge for god håndtering av ekstremt komplekse og politisk sensitive kunnskapsprosesser. Men et globalt overblikk på internasjonalt samarbeid de siste 20 årene viser også begrensningene i hva som har vært mulig å realisere av aspirasjonene fra 1990. Krigene på Balkan fikk mange drømmer til å bryte i Europa. Folkemord i Rwanda, oppløsning av Somalia, millioner drept i vedvarende borgerkrig i Kongo og manglende evne til å beskytte befolkningen i Darfur er bare noen eksempler på hvordan det internasjonale samfunnet kommer til kort. For mange innledet «9/11» 2001 en ny tidsorden, med mer konflikt mellom regioner og religioner, mindre respekt for menneskerettighetene og frykt for pulverisering av den gryende globale drømmen fra 1990 om konsensus som forutsetning for effektivt globalt samarbeid. Manglende framdrift i tidskrisiske klimaforhandlinger og i Doha-runden om internasjonal handel demonstrerer hvor kort verdenssamfunnet har kommet. Finanskrisen fra 2008 og utover viser også hvor skjørt fundamentet for regulering av globale finanser er, og hvor tannløse globale institusjoner som Det internasjonale pengefond (IMF) viste seg å være da stormen satte inn. Den generelle stemningen i tenketanker og andre utenrikspolitiske miljøer er på denne bakgrunn langt mer avventende enn i 1990 til hva som 146 St.meld. nr. 15 2008– 2009 Interesser, ansvar og muligheter kan oppnås gjennom regionalt og globalt samarbeid. Fram mot 2020 forventes mer turbulens og mindre effektive globale institusjoner enn det vi har sett de siste 20 årene – ikke det motsatte. Mange av konklusjonene fra denne meldingens del I trekker i samme retning, blant annet at en kompleks multipolar orden med et voksende antall stormakter innebærer nye utfordringer for et effektivt globalt samarbeid. Samtidig er de nye aktørenes frammarsj både gledelig og ytterst legitim. Det at globale institusjoner faktisk spiller de reelle maktforholdene i verden – at kartet stemmer bedre med terrenget, kan bidra til større legitimitet og mer effektiv global styring.

Utdrag fra St.meld. nr. 15 (2008–2009)

5

(9) St.meld. nr. 40 (2008-2009) 2009) Norsk humanitær politikk

Komplekse og langvarige konflikter, som i Afghanistan, Sudan og Den demokratiske republikken Kongo, krever omfattende og samordnet internasjonal innsats for å bistå ofrene, få slutt på konfliktene og forebygge nye lidelser. (Utenriksdepartementet, St.meld. nr. 40 (2008-2009) Norsk humanitær politikk 2009, 8)

I de siste årene har humanitære spørsmål opptatt større plass i internasjonal politikk. Humanitære kriser blir oftere tatt opp i FNs sikkerhetsråd. Grove overgrep og rettighetsbrudd har ført til økt fokus på beskyttelse av sivile og fordrevne, bl.a. i Darfur, Den demokratiske republikken Kongo, Afghanistan og Pakistan. (Utenriksdepartementet, St.meld. nr. 40 (2008-2009) Norsk humanitær politikk 2009, 12)

Boks 3.5 Kjønnstilpasset humanitær innsats
Jenter og gutter, kvinner og menn rammes ulikt av humanitære kriser, og vår humanitære innsats må tilpasses dersom den skal være effektiv.
Barn har ofte særlige beskyttelsesbehov. Svært ofte er kvinner og jenter spesielt utsatte for seksuelle overgrep og kjønnsbasert vold.
I Den demokratiske republikken Kongo ser vi hvordan konflikten og den humanitære krisen fortsetter å ramme kvinner og barn. Arbeidet med å bekjempe den utbredte seksuelle volden mot jenter og kvinner, særlig i de østlige delene av Kongo, har høy prioritet. Regjeringen har blant annet støttet medisinsk og psykososial behandling av de overlevende og har bidratt til å styrke koordineringen og dermed effekten av den samlede innsatsen. Vi finansierer også sivile observatører som overvåker og gir råd til kongolesisk politi. Barn er svært sårbare for rekruttering til væpnede grupper i Kongo. Regjeringen støtter arbeidet med å reintegrere barnesoldater i sine familier og lokalsamfunn og arbeider aktivt med å styrke barns beskyttelse.
Vi vet at kvinner ofte reduseres til passive ofre og ikke blir hørt. Kvinner må i langt større grad få innflytelse i det humanitære arbeidet. Så langt har ikke det humanitære systemet lyktes med dette. Derfor er det et særlig satsingsområde for Norge å bidra til en mer balansert og behovsbasert innsats, hvor alle berørte grupper blir tatt med på råd.
Norge var en pådriver da FNs sikkerhetsråd i 2000 vedtok resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet. Resolusjonen slår fast at kvinner skal delta på like vilkår i beslutningsprosesser knyttet til konfliktløsning, fred og sikkerhet, og at jenter og kvinner skal beskyttes mot seksualisert vold. FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1820 (2008) er en oppfølging av 1325 (2000), hvor det slås fast at seksualisert vold kan være et våpen i krig og en forbrytelse mot menneskeheten. Resolusjonen krever at alle parter i en konflikt umiddelbart slutter å bruke denne typen våpen. Norge har som en del av Regjeringens handlingsplan

for oppfølging av resolusjon 1325 bidratt til en håndbok for bedre kjønnsstilpasset innsats, som nå er vedtatt av FN, Røde Kors og ikke-statlige organisasjoner i samarbeidsorganet Inter-Agency Standing Committee (IASC). Norge krever av samarbeidspartnerne sine at jenter og kvinners behov skal ivaretas i all humanitær innsats, på lik linje med behovene til gutter og menn.

Norge er den mest sentrale bidragsyteren til GenCap, en internasjonal beredskapsstyrke for å styrke kjønnsperspektivet i humanitære operasjoner.

GenCap administreres av Flyktninghjelpen.

Prosjektet styrker og ivaretar likestillings- og kjønnsperspektivet i FNs humanitære operasjoner gjennom å tilby eksperter på kjønnsperspektiv og likestilling. (Utenriksdepartementet, St.meld. nr. 40 (2008-2009) Norsk humanitær politikk 2009, 17)

Side 25: Boks 4.2 Leirdrift for internt fordrevne i Kongo

Side 26:

Voldtekt som våpen kom for alvor på dagsorden under krigene på Balkan på 1990-tallet. Omfattende kjønnsbasert vold, som seksuelle overgrep og massevoldtekter, er bl.a. dokumentert i DR Kongo og Darfur. Sikkerhetsrådsresolusjon 1820 behandler voldtekt på linje med andre våpen og metoder i krig og slår fast at seksuelle overgrep kan være en forbrytelse mot menneskeheten.

Overgrep skal straffeforfølges, men så langt er det bare et fåtall som er straffet. Det er behov for å styrke oppfølgingen av internasjonal rett på dette området og vurdere mulighetene for styrket overvåking. I den internasjonale straffedomstolens tiltale mot Sudans president al-Bashir er voldtekt som våpen ett selvstendig tiltalepunkt. (Utenriksdepartementet, St.meld. nr. 40 (2008-2009) Norsk humanitær politikk 2009, 26)

(10) Er det håp for Kongo? Tale/artikkel, 07.12.2008. Av: Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim

Kronikk i VG, 7. desember 2008

En liten gutt ser opp på meg fra den lange matkøen i en flyktningleir i Øst-Kongo. Ansiktet hans er preget av hjemlengsel og spørsmål om når krigen tar slutt. Det er en desperat og hjerteskjærende hverdag for barn og voksne i Kongo akkurat nå.

I forrige uke besøkte jeg det krigsherjede området øst i Kongo. Det gjorde sterkt inntrykk. Ufattelig mange er på

flukt, tvunget til å rømme fra alt de eier og har. I flyktningleiren Mgunga 2 utenfor byen Goma snakket jeg med

mennesker som fortalte grusomme historier. Utenfor et lite hvitt telt fortalte en kvinne meg om hvordan hun og

storfamilien var drevet på flukt og plaget. I den lange køen der flyktningene hentet mat sto en liten gutt.

Han var kanskje sju år gammel. På ryggen bar han en baby. Kanskje var det lillebroren hans. Kanskje hadde han mistet foreldrene sine, som så mange andre i det ufattelige blodbadet. En ny rapport fra FN slår fast det vi alle har fryktet: Alle partene i den kompliserte konflikten er overgripere. Både regjeringssoldater og opprørsoldater voldtar og torturerer. Marthe Gerhardsen i nødhjelpsorganisasjonen Care sier at det nå er farligere å være kvinne enn soldat i Øst-Kongo. Jeg er redd hun har rett. Før konflikten ble trappet opp i august, kan så mange som 200.000 kvinner ha blitt voldtatt. Det er nesten like mange kvinner som det bor i Oslo. Barn og kvinner i alle aldre blir ødelagt av den meningsløse brutaliteten. Som utviklingsminister har jeg sett mye trist i verden. Det er en del av jobben min. Men denne katastrofen er ekstrem. Krigen i Øst-Kongo er en av de verste i verden siden andre verdenskrig, når vi ser hvor mange som har dødd. Det hevdes at over 5 millioner mennesker er drept de siste ti årene. Etter folkemordet i Rwanda i 1994 flyktet to millioner mennesker over grensen til DR Kongo. De rwandiske makthaverne fulgte etter i jakten på de delaktige i folkemordet. Hutuene etablerte da sin egen hær, nå kalt FDLR. Hæren har base i de utilgjengelige skogsområdene inne i landet. Det er anslått at de har 6000-8000 mann under våpen, et ukjent antall av dem anses å være krigsforbrytere som vil kunne bli stilt for retten i Rwanda. Denne gruppen er årsaken til at tutsilederen Laurent Nkunda ikke vil legge ned våpnene. Trolig blir det ikke fred uten at begge gruppene demobiliseres samtidig som Rwanda lar mange av hutuene komme hjem uten å bli straffet. Konflikten i Kongo er også en konflikt om jord. De store folkeflyttingene har fordrevet mange. De store sjøene er Afrikas tettest befolkede område, og rettigheter til land har vært en kilde til konflikt i mange år. Tutsiene som tradisjonelt er kvegfolk, kjemper for sin rett til jord og kongolesisk statsborgerskap. Når vi vet at ikke bare land, men også enorme mineralressurser befinner seg på den kongolesiske siden av grensen, forstår man at kontrollen over Øst-Kongo er av strategisk betydning. Øst-Kongo er i dag en region i oppløsning. Det finnes knapt myndighetsorganer med legitimitet. I en slik situasjon preget av anarki, kan man ikke regne med at folk selv finner fredelige løsninger. Varig fred er bare mulig dersom opprørsgruppene avvæpnes og kontroll med naturressursene kommer på ansvarlige hender. Det krever at både Rwanda og Kongo griper inn og får garantier om trygghet. Nå har regjeringene i de to landene begynt å snakke sammen. Å bringe dem til forhandlingsbordet er FN og det internasjonale samfunnets viktigste bidrag til fred i regionen. Hva kan Norge gjøre? Svaret på det er først og fremst tre ting. Vi må samle oss bak den jobben FN gjør i Kongo. Vi må gjenta vår fulle støtte til FNs spesialutsending Olusegun Obasanjo, som gjør et viktig arbeid. For det andre må vi gjøre livet surt for alle som tjener penger på ulovlig gruvevirksomhet i landet. Vi må stoppe pengestrømmene ut av landet. Krigen blir betalt og holdes i gang på grunn av plyndring av landets naturressurser og ulovlige gruver. For det tredje må vi fortsette å støtte opp om det livsnødvendige nødhjelpsarbeidet i området. Flyktningshjelpen og Christian Relief Network (CRN) er to av de frivillige organisasjonene som gjør en kjempejobb

i Kongo. Flyktninghjelpen driver blant annet flyktningleire og deler ut mat. CRN har de siste årene hjulpet utallige voldtatte kvinner og barn i Øst-Kongo. Totalt blir norsk støtte til Kongo i år over 206 millioner kroner. Kongo har verdens største FN-styrke akkurat nå. Ingen andre steder finnes det så mange fredsbevarende soldater som i den gamle belgiske kolonien. I forrige uke møtte jeg nestleder for FN-styrkene i DR Kongo, Leila Zerrougui. Hun la ikke skjul på at hun ønsket seg nordmenn med FNs blå hjelmer. Det er forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen som må vurdere om vi kan bidra med de rette folkene. Det er lett å føle seg maktesløs. Det finnes ingen enkel løsning på blodbadet i Øst-Kongo. Selv titusener FNsoldater kunne ikke løst konflikten. Det kan bare kongoleserne selv gjøre. De må få på plass en overordnet fredsplan, med støtte fra oss i det internasjonale samfunnet. Det FN kan bidra med, er å beskytte den sårbare lokalbefolkningen. For de trenger sårt beskyttelse. Det er mitt viktigste inntrykk etter besøket i Goma. Vi må gjøre det vi kan for å hindre overgrep mot uskyldige ofre som havner i kryssilden mellom regjeringsstyrkene, Nkundas opprørere og andre militser. Finnes det håp for Kongo? Selvfølgelig er det håp. Det er alltid håp. Selv om den menneskelige katastrofen i krigsherjede Øst-Kongo er hjerteskjærende og deprimerende. Under besøket ba en norsk journalist meg om å beskrive situasjonen i Kongo nå. Jeg svarte at Kongo er i dag så nær bunnen som det går an å komme. Da kan det heldigvis gå bare én vei.

06.04.2010 Er det håp for Kongo? - regjeringen.no
regjeringen.

(11) Voldtekt som krigstaktikk må bekjempes. Dagbladet - 06.08.2009 – Forfatter: Jonas Gahr Støre Utenriksminister

Side: 51 - Seksjon: KRONIKK - Del: 1

Krig: Seksualisert vold brer om seg som en pest i land med væpnede konflikter. Omfanget er så stort og systematisk at det kan anses som en del av krigføringen. Tenk deg ei jente på vei hjem fra skolen. En gjeng med soldater dukker plutselig opp fra skogkanten, holder henne fast og voldtar henne etter tur før hun blir liggende livløs på bakken. I løpet av få år har dette skjedd hundretusener av jenter og kvinner i alle aldrer i land med væpnede konflikter. Omfanget er så stort og systematisk og overgrepene så utbredte, at dette som kan kalles seksualisert vold nå blir ansett som en del av krigføringen. I Den demokratiske republikken Kongo fortsetter voldtektene daglig, år etter år. Det mangler ikke på

rapporter. Vi vet om volden, lemlestingen, lidelsene. Vi vet om skammen, utestengningen, stigmatiseringen og lokalsamfunnenes sammenbrudd. Vi hører om hele landsbyer der alle kvinnene er voldtatt. Leger forteller om kvinner som har fått underlivet ødelagt av kniver, geværer og trestokker. Jenter fra åtte-ni års alder bortføres av militser og holdes som sexslaver. Mange blir gravide og smittes av HIV. Det handler både om grusomme enkeltskjebner og om det faktum at hundretusener av voldtatte kvinner betyr ødelagte familier og lokalsamfunn. Det betyr traumatiserte familier og masseflukt fra landsbyer og konfliktrevne områder. Samfunn bryter sammen. Seksualisert vold er en krigsstrategi med fatale konsekvenser for framtidig konfliktløsning, fred og forsoning. I fjor vedtok FNs sikkerhetsråd resolusjon 1820 og det enstemmig. Den slår fast at voldtekt kan defineres som en krigsstrategi, og er en forbrytelse mot menneskeheten. Norge har bidratt til at slike voldtekter i krig blir behandlet som en trussel mot sikkerheten og gis økt oppmerksomhet i FN. Seksualisert vold i krig og konflikt skal påkalle Sikkerhetsrådets oppmerksomhet på lik linje med andre trusler mot internasjonal fred og sikkerhet. FNs generalsekretær legger i dag fram den første rapporten om resolusjon 1820 (2008) til Sikkerhetsrådet. I Norges innlegg vil vi understreke at det internasjonale samfunnet har et ansvar for å omsette ord til handling. Vi vil framheve behovet for å styrke det medisinske og psykologiske behandlingstilbudet til ofre for seksualisert vold. Og vi vil oppfordre til økt innsats mot straffefriheten. De fleste overgripere løper nemlig liten risiko for å bli straffet. Politi og rettsvesen må styrkes slik at de skyldige blir straffet dersom vi skal lykkes i kampen mot seksualisert vold. Sikkerhetsrådsresolusjoner gir grunnlag for flere tiltak, både for å beskytte og bistå sivile, skape holdningsendringer og rettsforfølge overgripere. Det vi imidlertid trenger nå, også fra norsk side, er et enda sterkere fokus på det som skjer ute i felten. Her kan enkle tiltak gi betydelig effekt, som for eksempel å flytte toaletter og vannforsyning inn i flyktningleirer, for å redusere sårbarheten for overgrep utenfor leiren. Lytter vi godt nok til flyktningbarna og kvinnene i Darfur og Tsjad? Hva er det de selv mener fungerer best som beskyttelse der de er? Holdningsskaping og opplæring er også sentralt og her har vi god erfaring å trekke på: I treningen av afrikanske fredsstyrker har det norskfinansierte Training for Peace-programmet vært tidlig ute med sitt fokus på sårbare sivile grupper. Afrikanske partnere har gitt viktige innspill til pensum under opplæringen. Norske, nordiske og afrikanske politiinstruktører trener kolleger fra afrikanske land til fredsoperativ innsats i blant annet Sudan og Somalia. Det siste året er instruktørenes fokus på seksuell vold blitt styrket betydelig. I Øst-Kongo er et team på plass i et pilotprosjekt som del av FN-operasjonen MONUC. Norske, svenske og afrikanske observatører kartlegger overgrep og gir konkrete råd til dem som er rammet av eller skal etterforske og håndtere seksuelle overgrep. Her ønsker EU norsk politiekspertise i arbeidet for å styrke det kongolesiske politiet og rettsvesenet. De voldsomme utfordringene i Kongo er en god grunn til at Norge må kunne levere fransktalende personellpoliti og sivile eksperter til konfliktområder. Denne styrkingen bør vi få til. Erfaringene vi har fra ulike konfliktområder bruker vi i vårt samarbeid med FN og Den afrikanske union (AU). Der arbeider vi for å utvikle økt bevissthet om disse temaene i land som trener og leverer styrker til FN-operasjoner. Norske innspill blir verdsatt og benyttet.

Norge vil aldri kunne levere et stort antall politifolk og eksperter til slike oppdrag. Vår innsats er en del av et større hele, men våre bidrag er etterspurt, både i felten og i FN/New York og EU/Brussel. For å styrke gjennomslagsevnen må vi være til stede ute i det verst rammede landene og bidra til at FN-resolusjonene virkeliggjøres til konkrete resultater for sivilbefolkningen. Derfor vil regjeringen styrke samarbeidet med norske og internasjonale partnere som jobber konkret for å beskytte og bistå kvinner mot seksualisert vold.

FN spiller en helt avgjørende rolle i arbeidet og regjeringen skal bidra til at FNs organisasjoner og fredsoperasjoner får de nødvendige ressurser til å beskytte og bistå sivile. Vi har i år bevilget 9,7 millioner kroner til FN-initiativet Stop Rape Now. Ved hjelp av denne støtten vil FN kunne styrke sin innsats i land hvor seksualisert vold er utbredt.

Samtidig skal vi fortsette å utfordre de politiske lederne i land med væpnede konflikter hvor jenter og kvinner utsettes for seksualisert vold, og vi skal gjøre vårt for at dette uhyggelige problemkomplekset fortsetter å være høyt på den internasjonale dagsorden. Jeg vil berømme USAs utenriksminister Hillary Clinton for å engasjere seg i dette teamet. Vi diskuterte det under mitt besøk til Washington i april i år, og jeg vil nå ta fornyet kontakt med Hillary Clinton i forbindelse med at hun reiser til Goma i Øst-Kongo neste uke. Jeg vil oppfordre henne til å stille sterke krav til kongolesiske myndigheter om å ta problemet på alvor og ta et større ansvar i arbeidet mot seksualisert vold. Jeg vil også diskutere mulighetene for et tettere samarbeid mellom Norge og USA for en effektiv innsats mot seksualisert vold i krig. Målet er at alle jenter skal kunne gå trygt hjem fra skolen.

Hundretusener av voldtatte kvinner betyr ødelagte familier og lokalsamfunn.

Bildetekst: Krigsområde: Det mangler ikke på rapporter om voldtekter av kvinner og barn, skriver Jonas Gahr Støre. Her er representanter for den sudanesiske bevegelsen Sudanese Justice and Equality Movement, som opererer i et område der mange av rapportene har kommet fra. Foto: AFP ©Dagbladet

II) Vedlegg : Ordliste

- **Forståelsesrammer**
 - **Politikk**
 - ICC
 - beslutning*
 - folkerett
 - fredsprosess
 - politisk*
 - regjering*
 - rettighet*
 - sikkerhetsråd*
 - stat*
 - straffedomstol*
 - styresett
 - valg*
 - **Ressurser og miljø**
 - Kongo-bassenget
 - Kongobassenget
 - klima*
 - miljø*
 - mineral*
 - regnskog*
 - ressurs*
 - skog*
 - **Sivilbefolkning**
 - befolk*
 - beskytte*
 - delta*
 - flykt*
 - fordrev*
 - humanitær*
 - leire*
 - lokalsamf*
 - mennesker
 - menneskerett*
 - ofre*
 - overgrep*
 - overgrip*
 - seksual*
 - sivil*
 - voldta*
 - voldtekt*
 - **konflikt**
 - forsoning*
 - fred*
 - gerilja*
 - konflikt*

- krig*
 - krise*
 - militær*
 - opprør*
 - regional*
 - rekruttering*
 - soldat*
 - vold*
 - våpen*
 - væpned*
 - **Økonomisk bistand**
 - bistand*
 - finansier*
 - gjeld
 - overgangsbistand*
 - økon*
-
- **Kjønnsvariabler**
 - **Kjønn**
 - kjønn*
 - likestilling*
 - **Kvinner**
 - 1325
 - 1820
 - Kvinn*
 - femi*
 - føde*
 - gravid*
 - mødre*
 - **Menn**
 - Menn*
 - mann*
 - maskulin*
-
- **Kongo**
 - **Kongo**
 - DRC
 - Kongo*

III) Vedlegg : Kontekstanalyse og systematisering i forståelsesrammer

Fargekoder:
Seksualisert vold
Likestilling/deltakelse
Flyktninger/sivile
Sammen med barn
Overgrepere

Kontekstanalyse for kvinner/menn/andre ord om kjønn St.prp.nr. 1 2005-2009.

Utenriksdepartementet

St.prp.nr. 1 2005-2006. Utenriksdepartementet		
kvinner og	barn	Nårge engasjerte
overgrep mot	kvinner	og barn
systematiske seksuelle	overgrep	mot kvinner
St.prp. nr. 1 (2006–2007) Utenriksdepartementet		
kvinner og	barn	Samtidig har
kvinner og	barn	på flukt
finansiert en	likestillingsrådgiver	i UNHCR
Sikkerhetsråds resolusjon	1325	om kvinner
overgrep mot	kvinner	og barn
helsetiltak til	kvinner	utsatt for
for øke	kvinner	valgdeltakelse i
beskyttelse av	kvinnelige	flyktninger i
innsats for	kvinner	og barn
internt fordrevne	kvinner	som har
1325 om	kvinner	fred og
beskyttelse av	kvinner	i konflikt
om FNs	Sikkerhetsråds	resolusjon 1325
øke kvinners	valgdeltakelse	i DR
fokus på	beskyttelse	av kvinnelige
arbeid for	beskyttelse	av kvinner
støttes internt	fordrevne	kvinner som
i seksuelle	overgrep	mot kvinner
om kvinner	fred	og sikkerhet

kvinner i	konflikt	i det
St.prp. nr. 1 (2007–2008) Utenriksdepartementet		
helsetiltak for	kvinner	utsatt for
St.prp. nr. 1 (2008–2009) Utenriksdepartementet		
å bekjempe	barne	og mødredødeligheten
fokus på	kjønnsperspektiv	i fredsbygging
og aids	likestilling	og demokratisk
sikkerhetsråds resolusjon	1325	om kvinner
av SR	1325	i FNs
for SR	1325	for å
og urfolk	Kvinner	deltakelse og
beskyttelse av	kvinner	er også
å øke	kvinner	deltakelse i
valgdeltakelse blant	kvinner	både som
Kenya og	kvinner	lederskap i
1325 om	kvinner	fred og
arbeidet mot	feminisering	av hiv
barne og	mødredødeligheten	avgrenset til
av FNs	sikkerhetsråds	resolusjon 1325
deltakelse og	beskyttelse	av kvinner
urfolk Kvinner	deltakelse	og beskyttelse
øke kvinners	deltakelse	i fredsprosesser
om kvinner	fred	og sikkerhet

Kontekstanalyse for kvinner/menn/andre ord om kjønn stortingsmeldinger

St.meld. nr. 9 (2007-2008)

ingen		
St.meld. nr. 11 (2007–2008)		
kvinner og	barn	er vanlig
kvinner og	barn	I sitt
kvinner og	barn	blant annet
kvinner og	barn	Gåavstand til
seksuell og	kjønnsbasert	vold Voldtekt
rettigheter og	likestilling	i utviklingspolitikken
like vilkår	Kvinner	rettigheter og
overgrep mot	kvinner	og barn
utbredt hos	kvinnene	som utsettes
fordrevne er	kvinner	og barn
til både	kvinner	og menns
at både	kvinner	og menn
i leirdrift	Kvinner	skal alltid
leirledelsen er	kvinner	Det foretas
beskyttelsestiltak overfor	kvinner	og barn
overgrep mot	kvinner	og barn
gravide og	fødende	i leirene
nødhjelpsutstyr for	gravide	og fødende
kvinner og	menns	behov og
kvinner og	menn	får opplæring
foretas spesielle	beskyttelsestiltak	overfor kvinner
de internt	fordrevne	er kvinner
fødende i	leirene	Flyktninghjelpen konsentrerer
Voldtekt og	overgrep	mot kvinner
å forebygge	overgrep	mot kvinner
kjønnsbasert vold	Voldtekt	og overgrep
kjønnsbasert vold	Voldtekt	og overgrep
kjønnsbasert vold	Voldtekt	og overgrep
og kjønnsbasert	vold	Voldtekt og
kjønnsbasert vold	Voldtekt	og overgrep
St.meld. nr. 13 (2008-2009)		
Kvinner og	barn	rammes særlig
å bekjempe	barne	og mødredødeligheten

gjør unge	gutter	svært utsatt
Kvinner og	jenter	utsettes for
kvinner og	jenter	FNs sikkerhetsråds
sikring av	jenters	og kvinners
sikre at	kjønns	og likestillingsperspektiver
kjønns og	likestillingsperspektiver	integreres i
etter krigshandlinger	Kvinner	og barn
i krigshandlinger	Kvinner	og jenter
hindrer samtidig	kvinners	deltakelse i
overgrepene mot	kvinner	og jenter
jenters og	kvinners	behov og
1325 om	kvinner	fred og
forsoningsprosesser		
fremme	kvinners	deltakelse i
og urfolk	Kvinner	deltakelse og
beskyttelse av	kvinner	er også
barne og	mødredødeligheten	avgrenset til
kobling mellom	maskulinitet	dominerende atferd
jenter FNs	sikkerhetsråds	resolusjon 1820
element i	Sikkerhetsrådets	resolusjon 1325
deltakelse og	beskyttelse	av kvinner
samtidig kvinners	deltakelse	i forsoningsprosesser
fremme kvinners	deltakelse	i fredsprosesser
urfolk Kvinners	deltakelse	og beskyttelse
brutaliteten i	overgrepene	mot kvinner
1820 om	voldtekt	som våpen
opp under	forsoningsprosesser	fremme kvinners
om kvinner	fred	og sikkerhet
gang etter	krigshandlinger	Kvinner og
ledd i	krigshandlinger	Kvinner og
1820 om	voldtekt	som våpen
St.meld. nr. 15 (2008-2009)		
kvinner og	barn	mot kjønnsbasert
integrering av	kjønnsperspektivet	beskyttelse av
uavhengig av	kjønn	etnisitet religion
av at	kjønnssensitive	analyser legges
barn mot	kjønnsbasert	vold Side

beskyttelse av	kvinner	og forebygging
beskyttelse av	kvinner	og barn
	av kjønnsperspektivet	beskyttelse
tiltak for	beskyttelse	av kvinner
mot kjønnsbasert	vold	Side 145
St.meld.nr. 40 (2008-2009)		
kvinner og	barn	Arbeidet med
Jenter og	gutter	kvinner og
behovene til	gutter	og menn
humanitær innsats	Jenter	og gutter
kvinner og	jenter	spesielt utsatte
volden mot	jenter	og kvinner
og at	jenter	og kvinner
sine at	jenter	og kvinners
Boks 3.5	Kjønnstilpasset	humanitær innsats
overgrep og	kjønnsbasert	vold I
for bedre	kjønnstilpasset	innsats som
å styrke	kjønnsperspektivet	i humanitære
ivaretar likestillingsog	kjønnsperspektivet	i FNs
eksperter på	kjønnsperspektiv	og likestilling
tallet Omfattende	kjønnsbasert	vold som
og ivaretar	likestillingsog	kjønnsperspektivet i
kjønnsperspektiv og	likestilling	Utenriksdepartementet St.meld
vedtok resolusjon	1325	om kvinner
oppfølging av	1325	2000 hvor
av resolusjon	1325	bidratt til
FNs sikkerhetsrådsresolusjon	1820	2008 er
Darfur Sikkerhetsrådsresolusjon	1820	behandler voldtekt
og gutter	kvinner	og menn
ofte er	kvinner	og jenter
å ramme	kvinner	og barn
jenter og	kvinner	særlig i
vet at	kvinner	ofte reduseres
blir hørt	Kvinner	må i

1325 om	kvinner	fred og
fast at	kvinner	skal delta
jenter og	kvinner	skal beskyttes
jenter og	kvinner	behov skal
kvinner og	menn	rammes ulikt
gutter og	menn	Norge er
vold FNs	sikkerhetsrådsresolusjon	1820 2008
og Darfur	Sikkerhetsrådsresolusjon	1820 behandler
kvinner skal	beskyttes	mot seksualisert
kvinner skal	delta	på like
3.5 Kjønnstilpasset	humanitær	innsats Jenter
kjønnspektivet i	humanitære	operasjoner GenCap
for seksuelle	overgrep	og kjønnsbasert
om kvinner	fred	og sikkerhet
til konfliktløsning	fred	og sikkerhet
utbredte seksuelle	volden	mot jenter
Omfattende kjønnsbasert	vold	som seksuelle
1820 behandler	voldtekt	på linje

Kontekstanalyse for kvinner/menn/andre ord om kjønn kronikker Støre og Solheim		
Er det håp for kongo erik solheim kronikk 2008.txt		
i Oslo	Barn	og kvinner
kvinner og	barn	i Øst-Kongo
fortalte en	kvinne	meg om
å være	kvinne	enn soldat
som 200.000	kvinner	ha blitt
like mange	kvinner	som det
Barn og	kvinner	i alle
utallige voldtatte	kvinner	og barn
6000 8000	mann	under våpen
hjulpet utallige	voldtatte	kvinner og
kvinne enn	soldat	i Øst-Kongo
hjulpet utallige	voldtatte	kvinner og
mann under	våpen	et ukjent

Voldtekt som krigstaktikk må bekjempes Jonas Gahr Støre 2009.txt		
kvinner og	barn	skriver Jonas
hundretusener av	jenter	og kvinner
konflikter hvor	jenter	og kvinner
sikkerhetsråd resolusjon	1820	og det
om resolusjon	1820	2008 til
jenter og	kvinner	i alle
der alle	kvinnene	er voldtatt
forteller om	kvinner	som har
av voldtatte	kvinner	betyr ødelagte
flyktningbarna og	kvinnene	i Darfur
og bistå	kvinner	mot seksualisert
jenter og	kvinner	utsettes for
av voldtatte	kvinner	betyr ødelagte
voldtekter av	kvinner	og barn
Mange blir	gravide	og smittes
nok til	flyktningbarna	og kvinnene
kvinner mot	seksualisert	vold FN
fast og	voldtar	henne etter
kvinnene er	voldtatt	Leger forteller
hundretusener av	voldtatte	kvinner betyr
Hundretusener av	voldtatte	kvinner betyr
rapporter om	voldtekter	av kvinner
fast og	voldtar	henne etter
kvinnene er	voldtatt	Leger forteller
hundretusener av	voldtatte	kvinner betyr
Hundretusener av	voldtatte	kvinner betyr
rapporter om	voldtekter	av kvinner